

**Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí
a zraniteľných strán
Kód projektu: GGCPP002**

**“Identifikácia domáceho násilia
ako súčasť multidisciplinárneho prístupu
v rodinnoprávnej agende“**

Projekt je spolufinancovaný z grantov EHP.

Názov publikácie: Identifikácia domáceho násilia ako súčasť multidisciplinárneho prístupu
v rodinnoprávnej agende

Autorský kolektív: Mgr. Barbora Burajová, PhD.
doc. ThDr. Mgr. Slávka Karkošková, PhD.

Prípadové štúdie pripravil odborný kolektív Intervenčného centra MyMamy

Mgr. Petra Guntášová

JUDr. Elena Krušková

Mgr. Apolónia Sejková

Mgr. Jana Šimkovičová

Mgr. Ľudmila Vysocká

Vydanie: Prvé

Vydavateľ: Ministerstvo spravodlivosti SR

Miesto vydania: Bratislava

Rok vydania: 2024

Rozsah: 65 strán / 192800 znakov

Text neprešiel jazykovou korektúrou

ÚVOD	4
1	LEGISLATÍVA 6
2	POUŽITÁ TERMINOLÓGIA..... 6
3	PREČO JE UPLATŇOVANIE MDP V PRÍPADOCH DOMÁCEHO NÁSILIA PROBLEMATICKÉ? 10
3.1	VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE 10
3.2	PRÍTOMNOSŤ DOMÁCEHO NÁSILIA JE V ROZPORE SO ZÁKLADNÝMI PRINCÍPMI A VÝCHODISKAMI MDP 11
3.3	MDP A RIZIKO DRUHOTNEJ A OPAKOVANEJ VIKTIMIZÁCIE 12
4	POŽIADAVKA IDENTIFIKÁCIE DOMÁCEHO NÁSILIA AKO IMPERATÍV V RODINNOPRÁVNEJ AGENDE 12
5	ÚČEL A PÔSOBNOSŤ METODIKY 13
5.1	HISTÓRIA A SÚČASNOSŤ POUŽÍVANIA NÁSTROJOV ZAMERANÝCH NA IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA 13
5.2	ÚČEL METODIKY PRE IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA 14
5.3	PÔSOBNOSŤ METODIKY PRE IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA 14
5.3.1	<i>Špecifické prípady – dohoda rodičov predložená spoločne s návrhom</i> 15
5.3.2	<i>Špecifické prípady – prípady s prítomnosťou domáceho násilia a ohrozenia detí násilím</i> 15
6	ROLOVÉ A KOMPETENČNÉ RÁMCE SUDCU/KYNE A KOORDINÁTORA/KY V MDP 16
6.1	DÔLEŽITOSŤ VZDELÁVANIA O PROBLEMATIKE DOMÁCEHO NÁSILIA 16
6.1.1	<i>Minimálne požiadavky na vedomosti a zručnosti</i> 17
6.2	PRINCÍP MLČANLIVOSTI A DÔVERNOSTI INFORMÁCIÍ PRI SKRÍNINGU DOMÁCEHO NÁSILIA 18
7	POZITÍVNY VÝSLEDOK SKRÍNINGU A ĎALŠÍ POSTUP VO VECI 19
7.1	OSOBITNÉ OPATRENIA, AK SKRÍNING PREBEHOL S POZITÍVNYM VÝSLEDKOM O DOMÁCOM NÁSILÍ 19
7.1.1	<i>Prijatie opatrení, ktoré zaisťujú bezpečie ohrozenej osoby a jej efektívnu participáciu v procese</i> 20
7.1.2	<i>Odporúčanie podpory iných odborníkov v prvej fáze MDP</i> 20
7.1.3	<i>Pristúpenie k autoritatívnemu rozhodovaniu súdu</i> 21
7.2	PRÍKLADY BEZPEČNOSTNÝCH OPATRENÍ V RODIČOVSKÝCH DOHODÁCH V PRÍPADOCH S VÝSKYTOM DOMÁCEHO NÁSILIA 21
8	IDENTIFIKÁCIA DOMÁCEHO NÁSILIA – ŠTANDARDNÝ NÁSTROJ..... 22
8.1	ZÁSADY PRE POUŽITIE ŠTANDARDNÉHO NÁSTROJA IDENTIFIKÁCIE DOMÁCEHO NÁSILIA 23
8.1.1	<i>Pred prvým použitím MASIC-4 – Všeobecné zásady</i> 23
8.1.2	<i>Pred administráciou MASIC-4 - Príprava</i> 23
8.1.3	<i>Administrácia MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA – zásady hodnotenie bezpečia a obáv</i> 24
8.1.4	<i>Administrácia MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – zásady pre vyhodnotenie prípadu</i> 26
8.1.5	<i>Pokračujúci skríning</i> 27
9	FORMULÁRE PRE IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA..... 27
	MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA - HODNOTENIE BEZPEČIA A OBÁV 28
	MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – VYHODNOTENIE PRÍPADU 38
	INŠTRUKCIE PRE IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA..... 40
	INFORMÁCIA O VÝSLEDKU SKRÍNINGU 42
	PRÍLOHA 1: PREKLAD PŮVODNÉHO ČLÁNKU Z ČASOPISU FAMILY COURT REVIEW (2010) 43
	PRÍLOHA 2: OKNO TOLERANCIE..... 53
	PRÍLOHA 3: TEÓRIA TZV. SYNDRÓMU ZAVRHNUTÉHO RODIČA BOLA A STÁLE JE KONTROVERZNÁ..... 54
	PRÍLOHA 4: PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE O DOMÁCOM NÁSILÍ..... 56
	PRÍPAD PANI JÚLIE 56
	PRÍPAD PANI JARKY 58
	PRÍPAD PANI PAVLÍNY 59
	BIBLIOGRAFIA 61

ÚVOD

V období posledných troch dekád sa v mnohých západných krajinách presadila tendencia riešiť veci v rodinnoprávnej agende prostredníctvom zmierovacích postupov, vrátane mediácie, najmä ak sú spojené s konfliktom rodičov o úpravu ich rodičovských práv a povinností (ďalej aj ako „rodičovský konflikt“). Povinnosť mediácie zakotvili niektoré štáty do zákonov, inde bola zakomponovaná do vnútorných predpisov riadiacich činnosť súdov. Tento trend sa stal súčasťou reformného úsilia, zameraného na rýchlejšie vybavenie agendy, zníženie nákladov a poskytnutie pozitívnej alternatívy k tradičným súdnym konaniam (1).

Efektívna mediácia stojí na troch pilieroch: dobrovoľnej účasti, rovnakej vyjednávacej sily účastníkov ako aj dôvernosti informácií (2), a tieto predpoklady je s ohľadom na deklarované ciele MDP potrebné vzťahovať aj na uplatnenie motivácie k dohode rodičov o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností, ako kvázi zmierovacieho postupu. Prax širokého a takmer automatického nariaďovania mediácie v rodinnoprávnych sporoch si však vyslúžila v odborných i vedeckých kruhoch masívnu kritiku. Takáto prax bola a stále je vnímaná ako necitlivá voči prípadom s výskytom domáceho násillia (3), (4). V reakcii na to viaceré jurisdikcie prijali pravidlá a zákony, ktoré prezumujú, že prípady s výskytom domáceho násillia nie sú vhodné na mediáciu. Zatiaľ čo v niektorých jurisdikciách domáce násillie predstavuje definitívnu kontraindikáciu voči použitiu mediácie, iné pripúšťajú, že mediácia môže byť aplikovaná aj v takýchto prípadoch. Avšak pod podmienkou, že zneužívaný účastník si želá mediáciu a okolnosti jej prípadu naznačujú, že mediácia bude bezpečným a účinným nástrojom pre všetkých zainteresovaných (5), (6).

Aj na Slovensku sa dostala v rodinnoprávnej agende do popredia otázka riešenia rodičovských konfliktov za uplatnenia východiska, že rozhodovanie o deťoch patrí predovšetkým do rúk rodičov. Ministerstvo spravodlivosti SR na tomto základe predstavilo doporučený multidisciplinárny postup súdov v rodinnoprávnej agende (ďalej aj ako „MDP“), ktorého cieľom je podporiť taký postup súdov pri vedení účastníkov k zmiernemu riešeniu, ktorý motivuje rodičov, aby medzi nimi prednostne došlo k uzatvoreniu dohody o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností (7). V prvej fáze MDP sa zavádza tzv. informatívne stretnutie rodičov, na ktorom koordinátor MDP motivuje rodičov k uzatvoreniu rodičovskej dohody, pričom sa postup odvádza od zmierovacej pôsobenia súdu. Na tomto stretnutí sú prítomní obaja rodičia a s ohľadom na cieľ MDP, teda uzatvorenie rodičovskej dohody, by mal byť splnený predpoklad, že majú rovnakú vyjednávacu silu, t. j. v porovnateľnej miere účastníkov sa cítia bezpečne obhajovať svoje záujmy.

Vo všeobecnosti majú obe domáceho násillia ťažkosti s presadzovaním svojich záujmov (8). V prípade MDP to môže spôsobiť rozpory s princípom dobrovoľnej účasti a sebaurčenia. Pre obe je problematickosť situácie ešte viac umocnená tým, že neúspech uzatvorenia rodičovskej dohody je spájaný s neochotou prevziať rodičovskú zodpovednosť a označením za nespolupracujúceho rodiča.

Domácemu násilliu a ohrozeniu detí násillím je vystavená jedna štvrtina obyvateľov Slovenska (9) a tento podiel sa zvyšuje v prípadoch prípadov vlečúcich sa poručenských sporov na 50 až 70 % (10). Ak je podmienkou MDP spolupracujúce nastavenie rodičov (7) založené na dobrovoľnosti a rovnakej vyjednávacej sile účastníkov, pred rozhodnutím o zaradení do MDP je potrebné kvalifikovane rozhodnúť, či v konkrétnej veci realizovať MDP alebo prísúpiť k autoritatívnemu rozhodnutiu súdu,

pretože poskytuje účastníkom lepšiu ochranu ich práv a oprávnených záujmov, vrátane záujmu maloletého dieťaťa.

MDP vychádza z názoru, že rozhodovať o deťoch by mali primárne rodičia v súlade s ich vzájomnou dohodou, ak špecifické okolnosti prípadu nevyžadujú uprednostniť autoritatívne rozhodnutie súdu (7). Pritom ale neobsahuje kritériá a nástroje na identifikáciu tých prípadov, v ktorých je potrebné hľadať materiálnu pravdu a uplatniť objektivistický prístup prostredníctvom autoritatívneho rozhodovania súdu, a uplatňovanie ďalších postupov za účelom uzatvorenia rodičovskej dohody poškodzuje práva a oprávnený záujem aspoň jedného z účastníkov a ohrozuje záujem maloletého dieťaťa.

Identifikácia domáceho násillia zlyháva, ak profesionáli nepoužívajú štruktúrované nástroje, špecificky zamerané na skrining domáceho násillia (3), (11). V súčasnosti existuje viacero takýchto štruktúrovaných nástrojov rôznorodej kvality. Spomedzi nich býva najčastejšie hodnotený ako najlepší MASIC¹ (3), (12), (13), (14), (15), (16), (17), pretože zahŕňa posudzovanie prítomnosti širokej škály foriem domáceho násillia, vrátane donucovacej kontroly a jeho validita a reliabilita bola aj výskumne overená (18).

Predkladaný postup identifikácie domáceho násillia a ohrozenia detí násillím zavádza nástroj MASIC do MDP² s cieľom umožniť jednotné a štandardizované posudzovanie, či v konkrétnom prípade existuje u oboch rodičov rovnaká vyjednávacía sila a predpoklady dobrovoľnosti a sebaurčenia v MDP. Tento nástroj vopred upozorňuje na tie prípady, kedy špecifické okolnosti prípadu vyžadujú uprednostniť autoritatívne rozhodnutie súdu pred dohodou rodičov a tak napomáha dosiahnuť legitímne ciele MDP - pomôcť rodičom opätovne prevziať rodičovskú zodpovednosť, deeskalovať konflikt a stabilizovať rodinné prostredie dieťaťa (7), aj keď inými postupmi.

¹ MASIC je akronym z plného názvu, ktorý v angličtine znie: *The Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns* (63).

² Možnosť využitia nástroja MASIC na Slovensku bola s jeho autorkami konzultovaná. Autorky privolili k adaptácii MASIC-u na podmienky MDP, vrátane úpravy pojmov.

1 LEGISLATÍVA

Metodika identifikácie domáceho násilia zavádza do multidisciplinárneho prístupu v poručenskej agende identifikáciu domáceho násilia a je komplementárnou súčasťou metodiky „Zavádzanie jednotných zásad multidisciplinárneho prístupu v rodinnoprávnej agende“ (ďalej aj ako „metodika MDP“).

Nadväzuje na metodiku MDP a legislatívny vnútroštátny a medzinárodný právny rámec pre jej aplikáciu. Metodika identifikácie domáceho násilia radí medzi najvýznamnejšie právne normy týkajúce sa ochrany obetí domáceho násilia a detí ohrozených násilím v rodinnoprávnej agende nasledujúce dokumenty:

- Dohovor OSN o právach dieťaťa,
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd,
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním,
- Dohovor o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu,
- Dohovoru o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach,
- Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „CMP“),
- Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „CSP“),
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon o rodine“),
- Zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „zákon o obetiach“)
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí“),
- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých (ďalej len „vyhláška č. 207/2016 Z. z.“),
- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov (ďalej len „Spravovací poriadok“).

2 POUŽITÁ TERMINOLÓGIA³

Domáce násilie je opakovaná, zámerná a spravidla eskalujúca fyzická, psychická, sexualizovaná alebo ekonomická agresia, ktorá strachom a donucovaním vytvára asymetrický vzťah medzi násilnou osobou a ohrozenou osobou alebo násilnou osobou a ohrozenými osobami za účelom donucovacej kontroly násilnej osoby nad ohrozenou osobou alebo ohrozenými osobami. **Na účely tejto metodiky** sa za domáce násilie považuje:

³ Metodika identifikácie domáceho násilia je komplementárnou súčasťou metodiky „Zavádzanie jednotných zásad multidisciplinárneho prístupu v rodinnoprávnej agende“ a preto nadväzuje na v nej používanú terminológiu, ktorú ďalej dopĺňa za účelom identifikácie domáceho násilia a ohrozenia detí násilím.

- a) násilie v intímnych partnerských vzťahoch osôb s rodičovskými právami voči dieťaťu,
- b) násilie medzi osobami s rodičovskými právami voči dieťaťu v období po rozvode alebo rozchode.

Ohrozenie detí násilím je fyzická, psychická, sexualizovaná alebo ekonomická agresia, ktorá

- a) ohrozuje dôstojnosť dieťaťa a vývin dieťaťa zásahmi do jeho duševnej, telesnej a citovej integrity,
- b) ohrozuje vývin dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.

Ohrozenie detí násilím je podľa čl. 5 zákona o rodine písm. c) a e) porušením záujmu maloletého dieťaťa, ktorý je prvoradým hľadiskom pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.

Poznámka: Výrazy „domáce násilie“ alebo „ohrozenie detí násilím“ označujú vzory správania charakterizované používaním rôznych taktík na kontrolu a donútenie, ktoré môžu ale aj nemusia byť viditeľné pre vonkajších pozorovateľov. Pritom, v súlade s princípom prezumpcie statusu obeť nie je rozhodujúce, či bola násilná osoba ako páchatel' trestného činu zistená, trestne stíhaná alebo odsúdená.

Formy násilia sa pri domácom násilí a ohrození detí násilím prejavujú rôznymi podobami agresívneho správania, ktoré násilná osoba môže aj zámerne striedať, pričom psychická agresia typicky sprevádza všetky ostatné formy. Najčastejšie sa uvádza delenie foriem násilia ako:

Fyzická agresia je útok proti fyzickej integrite ohrozenej osoby, ktorý sa prejavuje napríklad sácaním, kopaním, udieraním rukou alebo predmetom, fackovaním, škrtením, dusením, ťahaním za vlasy, obmedzením pohybu, mučením v dôsledku vystavenia ponížujúcim alebo trýznivým praktikám (napr. kľačanie, vystavenie chladu, pálenie cigaretami), spôsobením bodných, rezných alebo strelných zranení a pod. Najzávažnejšími dôsledkami fyzického násilia je zabitie alebo vražda ohrozenej osoby. Veľmi často sa s fyzickým násilím spája ničenie majetku ohrozenej osoby a ubližovanie domácim zvieratám.

Psychická agresia je útok na identitu a integritu ohrozenej osoby, ktoré sa prejavuje ako emocionálne zneužívanie a verbálne násilie. Vždy je súčasťou iných foriem násilia s cieľom narúšania sebaúcty, sebadôvery a vyvolávania pocitov viny. Zahŕňa zosmiešňovanie v súkromí aj na verejnosti, urážlivé poznámky o výzore alebo charaktere, osočovanie, výbuchy zlosti, výroky spochybňujúce psychické zdravie, lucídnosť, svojprávnosť, obviňovanie, odopieranie spánku, jedla, vynucovanie neprimeranej pozornosti a neprimerané vynucovanie dodržiavania pravidiel stanovených násilnou osobou. Súčasťou psychického násilia je aj vyhrážanie sa najmä fyzickým násilím a smrťou, zverejnením intímnych informácií, únosom detí, zbavením svojprávnosti, samovraždou, ublížením blízkym osobám ohrozenej osoby alebo domácomu zvieratú a pod. Osobitnými formami psychického násilia sú spirituálne násilie, ktoré prostredníctvom náboženskej viery núti ohrozenú osobu k dodržiavaniu vlastných pravidiel násilnej osoby a k podriadeniu sa, a nebezpečné prenasledovanie, ktoré charakterizuje fixácia násilnej osoby na ohrozenú osobu, ktorú systematicky obťažuje nevyžiadanou a nechcenou pozornosťou, kontaktovaním alebo sledovaním vzbudzujúcim obavy o život alebo fyzické alebo duševné zdravie.

Sexualizovaná agresia je útokom na dôstojnosť ohrozenej osoby akýmikoľvek aktivitami sexuálneho charakteru, ktoré sú vynútené a s ktorými ohrozená osoba nesúhlasí. Zahŕňa vaginálnu, orálnu alebo análnu penetráciu alebo iné nechcené sexuálne aktivity, vrátane nútenia k sexuálnemu styku s inými ľuďmi, nútenia k pozeraniu alebo výrobe intímnych videozáznamov alebo fotografií, zverejnenie záznamov intímneho charakteru, zámerné infikovanie pohlavne prenosnou chorobou, vedomé spôsobovanie bolesti počas sexuálneho styku, znásilnenie, sexuálne násilie a sexuálne zneužívanie, nútenie k prostitúcii a pod.

Ekonomická agresia je útok na ekonomickú nezávislosť a majetkové práva ohrozenej osoby, ktoré vytvára asymetriu pri disponovaní finančnými prostriedkami. Zahŕňa obmedzovanie prístupu ohrozenej osoby k peniazom, neposkytovanie financií na chod domácnosti, neplatenie výživného, zatajovanie výšky vlastných príjmov, obmedzovanie alebo úplný zákaz používania majetku ohrozenej osoby alebo majetku v spoluvlastníctve alebo bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, zadlžovanie rodiny, ničenie vecí a majetku, nútené alebo podvodné prevody majetku ohrozenej osoby na násilnú osobu. Súčasťou ekonomického násillia je bránenie ohrozenej osobe zamestnať sa a mať vlastný príjem.

Ohrozená osoba je

- a) osoba zažívajúca domáce násilie alebo dieťa zažívajúce násilie, ak je priamym objektom agresie,
- b) dieťa, ktorého vývin je ohrozený zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.

Ohrozenými osobami sú osoba priamo ohrozená agresiou ako aj jej blízke osoby, ktoré sú svedkami agresie voči ohrozenej osobe.

Násilná osoba je osoba páchajúca domáce násilie a ohrozujúca deti násilím.

Poznámka: Na účely tejto metodiky používame rodovo neutrálny jazyk, keď hovoríme o ohrozenej osobe a násilnej osobe a to napriek tomu, že štatistiky kriminality za roky v rokoch 2017 až 2021 o trestných činoch súvisiacich s domácim násilím a vybraných majetkových trestných činoch páchaných blízkymi osobami ukazujú, že najčastejším páchatelom domáceho násillia sú osoby mužského pohlavia a poradie podielu zastúpenia jednotlivých kategórií páchatelov a páchateliek je už niekoľko rokov nemenné. Manželia a druhovia žien viktimizovaných násilím v intímnych partnerských vzťahoch boli zodpovední za takmer polovicu (44 %) z 9048 týchto trestných činov spáchaných za sledované päťročné obdobie. Za 28 % činov boli zodpovedné deti a tretiu najpočetnejšiu skupinu tvorili rodičia páchajúci domáce násilie na svojich deťoch (10 %). Podiel žien páchajúcich násilie v intímnych partnerských vzťahoch voči svojim manželom a druhom bol v priemere za päť rokov 6 %, čo je ešte menej ako podiel bratov, ktorí páchajú domáce násilie na súrodencoch (8 % podiel na všetkých vzťahoch). Podľa justičných štatistík od roku 2018 do roku 2020 ženy tvorili viac ako 70 % poškodených domácim násilím a vybranými majetkovými trestnými činmi páchanými blízkymi osobami a viac ako 90 % odsúdených za tieto trestné činy boli muži. V rámci násillia v intímnych partnerských vzťahoch bolo od roku 2018 do roku 2021 odsúdených 27 krát viac mužov ako žien.

Donucovacia kontrola je stratégia násilnej osoby, ktorou prostredníctvom kombinácie fyzickej, psychickej, sexualizovanej alebo ekonomickej agresie získava a udržiava moc nad životom ohrozenej osoby alebo ohrozených osôb. Súčasťou donucovacej kontroly je snaha ohrozenú osobu alebo

ohrozené osoby zastrašiť, vyčerpať, izolovať a/alebo znížiť jej dôveryhodnosť s cieľom obmedziť možnosti jej vonkajšej podpory, zabrániť oznámeniu násilia alebo zdôvereniu sa o násilí.

Záujem maloletého dieťaťa ako prvoradé hľadisko pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú, je v zmysle čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa čl. 5 zákona o rodine flexibilným atribútom špecifickej a modifikovateľnej konštelácie osobnostných a sociálnych faktorov ochrany a rizík pre dieťa (19) a v individuálnom prípade konkretizuje psycho-sociálne aspekty situácie dieťaťa, ktoré je potrebné posúdiť interdisciplinárnym prístupom s ohľadom na kognitívno-psychologické, právne a morálne skutočnosti zistené a vyhodnotené na podklade vedeckých poznatkov. Na účely tejto metodiky medzi kľúčové kritériá záujmu maloletého dieťaťa ako priamej obete a nepriamej obete násilia patria predovšetkým:

- a) bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilitu prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava,
- b) ochranu dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu dieťaťa,
- c) ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.

Obet' je podľa § 3 ods. 1 zákona o obetiach každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa tohto zákona, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel' trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.

Prezumpcia statusu obete je predpoklad, ktorý vyplýva § 3 ods. 1 zákona o obetiach, že každú osobu, ktorá tvrdí, že je obeťou, je potrebné považovať za obeť, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa Zákona o obetiach.

Opakovaná viktimizácia je podľa § 2 ods. 1 písm. g) zákona o obetiach ujma, ktorá vzniká alebo hrozí v dôsledku pokračujúceho konania páchatela, ktoré spočíva v pôsobení na obeť vyhrážaním, zastrašovaním, nátlakom, zneužívaním moci nad obeťou, pomstnením sa alebo inou formou s cieľom pôsobiť na fyzickú integritu obete alebo psychickú integritu obete.

Druhotná viktimizácia je podľa § 2 ods. 1 písm. f) zákona o obetiach ujma, ktorá vzniká alebo hrozí v dôsledku konania alebo nekonania orgánu verejnej moci, subjektu poskytujúceho pomoc obetiam, poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, znalca, tlmočníka, obhajcu alebo oznamovacích prostriedkov.

Právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou patrí podľa § 8 zákona o obetiach každej obeti. Súd postupuje tak, aby jeho činnosť nespôsobovala obeti a rodinným príslušníkom obete druhotnú viktimizáciu a prijíma účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii, najmä na zabránenie styku osoby, ktorú obeť označila za páchatela, osoby, ktorá je podozrivá zo spáchania trestného činu, alebo osoby, proti ktorej sa vede trestné konanie s obeťou alebo jej rodinnými príslušníkmi. V záujme ochrany obete pred opakovanou viktimizáciou alebo hroziacim nebezpečenstvom je súd oprávnený rozhodnúť o uložení osobitných opatrení podľa osobitného predpisu⁴.

⁴ Napríklad § 325 ods. 2 písm. e) až h) CSP.

3 PREČO JE UPLATŇOVANIE MDP V PRÍPADOCH DOMÁČEHO NÁSILIA PROBLEMATICKÉ?

3.1 Všeobecné informácie

Domáce násilie nie je impulzívne ani nekontrolované. Útočné a donucovacie správanie násilnej osoby charakterizuje kombinácia rôznej miery fyzickej, psychologickej, sexualizovanej a ekonomickej agresie, ktorá predstavuje účelovú a inštrumentálnu stratégiu pre presadenie vlastných predstáv a záujmov v rámci rodinných a partnerských vzťahov. Takéto násilie je asymetrické, opakované a vzbudzuje strach do tej miery, že násilná osoba prevezme všetku kontrolu vo vzťahu a vo svojej komplexnosti predstavuje donucováciu kontrolu ohrozených osôb (20). Násilné osoby sú motivované popierať alebo minimalizovať svoje zneužívajúce správanie a môžu sa javiť ako starostlivé a úprimné vo svojom záväzku dbať o blaho rodiny. Oproti tomu, najmä pri nezohľadnení domáceho násilia a jeho následkov, sa ohrozené osoby často javia ako menej sympatické, dezorganizované alebo emocionálne nestabilné a donucovacia kontrola násilnej osoby môže byť interpretovaná ako úsilie o zabezpečenie riadneho chodu domácnosti a primeraného správania sa rodinných príslušníkov (21). Domáce násilie významne poškodzuje deti. Aj keď dieťa nie je priamo objektom násilia domáce násilie ho poškodzuje a výskyt behaviorálnych problémov u detí, ktoré boli svedkami domáceho násilia nie je odlišný ako u detí, ktoré boli priamo vystavené násiliu (22).

Domáce násilie a ohrozenie detí násilím sú vysoko latentné – ohrozené osoby v prvom rade chcú, aby násilie skončilo ale môžu sa zdráhať siahať po trestnoprávných riešeniach, napríklad z dôvodu, že chcú chrániť násilnú osobu pred trestnoprávnym postihom alebo chránia samé seba, deti alebo iné blízke osoby pred účasťou v trestnom konaní a s tým spojenými peripetiami. Veľkú úlohu pri neoznamovaní násilia zohráva pocit hanby za násilie a tiež strach, že po oznámení bude násilie intenzívnejšie. K latencii domáceho násilia prispieva aj obava, že násilná osoba po oznámení násilia rozšíri násilie aj na iné blízke osoby, najčastejšie deti, a po separácii ohrozená osoba stratí kontrolu nad bezpečím detí pri ich kontakte s násilnou osobou.

Tieto obavy sú v prípadoch domáceho násilia opodstatnené. Agresia a obťažovanie v rôznych podobách pokračujú vo výraznej miere aj v post-separačnom období a v niektorých prípadoch eskalujú, keďže násilná osoba má väčšiu potrebu demonštrácie kontroly (23), (24), (25), (26). Súčasne, viac než 30 štúdií potvrdilo prienik násilia v partnerských vzťahoch s výskytom násilia na deťoch, pričom tento prienik sa pohybuje v rozpätí od 30 % až do 60 % prípadov (27). Častým dôvodom zotrúvania v násilnom vzťahu je strach, že deti budú zverenú do osobnej starostlivosti násilnej osobe alebo bude rozhodnuté o striedavej starostlivosti a deti tak budú vystavené riziku, že násilná osoba použije agresiu proti nim. Toto riziko nie je marginálne: páchatelia násilia na ženách v intímnych partnerských vzťahoch žiadajú o zverenie detí do svojej osobnej starostlivosti až dvakrát častejšie ako nenásilní partneri (28) a súčasne sú v približne 70 % poručenských prípadov úspešní v presvedčovaní, že obeť nie je spôsobilá alebo si nezaslúži osobnú starostlivosť o deti (29).

Utajovanie alebo zľahčovanie domáceho násilia tak nemusí byť len jednou z mnohých prirodzených reakcií ohrozených osôb na násilie, ale aj opodstatneným prejavom obavy ohrozenej osoby, že v prípade oznámenia domáceho násilia a ohrozenia dieťaťa násilím sa s ňou bude zaobchádzať menej férovo a jej šance na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti môžu byť ohrozené. Hoci sa domnieva, že dôjde k zvereniu dieťaťa do osobnej starostlivosti násilného rodiča, javí ako málo pravdepodobná,

empirické zistenia vypovedajú o opaku. Napriek tomu, že sa nepreukázal vyšší pomer falošných obvinení z domáceho násillia a ohrozenia detí násillím v poručenskej agende oproti iným konaniam, zmienky o násillí sú v rodinnoprávnej agende posudzované osobitne kriticky a násillná osoba má rovnaké, ak nie vyššie, šance ako nenásillný rodič získať dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti (28).

Ak je bezpečie základnou ľudskou potrebou, v prípade opomenutia identifikácie domáceho násillia a ohrozenia dieťaťa násillím sú ohrozené aj ďalšie kritériá najlepšieho záujmu dieťaťa. Výbor OSN pre práva dieťaťa vo svojom Všeobecnom komentári č. 14 (2013) z 29. mája 2013 o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu uvádza: *„Posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa musí zahŕňať aj vyhodnotenie bezpečnosti dieťaťa, tzn. práva dieťaťa na ochranu pred všetkými formami telesného alebo duševného násillia, zneužívania alebo ubližovania (...). Používanie prístupu založeného na hodnotení najlepšieho záujmu dieťaťa v rozhodovaní znamená, že bezpečnosť a integrita dieťaťa sa musia posudzovať v danom čase; uplatňovanie zásady prevencie si však žiada aj posúdenie možnosti rizika a ubliženia v budúcnosti a ďalších následkov rozhodnutia pre bezpečnosť dieťaťa.“* Kritériom pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa podľa čl. 5 zákona o rodine má byť aj zohľadnenie skutočnosti, že dieťa síce nie je priamo obeťou zásahov do jeho duševnej, telesnej a citovej integrity, ale je ubližované osobe, ktorá je dieťaťu blízkou osobou. Pri rozhodovaní musí prevažovať najlepší záujem dieťaťa, pričom práva detí by mali byť uprednostňované pred právami dotknutých dospelých osôb tak, aby výkon práv neohrozil bezpečnosť ohrozených osôb (30).

3.2 Prítomnosť domáceho násillia je v rozpore so základnými princípmi a východiskami MDP

K základným princípom MDP patrí (okrem iného) **princíp slobody rozhodovania sa** účastníkov. Ten v sebe zahŕňa už to, že strany sa slobodne rozhodujú o postupe o uzatvorení rodičovskej dohody a môžu z neho tiež kedykoľvek odstúpiť. Zároveň v ňom ide o to, že účastníci hľadajú za aktívnej pomoci koordinátora MDP a zúčastnených odborníkov možnosti a obsah rodičovskej dohody. Pritom musia mať rovnocenné možnosti vyjadriť sa slobodne a v závere, musia mať možnosť sami slobodne rozhodnúť o výsledku, podľa vlastných potrieb a záujmov, rovnako, ako v prípadoch riešenia konfliktov alebo sporov mediáciou (31). Zahraničná literatúra v tomto ohľade používa termín **sebaurčenie**, definovaný ako akt dosiahnutia dobrovoľného, nevynúteného rozhodnutia, v ktorom každý účastník robí slobodné a informované voľby, a to tak vo vzťahu k postupu, ako aj vo vzťahu k výsledku (32), (33). K základným kritériám pripravenosti na uplatnenie MDP teda nepochybne patrí to, že obaja účastníci:

- a) sa cítia slobodne zúčastniť sa, nezúčastniť sa alebo odstúpiť od účasti na informatívnom stretnutí rodičov,
- b) dokážu a chcú slobodne rokovať a prijímať autonómne rozhodnutia (34).

Domáce násillie môže byť prekážkou v naplnení týchto kritérií. Rôzne formy domáceho násillia sú spôsobilé vytvárať medzi účastníkmi zásadnú **nerovnováhu moci**, ktorá **môže pretrvávajúť** dlho potom, čo dôjde k rozchodu páru. A to **preto, že**:

- a) násillie často pokračuje aj v postseparačnom období (35), a/alebo
- b) posttraumatické symptómy oslabujú možnosti obeť plnohodnotne participovať (34), (11). Zmyslové podnety pripomínajúce minulé traumy (napr. zazretie tváre násillníka, pozorovanie jeho neverbálnych výrazov, zacítenie jeho vône či pachu, započutie jeho hlasu; alebo začutie „násillníkových“ argumentov z úst niekoho iného) alebo emócie, ktoré sa pri bolestných spomienkach vynárajú, môžu vychýľovať obeť z jej „okna tolerancie“ (viď príloha). Dostáva sa teda do stavu, v ktorom má ťažkosti sa sústrediť, rozpomenúť sa na

dôležité veci, usporiadať si myšlienky, komunikovať svoje potreby a nároky, ovládať svoje emócie.

3.3 MDP a riziko druhej a opakovanej viktimizácie

Výskumy zamerané na uplatňovanie mediácie v rodinnoprávnych sporoch ukázali, že nerozpoznaná nerovnováha moci **vedie k druhej viktimizácii** obetí a zároveň **otvára príležitosti na ich opakovanú viktimizáciu** (36), (37), (38). Informatívne stretnutie rodičov v rámci MDP a mediačné stretnutia môžu byť priestorom, v ktorom násilná osoba zjavne alebo subtílnymi spôsobmi útočí na obeť, zastrašuje ju, umlčiava, podkopáva jej dôveryhodnosť, klame, zavádza, šarmom otupí ostražitosť koordinátora MDP alebo mediátora a získa ho na svoju stranu v úsilí vyvíjať nátlak na obeť; medzi stretnutiami alebo po ukončení postupu sa násilná osoba môže obeti rôznymi spôsobmi mstiť za jej vyjadrenia, a pod.

MDP a mediácia sú primárne určené na riešenie konfliktov, osobitne rodičovských konfliktov. Apriórny predpoklad dobrovoľnej účasti a rovnosti síl účastníkov zvyšuje pravdepodobnosť zatajenia násilia alebo jeho zľahčovania. Zameranie MDP na budúcnosť a neutralita koordinátora MDP a zúčastnených odborníkov navyše sťažuje odhalenie násilia, ak navodí situáciu, že predchádzajúce skúsenosti a správanie účastníkov nie sú pre úpravu výkonu rodičovských práv a povinností podstatné. Hrozí preto riziko, že v ich kontexte bude domáce násilie dezinterpretované ako konflikt dvoch rovnocenných strán alebo bagatelizované ako niečo, čo sa stalo v minulosti a s prítomnosťou a budúcnosťou nemá žiaden podstatný súvis. Obete bývajú profesionálne vnímané v negatívnom svetle a obviňované za súčasné problémy vo vzťahu medzi dieťaťom a druhým rodičom (36), (37), (39), (40).

Uvedené okolnosti môžu viesť k tomu, že obeť domáceho násilia **pod tlakom pristúpi na takú rodičovskú dohodu, ktorá vytvorí príležitosti pre postseparačné násilie a tým pádom bude aj v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa** (39), (6), (41).

4 Požiadavka identifikácie domáceho násilia ako imperatív v rodinnoprávnej agende

Motivácia k uzatvoreniu rodičovskej dohody a mediácia nie je vhodným postupom pre všetky prípady a dohoda nie je vždy vhodným výsledkom všetkých prípadov postúpených do MDP. Koordinátori MDP, prípadne mediátori musia byť preto schopní identifikovať prípady, ktoré nie sú vhodné na organizáciu spoločného informatívneho stretnutia rodičov za účelom uzatvorenia rodičovskej dohody alebo mediácie, a v týchto prípadoch by tieto postupy mali odmietnuť alebo prerušiť (6).

Takéto očakávanie nenachádzame len v smerniciach rôznych súdov v zahraničí, ale deklarujú ho aj všeobecné princípy pre výkon rodinnej mediácie (42), (43). Podľa týchto princípov je možná nerovnováha moci medzi účastníkmi mediácie niečím, čo by malo byť brané vždy na zreteľ. Pokiaľ sú náznaky, že niektorí z účastníkov nie sú schopní slobodne a plnohodnotne participovať, je potrebné sa týmto problémom zaoberať a mediáciu prípadne pozastaviť alebo ukončiť.

Súčasne, vedenie mediácie v súlade s princípom nestrannosti neznamená nevšímavosť voči nerovnováhe moci medzi účastníkmi a tento princíp je v záujme maloletého dieťaťa potrebné aplikovať aj v MDP, osobitne v práci koordinátorov MDP a už pri organizácii prvého informatívneho stretnutia rodičov. Koordinátori MDP a externí odborníci zapojení do riešenia rodičovských konfliktov, a v neposlednom rade aj súd sa musia snažiť predchádzať manipulatívne, ohrozujúcemu alebo

zastašujúcemu správaniu všetkých účastníkov. Musia viesť postup tak, aby čo najviac napravili akúkoľvek nerovnováhu moci medzi účastníkmi. Ak sa zdá, že vyššie spomenuté nežiadúce správanie ktoréhokoľvek účastníka alebo akákoľvek iná nerovnováha medzi účastníkmi spôsobí, že postup a prípadne aj výsledok budú nespravodlivé alebo neefektívne, musia prijať vhodné opatrenia, aby tomu zabránili, vrátane ukončenia MDP bez uzatvorenia rodičovskej dohody ak je to potrebné (43).

Pred výberom prípadu do MDP je potrebné sa vopred dôkladne uistiť, či je účasť účastníkov dobrovoľná a bez strachu z násilia alebo ujmy. Je preto nevyhnutné použiť **nástroje zamerané na identifikáciu** minulého alebo súčasného **domáceho násilia** (ďalej aj ako „skrining“). Ak sa použitím týchto nástrojov odhalia informácie o násilí, alebo sa objaví podozrenie ohľadne násilia, je potrebné s ohrozeným účastníkom prediskutovať, či sa chce zúčastniť postupu pre uzatvorenie rodičovskej dohody, a mali by mu taktiež byť poskytnuté informácie o dostupných podporných službách. Pokiaľ sa MDP uskutoční, je nevyhnutné aplikovať náležité bezpečnostné opatrenia, a to aj v čase pred a po MDP. Koordinátori MDP a zúčastnení externí odborníci, a v neposlednom rade aj súd, sa taktiež musia snažiť zabrániť manipulatívne, výhražnému alebo zastašujúcemu správaniu ktoréhokoľvek z účastníkov počas MDP (43).

V opačnom prípade, neutralita koordinátora MDP alebo externých odborníkov zapojených do riešenia rodičovských konfliktov môžu podporiť presvedčenie násilnej osoby, že násilné správanie je prijateľné a násilie nie je dostatočne závažné; u ohrozenej osoby môžu posilniť obavy, prípadne presvedčenie, že nemajú možnosť úniku pred násilím a oznámenie násilia je spojené so zhoršením ich postavenia a prípadne postihom v podobe označenia za nespolupracujúceho rodiča, ktorý sa nedostatočne zameriava na budúcnosť a nie je ochotný pozitívne pristupovať k riešeniu veci.

5 ÚČEL A PÔSOBNOSŤ METODIKY

5.1 História a súčasnosť používania nástrojov zameraných na identifikáciu domáceho násilia

Zahraničné publikácie z oblasti rodinného práva a mediácie, vrátane predpisov záväzných pre ich výkon, už viac ako dve dekády kontinuálne zdôrazňujú potrebu implementácie efektívnych nástrojov zameraných na identifikáciu domáceho násilia, aby sa predišlo tomu, že postup a potenciálny výsledok riešenia veci rodičovskou dohodou a/alebo súdneho konania bude neférový a bude ohrozovať obeť domáceho násilia, vrátane detí (44), (45), (46), (47), (38), (48), (49), (50), (5), (15), (4), (6), (11), (16), (17), (43).

Skrining je potrebné realizovať opakovane v rôznych fázach manažovania prípadu, t. j.:

- zo strany súdu prostredníctvom koordinátora MDP ešte predtým než sa aplikujú akékoľvek MDP opatrenia,
- zo strany mediátora, ešte v prípravnej fáze mediácie (47), ak sa účastníci zúčastňujú na mediácii a
- zo strany súdnych znalcov, alebo akýchkoľvek iných zúčastnených odborníkov, ktorí poskytujú súdu informácie, ktoré sú zohľadňované pri stanovovaní toho, čo je v najlepšom záujme dieťaťa (51), (52), (53).

Štruktúrované nástroje špecificky zamerané na identifikáciu domáceho násilia znižujú riziko, že domáce násilie nebude odhalené alebo bude podcenené (1), (11). Nástroj MASIC, ktorého validita a reliabilita bola výskumne overovaná (18), bol vyvinutý špeciálne pre mediátorov.

Nástroj MASIC je využiteľný aj pre iné profesie ako mediátorov (12) a obsahovo sa s ním do značnej miery zhodujú aj ďalšie nástroje, ktoré sa na skrining domáceho násilia používajú v rodinnoprávnej agende v zahraničí pri zvažovaní o mediácii alebo kvázi zmierovacích postupoch (napr. (6)). Podľa metodiky MDP je možné prvú fázu MDP považovať za kvázi zmierovací postup, v ktorom koordinátor MDP vedie rodičov k uzatvoreniu rodičovskej dohody na spoločných informatívnych stretnutiach rodičov, a preto je využitie nástroja MASIC vhodné a účelné pre kvalifikované určenie, či prípad je alebo nie je vhodný na zaradenie do MDP.

5.2 Účel metodiky pre identifikáciu domáceho násilia

Berúc do úvahy predovšetkým právo dieťaťa žiť v prostredí bez násilia ako súčasť záujmu maloletého dieťaťa, ktorý môže prevážiť nad záujmom rodičov (54), (55), táto metodika podporuje a vyzdvihuje ochranu pred domácim násilím a detí ohrozených násilím.

Cieľom metodiky je ustáliť najvýhodnejšie usporiadanie životných podmienok dieťaťa na základe jeho existujúcich potrieb s ohľadom na ochranu pred opakovanou viktimizáciou a druhotnou viktimizáciou v dôsledku domáceho násilia a ohrozenia detí násilím prostredníctvom:

- podpory identifikácie domáceho násilia a ohrozenia detí násilím,
- podpory rozvoja a udržiavania bezpečného a zdravého rodinného prostredia dieťaťa, ktoré chráni jeho záujem vyrastať v bezpečí, ochranu jeho dôstojnosti, ako aj duševného, telesného a citového vývinu,
- znížením škodlivých následkov narušenia rodiny a rozpadu manželstva v dôsledku domáceho násilia alebo ohrozenia detí násilím,
- podpory a udržiavaním bezpečných citových väzieb medzi členmi rodiny, najmä rodičmi a deťmi, ale aj súrodencami a inými blízkymi osobami maloletých detí,
- znížením rizika konfliktu lojality dieťaťa voči rodičom, nakoľko zodpovednosť za dôsledky domáceho násilia a ohrozenia detí násilím preberá štát prostredníctvom rozhodovania súdov.

Fyzické a psychické bezpečie detí je prioritou pri obhajobe najlepšieho záujmu dieťaťa. Dôsledná a včasná identifikácia domáceho násilia a ohrozenia detí násilím naplňuje princíp materiálnej pravdy ako nosného princípu mimosporového konania podľa čl. 6 CMP, v zmysle ktorého je súd povinný ex offo zistiť skutočný stav veci. Uplatňovanie tejto metodiky posilňuje význam širšieho verejného záujmu na poskytnutí ochrany účastníkom mimosporového konania a umožňuje realizovať v mimosporovom konaní vyšetrovací princíp na podklade štandardizovaného postupu aplikovaného bez diskriminácie vo všetkých prípadoch. Dôsledné uplatňovanie tejto metodiky znižuje riziko ohrozenia opakovanou viktimizáciou domácim násilím a ohrozenia detí opakovaným násilím a v konečnom dôsledku prispieva k zníženiu hospodárskych a sociálnych nákladov domáceho násilia a ohrozenia detí násilím, ako pre rodiny s maloletými deťmi, tak aj pre štát.

5.3 Pôsobnosť metodiky pre identifikáciu domáceho násilia

Metodika identifikácie domáceho násilia a ohrozenia detí násilím je súčasťou plánovanej špecializácie sudcov na poručenskú agendu a dopĺňa metodiku „Zavádzanie jednotných zásad multidisciplinárneho prístupu v rodinnoprávnej agende“ (ďalej ako „metodika MDP“), ktorá prípady domáceho násilia označuje za nevhodné pre uplatnenie multidisciplinárneho prístupu v rodinnoprávnej agende (ďalej ako „MDP“).

Skríning je potrebný v prípadoch návrhov na úpravu rodičovských práv a povinností pri úprave zverenia maloletého do spoločnej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov alebo do osobnej starostlivosti jedného z rodičov, zastupovania a spravovania majetku maloletého, výživného a úprave styku; a je možné ho využiť aj v prípade konania o mene a priezvisku, konania vo veciach maloletého, o ktorých sa rodičia nevedia dohodnúť v súvislosti s úpravou výkonu ich rodičovských práv a povinností, napr. ohľadne vycestovania do cudziny, určenia školského zariadenia a iných podstatných vecí, o ktorých je možné rozhodovať v súdnom konaní, alebo konania o určenie otcovstva. V konaniach o opatrovníctve maloletého, správe majetku a iných konaniach podľa § 111 CMP je skríning vhodný, ak je to odôvodnené povahou danej veci.

Metodiku identifikácie domáceho násillia a ohrozenia detí násillím je vhodné využiť aj pre výkony rozhodnutia vo vyššie uvedených veciach v tých prípadoch, kedy je daná príslušnosť súdu nariadiť a uskutočniť výkon rozhodnutí vo veciach starostlivosti súdu o maloletých; osobitne je potrebné skríning realizovať v konaní o výkone rozhodnutia o úprave zverenia maloletého do spoločnej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov alebo do osobnej starostlivosti jedného z rodičov a v konaní o výkon rozhodnutia o úprave styku s nerezidenčným rodičom.

Metodika identifikácie domáceho násillia a ohrozenia detí násillím je primerane využiteľná aj v konaniach o rozvode manželstva, v ktorom nie sú maloleté deti, a konaniach o vyporiadanie bezpodielového vlastníctva manželov.

5.3.1 Špecifické prípady – dohoda rodičov predložená spoločne s návrhom

V zmysle metodiky MDP návrhy na schválenie rodičovskej dohody ani návrhy o rozvod manželstva, keď je prílohou návrhu uzavretá rodičovská dohoda nie sú spravidla zaraďované do MDP a prihliada sa na obsah návrhu a súd postupuje tak, aby vytýčil pojednávanie v lehote do jedného mesiaca od podania návrhu na príslušný súd.

Pokiaľ skutkové okolnosti nepreukazujú, že dohoda o úprave výkonu rodičovských práv a povinností je v záujme maloletého dieťaťa alebo ju s ohľadom na jej obsah **bude potrebné pred schválením súdom doplniť** (napríklad v rodičovskej dohode je uvedené, že deti majú byť zverené do osobnej starostlivosti jedného rodiča, ale nie je dohodnutá výška výživného, ktorým má prispievať na výživu druhý rodič a pod.) **a nie je možné bez pochybností predpokladať súhlas účastníkov, je v rámci ďalšieho postupu súdu potrebné realizovať skríning domáceho násillia.** Tento postup umožní poskytnúť účastníkovi kvalifikovanú podporu a odbornú pomoc aj v prípadoch, keď bola rodičovská dohoda priložená ako súčasť návrhu na jej schválenie alebo z návrhu vyplýva, že ju rodičia uzatvorili.

5.3.2 Špecifické prípady – prípady s prítomnosťou domáceho násillia a ohrozenia detí násillím

Pokiaľ má súd o domácom násillí a ohrození detí násillím vedomosť z podaného návrhu, vyjadrenia druhého účastníka k podanému návrhu podaného návrhu alebo v takej veci prebieha trestné konanie nariadi v konaní pojednávanie bez zaradenia do MDP, pričom možnosti využitia vhodnej odbornej pomoci a opatrení na edukáciu rodičov zostávajú súdu zachované.

V prípadoch identifikovaného domáceho násillia alebo ohrozenia detí násillím na základe tejto metodiky, **je zaradenie do MDP možné len so súhlasom ohrozenej osoby alebo nenásillného rodiča v prípadoch ohrozenia detí násillím.**

Pokiaľ bol takýto súhlas daný, je potrebné zabezpečiť, aby informatívne stretnutie rodičov alebo mediačné stretnutie bolo realizované osobitne s ohrozenou osobou resp. nenásilným rodičom a osobitne s násilnou osobou (oddelené informatívne stretnutie rodičov) a aj pri ďalšej odbornej pomoci je potrebné aplikovať osobitný postup podľa kap. 7.1 tejto metodiky.

MDP má v prípadoch domáceho násillia opodstatnenie iba vtedy, ak sú dôsledne dodržiavané všetky opatrenia pre ochranu a podporu všetkých účastníkov ohrozených správaním násilnej osoby, a ak tento postup smeruje k uzatvoreniu dohody, ktorá podporuje bezpečie ohrozenej osoby a ochranu záujmu maloletého dieťaťa; napríklad ak uzatvorenie dohody o úprave výkonu rodičovských práv a povinností zvyšuje úroveň ochrany ohrozenej osoby pred opakovanou a druhotnou viktimizáciou a konanie bude rýchlejšie ako v prípade autoritatívneho rozhodnutia súdu.

6 ROLOVÉ A KOMPETENČNÉ RÁMCE SUDCU/KYNE A KOORDINÁTORA/KY V MDP

V rámci špecifikácie rolových a kompetenčných rámcov sudcu/kyne a koordinátora/ky pri identifikácii domáceho násillia a ohrozenia detí násillím nadväzuje táto metodika na metodiku MDP a opätovne zdôrazňuje potrebu aj nadstavbových zručností – či už komunikačných zručností (tzv. *soft skills*), základného nutného minima z psychológie, a predovšetkým poznatkov o domácom násillí, jeho vplyve na ohrozené osoby a následkoch, ktoré ovplyvňujú ich možnosti slobodného sebaurčenia v konaní o úpravu rodičovských práv a povinností.

Rovnako ako metodika MDP aj metodika identifikácie domáceho násillia a ohrozenia detí násillím upozorňuje, že cieľom MDP nie je rodičovská dohoda, ale spolupracujúci rodičia. Preto je potrebné si „nemýliť cieľ a prostriedok – ak sa to deje, ... hrozí produkcia rýchlo a pod priamym či nepriamym nátlakom súdnej autority spísaných rodičovských dohôd, krátkodobo rešpektovaných zo strachu a nie z vnútorného presvedčenia“ (7).

6.1 Dôležitosť vzdelávania o problematike domáceho násillia

Skríning je najefektívnejší, ak je realizovaný osobami, ktoré rozumejú problematike domáceho násillia (4). Aj v ďalších fázach riešenia prípadu je dôležité, aby zaangažovaní profesionáli disponovali náležitými vedomosťami o problematike domáceho násillia a boli voči nemu vnímaví. Je to dôležité preto, že domáce násillie nie je statické, ale môže sa objaviť alebo eskalovať aj po separácii partnerov (4). A navyše, možné predsudky voči problematike domáceho násillia môžu významne skresľovať vyhodnotenie najlepšieho záujmu dieťaťa (12), a porušovať právo dotknutých osôb na ochranu pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou.

Viacere jurisdikcie v zahraničí vyžadujú, aby zúčastnené profesie mali pokročilé vedomosti o problematike domáceho násillia (4)⁵, ktorého súčasťou sú:

- a) základný výcvik o problematike domáceho násillia v rozsahu cca 21 až 48 hodín a
- b) výcvik zameraný na osvojenie si používania skríningového nástroja v rozsahu cca 8 až 14 hodín.

⁵ Rozsiahly výcvik v problematike domáceho násillia sa vyžaduje aj od znalcov, podieľajúcich sa na posudzovaní prípadov poručenských sporov, v ktorých sa objavujú podozrenia alebo obvinenia z domáceho násillia (51).

Ďalšie profesionálne pôsobenie v rodinnoprávnej agende predpokladá, že profesionáli budú nadobudnuté poznatky v predmetnej problematike pravidelne upevňovať a aktualizovať v rámci kontinuálneho vzdelávania (17), (11), (56).

6.1.1 Minimálne požiadavky na vedomosti a zručnosti

Bez pokročilých vedomostí o domácom násilí nie je možné viesť účastníkov k uzatvoreniu rodičovskej dohody v súlade so všeobecnými princípmi pre výkon rodinnej mediácie a teda ani viesť účastníkov k zmiernemu riešeniu prípadu v najlepšom záujme dieťaťa (4), (38), (5), (57).⁶

Nasledujúce tematické celky poskytujú prehľad o tom, aké minimálne vedomosti a zručnosti nadobudnú profesionál pôsobiacich v rodinnoprávnej agende nadobudnú po ich absolvovaní.

Odporúčany obsah vzdelávania

Téma č. 1 Vymedzenie domáceho násillia a jeho foriem

Absolvent/ka chápe rozdiel medzi násilím a konfliktným spolužitím a pozná spektrum foriem násillia v párových vzťahoch, vrátane donucovacej (koercitívnej) kontroly a postseparačného násillia. Rozoznáva a vie hodnotiť rizikové faktory pre eskaláciu násillia. Pozná spektrum foriem násillia na deťoch, vrátane situácie, kedy sú deti svedkami domáceho násillia na rodičovi.

Téma č. 2 Výskyt domáceho násillia

Absolvent/ka rozlišuje evidovanú a latentnú kriminalitu a pozná faktory prispievajúce k latencii domáceho násillia. Pozná mieru prieniku medzi násilím v párových vzťahoch a násilím na deťoch, rozsah, v akom sa deti stávajú svedkami domáceho násillia na rodičovi a vplyv tejto situácie na dieťa.

Téma č. 3 Výskyt krivých obvinení týkajúcich sa domáceho násillia

Absolvent/ka na podklade vedeckých dát rozpoznáva predsudky o domácom násilí, vrátane faktorov prispievajúcich k predsudkom o vysokom výskyte krivých obvinení z domáceho násillia. Uvedomuje si dôležitosť rozlišovania nepreukázaných obvinení a krivých obvinení.

Téma č. 4 Reakcie obetí na domáce násillie

Absolvent/ka odlišuje mýty o správnych reakciách obeť na domáce násillie a skutočné reakcie obeť, vrátane kontraintuitívnych reakcií na domáce násillie a ohrozenie detí násilím (neoznamovanie, resp. oneskorené oznámenie domáceho násillia, zotrúvanie vo vzťahu alebo v kontakte s násilnou osobou, zmena výpovede, a pod.). Pozná a identifikuje interné faktory ovplyvňujúce reakcie obeť a externé faktory ovplyvňujúce reakcie obeť a hľadanie pomoci. Uvedomuje si vplyv násilnej osoby na správanie obeť, škálu reakcií detí voči rodičom, dopúšťajúcim sa násillia na druhom rodičovi.

⁶ V tomto ohľade pozri text vyššie, v kapitole 4 Požadavka identifikácie domáceho násillia ako imperatív v rodinnoprávnej agende.

Téma č. 5 Trauma a posttraumatické symptómy u obetí

Absolvent/ka pozná prejavy nespracovanej traumy (tzv. okno tolerancie voči pôsobiacim podnetom a prejavy vychýlenia sa z tzv. okna tolerancie do stavu, kedy dochádza k retraumatizácii), vplyv retraumatizácie na schopnosť komunikovať, vyhodnocovať informácie a robiť uvážené rozhodnutia, vrátane podnetov, ktoré provokujú podnety provokujúce vychýlenie sa z tzv. okna tolerancie. Rozumie psychologickému profilu obetí a riziku jeho dezinterpretácie pri nezohľadnení problematiky traumy. Vie uplatniť faktory prispievajúce k procesom zotavovania sa z traumy.

Téma č. 6 Skrining domáceho násilia

Absolvent/ka rozumie dôležitosti používania nástrojov na identifikáciu domáceho násilia v rodinnoprávnej agende, pozná ich obsah, spôsob administrácie a vyhodnocovanie získaných informácií. Absolvoval/a nácvik aplikácie konkrétneho skriningového nástroja a má osvojené, ako venovať kontinuálnu pozornosť voči možným znakom nerovnováhy moci medzi účastníkmi. Pozná opatrenia na elimináciu nerovnováhy moci a techniky na zamedzenie, resp. zmiernenie retraumatizácie.

Téma č. 7 Najlepší záujem dieťaťa v prípadoch s výskytom domáceho násilia

Absolvent/ka pozná a rozlišuje pseudovedecké koncepty skresľujúce rozlišovanie najlepšieho záujmu dieťaťa (prístup orientovaný na budúcnosť; kritérium priateľského nastavenia rodiča; „syndróm zavrhnutého rodiča“). Chápe význam zisťovania a náležitého zohľadnenia názoru dieťaťa a vie ho aplikovať. pozná, aké sú predpoklady vedecky platného znaleckého skúmania vplyvu domáceho násilia na dieťa a identifikácie jeho potrieb. Uplatňuje opatrenia na ochranu dieťaťa a viktimizovaného rodiča (v kontexte práva na ochranu pred druhotnou viktimizáciou a opakovanou viktimizáciou) a rozumie možnostiam a limitom intervencií zameraných na obnovu narušeného vzťahu medzi dieťaťom a rodičom na podklade reflexie kazuistík.

Téma č. 8 Pomáhajúce / intervenujúce profesie

Absolvent/ka si uvedomuje riziko kognitívnych skreslení a sprostredkovanej traumatizácie a pozná postupy, ako ich znižovať. Má prehľad o subjektoch poskytujúcich pomoc obetiam domáceho násilia a možnostiach spolupráce s odborníkmi a odborničkami na domáce násilie.

6.2 Princíp mlčanlivosti a dôvernosti informácií pri skriningu domáceho násilia

Postup pri skriningu domáceho násilia a ohrozenia detí násilím nadväzuje na vymedzenie princípu mlčanlivosti a dôvernosti informácií v metodike MDP a opätovne sa zdôrazňuje potrebu aplikovať samostatný režim ohľadne mlčanlivosti a dôvernosti, čo do zdieľania informácií o členoch rodiny, ktorých sa spor týka. Pri identifikácii domáceho násilia osobitne vystupuje do popredia princíp dobrovoľnosti a podpory psychologického bezpečia účastníkov, ktorý je budovaný na rešpekte k hraniciam súkromia klienta a narábanie s osobnými informáciami s vedomím a súhlasom klienta (7).

V prvej fáze MDP platí, že sa písomne zaznamenáva len zákonne nutné minimum a účastníci majú vždy možnosť vyjadriť sa k zapísanému alebo zapísané doplniť a že od spolupracujúcich profesií sa žiadajú,

len základné informácie bez detailov, t. j. či sa rodičia stretnutí zúčastnili, či boli spolupracujúci, či sa podarilo uzatvoriť rodičovskú dohodu alebo či sa podarilo posunúť postoje rodičov smerom k spolupracujúcemu nastaveniu a pod. (7) Podľa metodiky MDP z prvých informatívnych stretnutí rodičov u koordinátora nie je potrebné vypracúvať podrobné písomné správy a je postačujúce, ak koordinátor písomne zaznamená, či sa uskutočnilo za prítomnosti oboch rodičov, či naplnilo svoj účel alebo nie a vyznačí prípadnú voľbu rodičov na druhu odbornej pomoci (7).

Predvolanie na informatívne stretnutie rodičov (ďalej ako ISR) obsahuje informáciu, že pred spoločným ISR bude s účastníkmi oddelene realizované posúdenie vhodnosti zaradenia do MDP.

Informácia o dôvernosti informácií počas posúdenia vhodnosti zaradenia do MDP **je súčasťou poučenia pre rodičov ako účastníkov konania** a aj súčasťou nastavovania multidisciplinárnej spolupráce v rámci regionálnej interdisciplinárnej skupiny podľa MDP.

Výsledkom skrínungu domáceho násilia je kvalifikované rozhodnutie o zaradení alebo nezaradení prípadu do MDP. Preto v súlade s postupmi v prvej fáze MDP, zásadami mlčanlivosti a dôvernosti informácií a postupmi podľa metodiky MDP uvedenými vyššie, **o výsledku skrínungu sa vyhotoví písomný záznam o tom, že jeden alebo obaja rodičia ako účastníci absolvovali identifikáciu domáceho násilia a že prípad je vhodný alebo nevhodný na zaradenie do MDP.** Ostatné informácie získané počas skrínungu od účastníkov sú dôverné.

7 POZITÍVNY VÝSLEDOK SKRÍNINGU A ĎALŠÍ POSTUP VO VECI

Podľa metodiky MDP sú koordinátorom postúpené spisy, ktoré zákonný sudca vyhodnotí ako vhodné pre MDP, a koordinátor má právo bezodkladne po pridelení veci konzultovať so sudcom zaradenie vecí do MDP v tých prípadoch, kedy podľa svojich vedomostí a zručností vyhodnotí, že zaradenie nebude účelné.

Rozhodujúce slovo o postupe podľa princípov MDP má vždy zákonný sudca, pritom akceptuje zásadu podľa kap. 5.3.2 tejto metodiky, že v prípadoch, ak má súd o domácom násilí a ohrození detí násilím vedomosť z podaného návrhu, vyjadrenia druhého účastníka k podanému návrhu podaného návrhu alebo v takej veci prebieha trestné konanie, nariadi v konaní pojednávanie bez zaradenia do MDP, pričom možnosti využitia vhodnej odbornej pomoci a opatrení na edukáciu rodičov zostávajú súdu zachované.

7.1 Osobitné opatrenia, ak skrínung prebehol s pozitívnym výsledkom o domácom násilí

Výsledkom skrínungu domáceho násilia je kvalifikované rozhodnutie o zaradení alebo nezaradení prípadu do MDP. **O výsledku skrínungu koordinátor/ka vyhotoví písomný záznam s informáciami:**

- a) skrínungu sa zúčastnil jeden alebo obaja rodičia a
- b) prípad je vhodný alebo nie je vhodný na zaradenie do MDP.

Ostatné informácie získané počas skrínungu od účastníkov sú dôverné.

V prípadoch identifikovaného domáceho násilia alebo ohrozenia detí násilím na základe tejto metodiky je zaradenie do MDP možné len so súhlasom ohrozenej osoby alebo nenásilného rodiča v prípadoch ohrozenia detí násilím.

Aj v prípade súhlasu ohrozenej osoby je potrebné zvažovať, či zaradenie do MDP podporuje uzatvorenie takej rodičovskej dohody, ktorá podporuje bezpečie ohrozenej osoby a ochranu záujmu maloletého dieťaťa; napríklad ak uzatvorenie dohody o úprave výkonu rodičovských práv a povinností zvyšuje úroveň ochrany ohrozenej osoby pred opakovanou a druhotnou viktimizáciou a konanie bude rýchlejšie ako v prípade autoritatívneho rozhodnutia súdu. Pokiaľ sú v prípade súhlasu ohrozenej osoby splnené aj tieto predpoklady, je možné v MDP postupovať podľa jednej z nasledujúcich možností.

7.1.1 Prijatie opatrení, ktoré zaistia bezpečie ohrozenej osoby a jej efektívnu participáciu v procese

Nevyhnutným opatrením pri tomto postupe je, že všetky postupy realizované koordinátorom MDP sú realizované s účastníkmi oddelene: napr. to, že účastníci sú počas ISR v oddelených miestnostiach alebo aj na odlišných miestach a koordinátor MDP medzi nimi sprostredkováva informácie kľúčové pre uzatvorenie rodičovskej dohody (princíp tzv. kyvadlového postupu). Opatrením na zaistenie bezpečia ohrozenej osoby môže byť aj využitie video-konferenčnej, telefonicknej alebo online formy MDP s účastníkmi nachádzajúcimi sa v oddelených miestnostiach alebo na odlišných miestach; ohrozená osoba môže mať pri sebe počas MDP advokáta a/alebo podpornú osobu (4), (49), (16), (57), (5).

Pri aplikácii takýchto opatrení je nevyhnutné overovať, akú mieru stresu ohrozená osoba pociťuje a či nedochádza k jej vychýleniu sa okna tolerancie v miere, ktorá narúša jej plnohodnotnú participáciu v procese (49). Odklon od klasického postupu, pri ktorom účastníci komunikujú tvárou v tvár sediac v jednej miestnosti, síce zabráni možným fyzickým útokom, ale sám osebe nezabráni možným pokusom o uplatňovanie donucovacej kontroly; ani neeliminuje výskyt podnetov, ktoré môžu ohrozenú osobu vychýľovať z okna tolerancie; ani nechráni ohrozenú osobu v čase medzi stretnutiami a po skončení MDP (16).

7.1.2 Odporúčanie podpory iných odborníkov v prvej fáze MDP

Ak nie je možné upraviť postup MDP a prijať opatrenia, ktoré zaistia bezpečie ohrozenej osoby a jej efektívnu participáciu v procese podľa predošlého bodu, koordinátor musí určiť, aké iné opatrenia poskytnú účastníkom dostatok času a príležitostí k splneniu základných kritérií pripravenosti na uzatvorenie rodičovskej dohody a účastníkom odporúča využitie dobrovoľnej odbornej pomoci pred prvým pojednávaním súdu podľa metodiky MDP.

Potrebám ohrozených osôb najlepšie zodpovedajú služby špecializovanej na pomoci obetiam domáceho násillia, individuálna psychoterapia zameraná na spracovanie traumy a pod. (49).

Vo vzťahu k násilnej osobe je relevantné napr. nasmerovanie na špecializované psychoedukačné programy zamerané na zvládanie agresie, porozumenie následkom domáceho násillia na deti, zvýšenie empatie voči obetiam a ich potrebám alebo sociálno-intervenčné programy pre páchatel'ov domáceho násillia (58), (59).

Pre túto možnosť platí postup podľa metodiky MDP, že rýchlosť súdneho konania nesmie byť na úkor kvality poskytovanej odbornej pomoci, preto ak obidvaja rodičia majú záujem na dlhšie trvajúcej odbornej pomoci, je namieste ich v tom povzbudiť a za tým účelom súdne konanie na základe návrhu rodičov na čas trvania odbornej pomoci prerušiť (7).

7.1.3 Prístupenie k autoritatívnemu rozhodovaniu súdu

Ak nie je možné účinne postupovať podľa predchádzajúcich dvoch bodov, je potrebné pristúpiť k autoritatívnemu rozhodnutiu súdu, so zohľadnením všetkých relevantných informácií, vrátane znaleckého posudku týkajúceho sa domáceho násilia a jeho vplyvu na to, čo je v najlepšom záujme dieťaťa.⁷

Pokiaľ sudca pristupuje k riešeniu prípadu tak, že účastníkom uloží povinnosť spolupracovať s niektorým subjektom poskytujúcim odbornú pomoc v rámci MDP, zameranú na zlepšenie ich komunikácie resp. zmiernenie dopadu ich konania na maloleté deti, dbá pritom na to, aby subjekty poskytujúce odbornú pomoc zabezpečili prijatie opatrení, ktoré zaisťujú bezpečie ohrozenej osoby a jej efektívnu participáciu v procese. V záujme toho predovšetkým dbá o to, aby všetky postupy realizované subjektami poskytujúcimi odbornú pomoc boli realizované s účastníkmi oddelene.

7.2 Príklady bezpečnostných opatrení v rodičovských dohodách v prípadoch s výskytom domáceho násilia

V prípadoch s výskytom domáceho násilia, ak ohrozená osoba súhlasí s MDP a jeho výsledkom je rodičovská dohoda, vystupuje osobitne do popredia zásada MDP, že cieľom MDP nie je rodičovská dohoda, ale spolupracujúci rodičia; rodičovská dohoda nesmie byť uzatvorená pod priamym či nepriamym nátlakom súdnej authority a z vnútorného presvedčenia (7). Pri uzatváraní rodičovskej dohody v prípade, v ktorom bolo identifikované domáceho násilia, je potrebné dosiahnuť, aby bola rodičovská dohoda jednoznačná a konkrétna a obsahovala opatrenia na elimináciu post-separačného násilia.

V prípadoch domáceho násilia a ohrozenia detí násilím je dohoda o spoločnej rodičovskej starostlivosti vysoko problematická a to z dôvodu vysokého rizika post-separačného násilia, pri ktorom všetko čo súvisí so starostlivosťou o dieťa môže byť zámienkou pre rôzne schválnosti, zastrašovanie, narúšanie kvality života ohrozenej osoby.

Rodičovská dohoda o osobnej starostlivosti alebo striedavej starostlivosti v prípadoch domáceho násilia musí upravovať spôsob starostlivosti o deti čo najpodrobnejšie a jednoznačne, aby sa predišlo možnosti zneužívania aspektov, ktoré neboli upravené alebo manipulatívneho výkladu záležitostí, ktoré by boli dohodnuté nejednoznačne. Vo formuláciách použitých v znení dohody, je potrebné vyhýbať sa nešpecifickým ustanoveniam, ako napríklad „primeraný čas“, „čas podľa dohody“ alebo „čas, aký si rodičia dohodnú neskôr“. Podmienky rodičovskej dohody by mali byť uvedené konkrétne, s jasne špecifikovanými miestami vyzdvihnutia a odovzdania (dieťaťa), s časmi a dňami v týždni (6).

Rodičovská dohoda by mala obsahovať opatrenia, ktoré znižujú riziko post-separačného násilia, napríklad dohody:

- A. o odovzdávaní a preberaní dieťaťa v prítomnosti konkrétnej, v dohode určenej, tretej strany,
- B. o vymedzení konkrétneho bezpečného a neutrálneho miesta pre trávenie času s dieťaťom, či už pod dohľadom alebo bez dohľadu,

⁷ Bližšie o predmetnej problematike pojednáva publikácia: *Znalecké posudzovanie domáceho násilia v kontexte poručenských sporov o deti: Metodologické východiská pre súdnych znalcov a súdne znalkyne* (66).

- C. o konkrétnom určení spôsobu a formy vzájomnej komunikácie účastníkov o všetkých veciach súvisiacich s kontaktom s dieťaťom,
- D. o určení konkrétneho času kontaktu nerezidenčného rodiča s dieťaťom,
- E. o opatreniach na zabránenie osobnému kontaktu účastníkov alebo o opatreniach na bezpečný kontakt účastníkov, napr. dohoda, že odovzdanie sa uskutoční v prítomnosti konkrétnej, v dohode určenej, tretej strany,
- F. o tom, že návštevy budú krátke a počas dňa, uskutočňované na verejnom mieste,
- G. o limitoch pre nočné návštevy,
- H. o povolení zrušenia kontaktu s nerezidenčným rodičom, ak príde prevziať dieťa pod vplyvom drog alebo alkoholu,
- I. o povolení zrušenia kontaktu s nerezidenčným rodičom, ak mešká s prevzatím dieťaťa viac ako stanovený počet minút,
- J. o spôsobe a forme riešenia sporov medzi účastníkmi,
- K. o obmedzení prístupu účastníka k strelným zbraňam,
- L. o opatreniach na zabránenie únosu dieťaťa, napr. o odovzdaní pasu pred začiatkom trávenia času s dieťaťom, ak existuje riziko únosu alebo úteku s deťmi (6).

8 Identifikácia domáceho násilia – štandardný nástroj

Ako bolo uvedené v úvode tejto metodiky, predkladaný postup identifikácie domáceho násilia a ohrozenia detí násilím zavádza nástroj MASIC do MDP. MASIC umožňuje jednotné a kvalifikované posúdenie, či v konkrétnom prípade existujú u oboch rodičov predpoklady o rovnakej vyjednávacej sile a predpoklady dobrovoľnosti a sebaurčenia účastníkov v MDP.

K administrácii MASIC prichádza v prípade, ak súd zvažuje zaradenie do MDP. Ak má súd o domácom násilí a ohrození detí násilím vedomosť z podaného návrhu, vyjadrenia druhého účastníka k podanému návrhu podaného návrhu alebo v takej veci prebieha trestné konanie, je vhodné prípad do MDP nezaradiť z jedného z týchto dôvodov bez administrácie MASIC.

MASIC vopred upozorňuje na tie prípady, kedy špecifické okolnosti prípadu vyžadujú uprednostniť autoritatívne rozhodnutie súdu pred dohodou rodičov a tak napomáha dosiahnuť legitímne ciele MDP. A ak existuje riziko, že účasťou v MDP bude ohrozená schopnosť slobodného sebaurčenia účastníka pri uzatváraní rodičovskej dohody, v súlade s kap. 7.1 tejto metodiky je pre ďalší postup súdu dostačujúci písomný záznam o tom, že účastníci absolvovali identifikáciu domáceho násilia a že prípad nie je vhodný na zaradenie do MDP.

Táto metodika obsahuje štvrtú revidovanú verziu MASIC-4. Možnosť využitia nástroja MASIC-4 na Slovensku bola s jeho autorkami konzultovaná a autorky vyslovili súhlas s jeho prispôbením na podmienky MDP, vrátane úpravy pojmov „mediátor“ na „koordinátor MDP“ alebo „administrátor“ a „informatívne stretnutie rodičov“ alebo „mediácia“ na „MDP“ alebo „postup na uzatvorenie rodičovskej dohody“ alebo „informatívne stretnutie rodičov“.

Súčasťou MASIC sú Zásady pre použitie štandardného nástroja identifikácie domáceho násillia podľa kap. 8.1 tejto metodiky a článok autoriek MASIC-4: „*Hodnotenie miery bezpečia a obáv mediátormi (MASIC): verejne dostupný nástroj na vedenie rozhovoru zameraného na skrining násillia a zneužívania zo strany intímneho partnera*“, ktorý je prílohou 1 tejto metodiky.

8.1 Zásady pre použitie štandardného nástroja identifikácie domáceho násillia

O skriningu sú účastníci informovaní v predvolaní na informatívne stretnutie rodičov (ďalej aj ako „ISR“) a to prostredníctvom informácie, že pred spoločným ISR bude s účastníkmi oddelene realizované posúdenie vhodnosti zaradenia do MDP.

MASIC-4 ako štandardizovaný nástroj obsahuje:

- MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA - hodnotenie bezpečia a obáv
- MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – vyhodnotenie prípadu
- Inštrukcie pre administráciu MASIC-4.

Zásady pre použitie skriningu činnosťou súdu predstavujú návod na používania MASIC-4⁸ a boli upravené na možnosti využívania v MDP ako kvázi mediačnom postupe.

8.1.1 Pred prvým použitím MASIC-4 – Všeobecné zásady

1. Predpokladom identifikácie domáceho násillia a ohrozenia detí násillím je absolvovanie vzdelávania podľa kap. 6.1 tejto metodiky.
2. Pokiaľ nie je možné absolvovanie vzdelávania podľa kap. 6.1 tejto metodiky, podrobne sa oboznámte s otázkami oboch formulárov MASIC-4 a spôsobom vyhodnotenia prípadu podľa Inštrukcií pre administráciu MASIC-4.
3. V každom prípade si precvičte používanie MASIC-4 s kolegami a kolegyňami ako potenciálnymi účastníkmi MDP so skúsenosťou s násillím. Takéto učenie sa prostredníctvom rolových hier je užitočné na to, aby ste sa naučili ako administrovať formuláre, ale najmä na to, aby ste sa zoznámili s otázkami a priebehom pohovoru.
4. Prečítajte si zásady pre použitie štandardného nástroja identifikácie domáceho násillia a podľa potreby porovnajte nižšie uvedené zásady pre administráciu MASIC-4 na evaluáciu účastníka a MASIC-4 na evaluáciu prípadu s príslušnými formulármi.

8.1.2 Pred administráciou MASIC-4: Príprava

1. Koordinátor MDP zistí o účastníkoch všetky informácie podstatné pre MDP. Ak je to možné, preverí, či existujú akékoľvek súdne alebo policajné záznamy, ktoré by sa mohli zaoberať násillným alebo zneužívajúcim správaním účastníkov.
2. MASIC-4 je určený pre súčasné alebo minulé intímne partnerské páry (či už zosobášené, rozvedené alebo nikdy nezosobášené), ktoré majú byť zaradené do MDP. Nie je určený pre iné osoby súvisiace s daným prípadom (ako sú napr. starí rodičia alebo iné tretie strany). Pokiaľ sa koordinátor MDP domnieva, že niektoré z otázok v MASIC-4 by mali byť položené iným osobám, mal by si tieto otázky vyhradiť na samostatný rozhovor.

⁸ Návod pripravila Amy G. Applegate, s prispáním Amy Holtzworth-Munroe a Connie J. Beck., autorky MASIC.

3. Naplánujte si administráciu MASIC-4 na iný termín, než je termín plánovaného spoločného IRS. Odporúča sa administrovať MASIC-4 aspoň týždeň pred plánovaným spoločným IRS. Vždy vysvetlite účastníkom, že posúdenie vhodnosti zaradenia do MDP⁹ je nevyhnutná rutinná súčasť MDP.
4. Naplánujte si administráciu MASIC-4 tak, aby ste ju realizovali s každým účastníkom osobne a v súkromí (t. j. oddelene od druhého účastníka). Pokiaľ ide o poradie, odporúča sa, aby ste začínali najprv so ženou. Hoci obeťami a/alebo páchatelmi násilia alebo zneužívania zo strany intímneho partnera, môžu byť muži aj ženy, väčšina výskumov ukazuje, že ženy zažívajú viac sexuálnej viktimizácie, strachu a vážnych fyzických zranení. Tieto rozdiely medzi pohlaviami v typoch viktimizácie je veľmi dôležité poznať a brať do úvahy v rodinnoprávnej agende. Preto v prípade párov muž/žena odporúčame, ak je to možné, najskôr realizovať skrining so ženou, ako účastníkom konania. Ak výsledky tohto skriningu indikujú, že zaradenie do MDP by nebolo vhodné, skrining druhého účastníka – muža, potom nemusí byť nevyhnutný alebo vhodný.

8.1.3 Administrácia MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA – zásady hodnotenie bezpečia a obáv

1. Formulár MASIC-4 na evaluáciu účastníka je navrhnutý tak, aby bol realizovaný pohovorom s účastníkom a NIE aby sa dal účastníkom s požiadavkou, aby ho vyplnili sami.
 - MASIC-4 na evaluáciu účastníka sa administruje v osobnom pohovore s každým účastníkom individuálne, vždy a pred ISR, ktorého cieľom je edukovať rodičov o dôležitosti prevzatia ich rodičovskej zodpovednosti za starostlivosť, výživu a výchovu svojho maloletého dieťaťa, nasmerovať rodičov k využitiu odbornej pomoci špecialistom pre riešenie rodičovského konfliktu a uzavretiu rodičovskej dohody v mimosúdnom konaní (ak je to možné, najskôr realizujte skrining so ženou).
 - Skrining sa začína vysvetlením postupu v zmysle Úvodného vyhlásenia.
 - Účastník dostane poučenie o dôvernosti informácií (verzus prípadnú oznamovaciu povinnosť) v súlade s platnou legislatívou.
 - Pred položením otázok MASIC-4 na evaluáciu účastníka je vhodné vyvolať rozprávanie účastníka o tom, čo ho privádza do MDP; tento dialóg pomáha budovať dôveru a raport. Skrakuje sa tým aj čas pri kladení otázok, keďže účastník už mal možnosť povedať svoj príbeh vlastnými slovami.
 - Koordinátor MDP pri administrácii Nástroja na hodnotenie miery bezpečia a obáv:
 - a) sa neospravedlňuje za kladenie MASIC- 4 otázok,
 - b) iniciatívne neobjasňuje, že sa otázky kladú každému.

Ak sa účastník pýta, či sú tieto otázky kladené každému, primeraná odpoveď je: *„Každému kladieme sériu základných otázok, ktoré sú rovnaké; niektoré nadväzujúce otázky sa líšia. Bez ohľadu na to, čo sa pýtame, to, čo poviete, zostane dôverné; neposúvame to druhému účastníkovi ani súdu.“*

⁹ Týmto termínom sa identifikácia domáceho násilia označuje v Liste rodičom a komunikácii s účastníkmi o MDP.

2. Odpovede účastníka na otázky MASIC-4 na evaluáciu účastníka sa nikdy nezdieľajú s druhým účastníkom (alebo súdom).
3. Koordinátor MDP vyplní Nástroj na hodnotenie miery bezpečia a obáv s každým účastníkom osobitne (zvyčajne spolu dva týkajúce sa jedného prípadu). Pokiaľ podľa zistení MASIC-4 na evaluáciu prvého ide o mimoriadne násilná a/alebo nebezpečnú situáciu, koordinátor môže rozhodnúť, že prípad nie je vhodný na zaradenie do MDP. V takom prípade nemusí byť potrebné, alebo môže byť nevhodné, administrovať MASIC-4 na evaluáciu aj druhého účastníka.
4. Bez ohľadu na to, na akom základe bolo rozhodnuté o nezaradení prípadu do MDP, všetky informácie, ktoré sa toho dotýkajú, je potrebné považovať za citlivé a dôverné. Druhému účastníkovi nesmú byť prezradené informácie o tom, že prípad nebol zaradený do MDP či MDP bolo ukončené kvôli tomu, čo druhý účastník prezradil.

Na vysvetlenie je možné napríklad povedať: *„Nie vždy je možné začať MDP. V tomto prípade si myslíme, že by bolo najlepšie, keby o veci rozhodol súd na pojednávaní.“* Ak je vyvíjaný tlak, aby boli uvedené konkrétnejšie informácie, je možné napríklad odpovedať: *„MDP nefunguje vo všetkých prípadoch a my si skrátka myslíme, že vám a [MENO druhej strany] by najlepšie poslúžilo, keby váš prípad prejednal súd na pojednávaní.“*

5. MASIC-4 na evaluáciu účastníka vyhodnocuje vyjadrenie každého účastníka o viktimizácii druhým účastníkom. MASIC-4 nekladie otázky o tom, či sa účastník sám dopúšťa predmetného správania. Snahou je obmedziť potrebu uvádzať seba inkriminujúce informácie.
6. MASIC-4 vyhodnocuje viaceré formy domáceho násillia (ďalej aj ako DN):
 - psychické zneužívanie,
 - donucovaciú kontrolu,
 - vyhrážanie sa hrubým násillím,
 - fyzické násillie a hrubé fyzické násillie,
 - sexuálne násillie,
 - prenasledovanie,
 - zranenia a
 - strach.
7. MASIC-4 na evaluáciu účastníka obsahuje otázky, ktoré sú relevantné pre určenie úrovni DN a potenciálneho nebezpečenstva alebo nevhodnosti motivovania rodičovskej dohode.
 - Otázky v sekcii 1 sú zamerané na pozadie a informácie potrebné na zváženie hrozby nebezpečenstva.
 - Otázky v sekcii 2 sú zamerané na behaviorálne aspekty špecifické pre DN.
 - Otázky v sekcii 3 sledujú ďalšie aspekty, ktoré neboli pokryté v sekcii 1 a 2.
8. V sekcii 2 sa cez behaviorálne špecifické otázky zisťuje, či sa akékoľvek správanie, ktoré sa týka niektorých foriem DN, vyskytlo:
 - a) kedykoľvek a
 - b) za posledných 12 mesiacov.

Pri kladení otázok zameraných na behaviorálne aspekty špecifické pre DN v sekcii 2 je potrebné sa uistiť, že účastník rozumie, že vo vzťahu ku každému správaniu môžu byť položené ďalšie súvisiace otázky.

- i. Napríklad prvá otázka znie:
„Nadával(a) vám [MENO] NIEKEDY?“
Otázka sa pýta na správanie druhého účastníka počas konfliktu, hádky, zápasu alebo v hneve, alebo ako na prostriedok zastrašenia alebo ublíženia; NETÝKA SA ale situácií, keď šlo o žartovanie.
- ii. Ak je odpoveď na prvú otázku ÁNO, nasleduje ďalšia súvisiaca otázka, ktorá znie:
„Stalo sa to aj za posledných 12 mesiacov?“
Otázka sa týka rovnakého druhu správania a znova bez ohľadu na to, či účastníci spolu žil počas týchto posledných 12 mesiacov. Účastník by mal odpovedať ÁNO alebo NIE.
- iii. Ak je odpoveď na prvú otázku NIE, prechádza sa na ďalšiu otázku.

8.1.4 Administrácia MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – zásady pre vyhodnotenie prípadu

1. Zaznamenáva sa všetko, čo každý účastník uvádza o zneužívajúcom alebo násilnom správaní druhého účastníka, vrátane faktorov hrozby nebezpečenstva (je možné použiť symbol začiarknutia alebo počet pozitívnych odpovedí v každej kategórii).
2. V rámci vyhodnotenia prípadu je potrebné identifikovať, či je niektorí z účastníkov v pozícii obeť a kto je v tejto pozícii - ide o objektívne hodnotenie na základe získaných odpovedí.
3. Ak sú identifikovaní ako obeť obaja účastníci, je potrebné určiť, ktorý z nich je primárnou obeťou – v tomto prípade ide o subjektívne hodnotenie.

Pri určovaní primárnej obeť sú nápomocné najmä MASIC indikátory hrozieb, donucovacej kontroly, zastrašovania, zranení, strachu a nedávnych zmien frekvencie a závažnosti správania.
4. Pokiaľ s ohľadom na uvedené odpovede týkajúce sa násilia a zneužívania a jeho vplyvu na každého z účastníkov pociťuje administrátor akékoľvek obavy, je potrebné ich vo formulári zaznamenať.
5. V závere vyhodnotenia prípadu je potrebné dôjsť k záveru, či je vhodné alebo nevhodné zaradiť prípad do MDP, pritom:
 - i. Od účastníka, ktorý bol viktimizovaný, by sa nemala vyžadovať účasť v MDP.
 - ii. Ak bol prípad nezaradený do MDP alebo bol MDP ukončený, je pri oznamovaní tejto skutočnosti účastníkom namieste opatrnosť a zdržanlivosť.
6. Ak je zaradenie do MDP možné, zväzťe, či na základe získaných informácií nie je potrebné prijať niektoré z opatrení podľa kap. 7.1 a 7.2 tejto metodiky.
7. Pokiaľ bolo identifikované domáce násilie, ale ohrozená osoba si želá zaradenie do MDP, vždy dbajte na prijatie opatrení na zabezpečenie jej bezpečia a podpory slobodného sebaurčenia podľa kap. 7.1 a 7.2 tejto metodiky.

8.1.5 Pokračujúci skrining

Domáce násilie a ohrozenie detí násilím nemusí byť pri skriningu odhalené. Naďalej je preto potrebné venovať tejto problematike náležitú pozornosť. Vždy existuje možnosť, že k domácemu násiliu a ohrozeniu detí násilím môže dôjsť po skriningu, počas MDP. Všímajte si správanie a/alebo reakcie účastníkov voči sebe navzájom. V prípade dodatočných informácií, môže byť vhodné znova (neodsudzujúcim spôsobom) položiť niektoré z otázok MASIC-4.

9 Formuláre pre identifikáciu domáceho násilia

MASIC-4 ako štandardizovaný nástroj obsahuje formuláre:

- MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA - hodnotenie bezpečia a obáv
- MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – vyhodnotenie prípadu

V nasledujúcich častiach uvádzame formuláre MASIC-4.

Číslo prípadu: [] MENO administrátora / administrátorky:

Účastník, s ktorým sa vedie pohovor:

1. účastník: Muž/Žena 2. účastník: Muž/Žena

Dátum pohovoru: []

MASIC-4 NA EVALUÁCIU ÚČASTNÍKA - hodnotenie bezpečia a obáv

Verzia 4 (z 9. januára 2020) ⁱ

- (a) Ak je to možné, preverte, či existujú akékoľvek súdne alebo policajné záznamy, ktoré by sa mohli zaoberať násilným alebo zneužívajúcim správaním účastníkov.
- (b) Administráciu hodnotenie bezpečia a obáv v inom termíne, než je termín plánovaného spoločného IRS¹⁰.
- (c) Hodnotenie bezpečia a obáv realizujte s každým účastníkom osobne a v súkromí (t. j. oddelene od druhého účastníka), najlepšie najprv so ženou. ⁱⁱⁱ

MASIC-4 je možné vyplniť na papierových kópiách, alebo na počítači či tablete vpisovaním znaku x do políčok Áno/Nie a textu do textových políčok v celom dokumente.

Je vhodné označovať druhého účastníka menom (alebo ako mamu/otca). MASIC-4 je nastavený tak, aby vám umožnil vykonať zmenu z MENA (uvedeného v zátvorkách) na krstné meno druhého účastníka (alebo mamy/otca) v celom dokumente. Nevykonávajte iné zmeny na MASIC-4 bez súhlasu autorov.

Tučné písmo v kurzíve sú pokyny pre administrátora a nie otázky, ktoré sa kladú účastníkom.

Pred položením otázok v Sekcii 1 sa najprv opýtajte účastníka na to, čo ho privádza do MDP a čo dúfa, že dosiahne. Takto získate príbeh účastníka, dialógom pomáhajte budovať dôveru a raport. Prejavujte o účastníka záujem, nadväznými otázkami vyjasňujte informácie, ktoré sú nejasné alebo sú dôležité (aj keď občas odbočíte od osnovy). Zároveň sa uisťujte, že získavate odpovede, ak je to možné, na všetky otázky v MASIC-4. Nie sú tam bezdôvodne, ale preto, aby sa vyhodnotili všetky druhy násilia, zneužívania a kontrolujúceho správania.

[Úvod a otázky prečítajte obom účastníkom]:

Pri MDP účastníci spolupracujú, aby sa pokúsili dospieť k dobrým rozhodnutiam pre seba a prípadne aj pre svoje deti. Koordinátori a koordinátorky MDP sa neprikláňajú na stranu ani jedného z účastníkov a nerozhodujú za nich, ako by sa mali dohodnúť. Ich úlohou je napomáhať obom účastníkom pri hľadaní spôsobov, ako vyriešiť akékoľvek nezhody v tomto dôvernom procese urovnania.

Pred zaradením vášho prípadu do MDP, urobíme spolu vstupný rozhovor, aby nám účastníci poskytli základné informácie. Spoločne vyplníme dôverný vstupný formulár.^{iv} Možno vás niektoré položené otázky prekvapia, vnímajte to podobne ako návštevu lekára. V ordinácii tiež kladú otázky, ktoré sa vám možno nezdarujú dôležité alebo sa vás netýkajú, no pre lekára sú dôležité.

Otázky, ktoré kladieme, sú pre nás dôležité pri rozhodovaní o tom, aký postup bude pre vás a [MENO] najlepší; pritom ale o vašom prípade nerozhodujeme. Preto prosím odpovedzte na nasledujúce otázky ako najlepšie dokážete, s vedomím, že nám to pomôže, a že vaše odpovede na tieto otázky uchováme ako súkromné a dôverné pred súdom a [MENO].^v

¹⁰ Odporúča sa administrovať MASIC-4 aspoň týždeň pred plánovaným spoločným IRS.

Sekcia 1

- 1a. Máte s [MENO] spoločné deti? Áno alebo Nie
- 1b. Ak áno, prosím uveďte:
Chlapec / dievča?	Vek	Otázky týkajúce sa tohto dieťaťa budú predmetom konania ?
		☐ Áno ☐ Nie
		☐ Áno ☐ Nie
		☐ Áno ☐ Nie
		☐ Áno ☐ Nie
		☐ Áno ☐ Nie
2. Máte nejaké deti z iného manželstva alebo vzťahu, ktoré s vami žijú?
 Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 4) alebo Áno
3. Ako [MENO] vychádza s týmto dieťaťom alebo deťmi?
- 4a. Ktorá z nasledujúcich možností popisuje vaše hlavné každodenné činnosti a/alebo povinnosti? Môžete uviesť viac ako jednu.
- zamestnaná/ý: plný úväzok alebo čiastočný úväzok
 - na dôchodku
 - nezamestnaná/ý alebo si hľadá prácu
 - poberateľ/ka invalidného dôchodku alebo práceneschopná/ý zo zdravotných dôvodov
 - celodenné domáce/rodinné povinnosti (výchova detí, starostlivosť o člena rodiny, starostlivosť o domácnosť)
 - študent/ka denné štúdium alebo externá forma štúdia
- 4b. Je [MENO] zamestnaná/ý? Áno alebo Nie
- 5a. Ste s [MENO] v súčasnosti alebo ste boli niekedy manželia?
 Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 5d) alebo Áno
- 5b. Aká je/bola dĺžka manželstva medzi vami a [MENO]? Odpoveď by mala byť v rokoch: _____ a/alebo mesiacoch: _____
- 5c. Ktorá z nasledujúcich možností najlepšie vystihuje váš prípad?
- rozvod manželstva s [MENO]
 - odluka (oddelené žitie manželov bez rozvodu manželstva) s [MENO]
 - spolužitie manželov aj po rozvode manželstva s [MENO]
- 5d. **Ak účastníci nikdy neboli zosobášení, opýtajte sa:** O aký prípad tu ide? Zastavte ma, keď sa dostanem k správnej odpovedi.
- otázka otcovstva/úprava rodičovských práv a povinností
 - náhradná osobná starostlivosť inej fyzickej osoby než rodiča/pestúnska starostlivosť
 - zneužívanie alebo zanedbávanie
 - pozbavenie rodičovských práv
 - iné (prosím vysvetlite)
- 6a. Skončil sa vzťah medzi vami a [MENO]?
 Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 7) alebo
 Nikdy sme nemali vzťah (V TOM PRÍPADE PREJDITE NA OTÁZKU 9) alebo
 Áno. Ako dávno vzťah skončil? Odpoveď v rokoch _____ alebo mesiacoch _____

- 6b. Kto z Vás vzťah ukončil?
 Vy alebo
 [MENO] (AK [MENO] UKONČIL VZŤAH, PREJDITE NA OTÁZKU 7) alebo
 Obaja sme sa rozhodli ukončiť vzťah

6c. Prečo ste vy / [MENO] ukončili vzťah [alebo ak sa obaja účastníci rozhodli ukončiť vzťah, prečo došlo k ukončeniu vzťahu?]

Ak už účastník odpovedal, že ukončil vzťah pre iný vzťah, stačí označiť Áno v 6d a prejsť na 6e. V opačnom prípade sa opýtajte 6d aj 6e:

6d. Skončili ste vzťah pre iný vzťah? Áno ALEBO Nie

6e. Myslí si [MENO], že ste vzťah ukončili pre iný vzťah? Áno ALEBO Nie

7a. **Ak boli účastníci zosobášení, povedzte:** Predpokladám, že ste spolu žili a označte Áno ak účastník súhlasí. **V opačnom prípade sa opýtajte:** Žili ste niekedy s [MENO] spolu?
 Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 9) ALEBO Áno

7b. Ako dlho ste vy a [MENO] žili spolu? Odpoveď by mala byť v:
Rokoch alebo Mesiacoch

7c. Stále s [MENO] žijete spolu?
 Áno (AK ÁNO, PREJDITE NA OTÁZKU 9) ALEBO Nie

7d. Ako dlho už s [MENO] nežijete spolu? Odpoveď by mala byť v:
Rokoch alebo Mesiacoch

8a. Odkedy ste prestali žiť s [MENO], trávili ste s [MENO] nejaký čas spolu ako pár? Nepýtam sa na čas, ktorý ste strávili pri odovzdávaní si dieťaťa (detí) alebo spoločnej starostlivosti o dieťa (detí).
 Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 9) ALEBO Áno

8b. Ako dávno tomu je, čo ste vy a [MENO] strávili spolu nejaký čas ako pár? Uvedte počet:
Dní alebo Týždňov alebo Mesiacov alebo Rokov

8c. Čo ste spolu robili?

9. Každý má občas konflikty alebo sa háda s členmi rodiny a priateľmi. Čo sa dialo počas konfliktov alebo keď sa pohádali s [MENO]?

10. Máte v súvislosti s [MENO] niektoré z nasledujúcich obáv? V prípade, že niektoré z nasledovných obáv máte, budem sa Vás pýtať na viac detailov.

- Nadmerné užívanie alkoholu alebo liekov na predpis
- Nelegálne užívanie drog
- Problémy v oblasti duševného zdravia
- Obavy zo zneužívania a/alebo zanedbávania detí
- Akákoľvek kriminálna minulosť

Ak účastník vyjadril niektorú z vyššie uvedených obáv: Prosím povedzte mi viac o svojich obavách:

11. Myslite si, že [MENO] uvedie, že má v súvislosti s Vami niektorú z nasledovných obáv?

- Nadmerné užívanie alkoholu alebo liekov na predpis
- Nelegálne užívanie drog

- Problémy v oblasti duševného zdravia
- Obavy zo zneužívania a/alebo zanedbávania detí
- Akákoľvek kriminálna minulosť

Ak účastník uvádza, že druhý účastník bude mať niektorú z vyššie uvedených obáv: Prosím povedzte mi, čo [MENO] zrejme povie, ohľadne každej zo zmienených obáv?

12. Boli ste Vy osobne niekedy predmetom šetrenia zo strany oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí?
 Áno ALEBO Nie
13. Ak Áno, prosím vysvetlite (**nezabudnite sa spýtať akékoľvek relevantné nadväzujúce otázky**):
14. Bol/a [MENO] niekedy predmetom šetrenia zo strany oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí?
 Áno ALEBO Nie
15. Ak Áno, prosím vysvetlite (**nezabudnite sa spýtať akékoľvek relevantné nadväzujúce otázky**):
16. Boli v minulosti alebo sú v súčasnosti platné nejaké ochranné opatrenia (*vykázanie zo spoločného obydlija, nariadenie zákazu priblíženia, kontaktovania, vylúčenie z užívania nehnuteľnosti z dôvodu násilia a pod.*) vydané vo vzťahu k [MENO]?
 Áno ALEBO Nie
17. Ak Áno, prosím vysvetlite (**nezabudnite sa spýtať akékoľvek relevantné nadväzujúce otázky**):
18. Boli v minulosti alebo sú v súčasnosti platné nejaké opatrenia (*vykázanie zo spoločného obydlija, nariadenie zákazu priblíženia, kontaktovania, vylúčenie z užívania nehnuteľnosti z dôvodu násilia a pod.*) vydané vo vzťahu k Vám?
 Áno ALEBO Nie
19. Ak Áno, prosím vysvetlite (**nezabudnite sa spýtať akékoľvek relevantné nadväzujúce otázky**):
20. Vlastní [MENO] nejaké zbrane alebo má k nim prístup? Áno Nie
21. Ak Áno, aký druh/druhy zbraní?
22. Vlastníte Vy nejaké zbrane alebo máte k nim prístup? Áno Nie
23. Ak Áno, aký druh/druhy zbraní?
- 24a. Zúčastníte sa postupu pre uzatvorenie rodičovskej dohody pretože:
 ste sa tak vy a [MENO] sami rozhodli, alebo
 to Vám a [MENO] odporúčal súd?
- 24b. Postupu uzatvárania rodičovskej dohody sa Vy a [MENO] zúčastňujete:
 po prvý krát, alebo
 ide o opakovaný postup?

Sekcia 2

„Teraz vám položím sériu otázok o vašom vzťahu s [MENO]. Zaujímajú ma veci, ktoré [MENO] možno urobil/a počas konfliktu, hádky, zápasu alebo v hneve, alebo aby Vás vystrašil/a alebo Vám ublížil/a, ale NIE počas žartovania. Ak vám niektorá z týchto otázok spôsobí nepohodlie alebo rozrušenie, môžeme si dať pauzu. Len mi dajte vedieť.“

Najprv sa vás opýtam, či sa niečo vôbec niekedy stalo, a vy by ste mali odpovedať Áno alebo Nie. Ak odpoviete Áno, potom sa opýtam, či sa to stalo za posledných 12 mesiacov; opäť odpovedzte Áno alebo Nie.

A. Stalo sa niekedy (bez ohľadu na to či ste žili spolu alebo nie), že Vám [MENO]		B. Stalo sa to za posledných 12 mesiacov?	
1.	Nadával(a)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
2.	Urážal(a) vás alebo ponižoval(a) pred ostatnými?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
3.	Zakazoval(a) Vám ísť von bez neho/nej?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
4.	Pokúšal(a) sa kontrolovať, koľko peňazí ste mali alebo minuli?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
5.	Robil(a) tajnosti alebo vás držal(a) v nevedomosti o finančných záležitostiach?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
6.	Snažil(a) sa kontrolovať Vaše aktivity, vrátane práce?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
7.	Snažil(a) sa kontrolovať Váš kontakt s rodinou a priateľmi?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
8.	Správal(a) sa extrémne žiarlivo alebo často kontroloval(a), kde ste boli alebo s kým ste boli?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
9.	Vyžadoval(a) aby ste ho/ju poslúchli?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
10.	Fyzicky týral(a) domáce zvieratá alebo sa vyhrážal(a) ich týraním, aby vás vystrašil(a) alebo zranil(a), keď sa na vás hneval(a)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
11.	Potreštal(a) alebo zanedbával(a) deti, pretože sa na Vás hneval(a)? [Ak deti nie sú, otázka je irelevantná: ☐	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
12.	Robil(a) na vás výhražné gestá alebo grimasy, resp., hrozil(a) Vám päšťou?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
13.	Pľuval(a) na Vás?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
14.	Vyhrážal(a) sa Vám, že Vám vezme deti, alebo že Vám deti budú odňaté? [Ak deti nie sú, otázka je irelevantná: ☐	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
15.	Zničil(a) majetok, napríklad vrazil(a) alebo kopol(kopla) do steny, dverí alebo nábytku alebo hádzal(a) či rozbíjal(a) predmety?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
16.	Šoféroval(a) nebezpečne, aby vás vystrašil(a), alebo keď bol(a) na Vás nahnevaný(á)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
17.	Hodil(a) po vás predmet, aby vás vystrašil(a) alebo zranil(a), alebo keď sa na vás hneval(a)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

18.	Zničil(a) alebo poškodil(a) niečo, na čom vám záleží?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
19.	Falošne Vás pred úradmi obvinil(a), že ste fyzicky alebo sexuálne zneužívali jeho/ju alebo detí?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
20.	Kazil(a) Vám reputáciu v práci alebo v komunite, na ktorej Vám záleží?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
21.	Vyhráždal(a) sa vám, že Vás udá?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
22.	Vyhráždal(a) sa, že Vám ublíži? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
23.	Vyhráždal(a) sa, že ublíži niekomu, na kom Vám záleží? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
24.	Vyhráždal(a) sa samovraždou? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
25.	Vyhráždal(a) sa, že Vás zabije? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
26.	Vyhráždal(a) sa vám so zbraňou alebo s niečím čo vyzeralo ako zbraň? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily (vrátane toho, či išlo o hrozbu alebo skutočné použitie a aký druh(druhy) zbrane alebo predmetu) a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

Chcem vám pripomenúť, že všetky moje otázky sa týkajú vecí, ktoré možno [MENO] urobil(a) počas konfliktu, hádky, zápasu alebo v hneve, alebo aby Vás vystrašil(a) alebo Vám ublížil(a), ale NIE počas žartovania

27.	Držal(a) Vás na zemi, alebo na mieste?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
28.	Tlačil(a), strkal(a), triasol(triasla) alebo schmatol(schmatla)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
29.	Poškriabal(a) Vás, ťahal(a) za vlasy, vykrútil(a) Vám ruku alebo Vás uhryzol(uhryzla)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
30.	Dal(a) Vám facku?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
31.	Udrel(a) Vás, alebo Vám vrazil(a)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
32.	Kopol(kopla) do Vás?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
33.	Dusil(a) alebo škrtil(a) Vás?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
34.	Popálil(a) Vás niečím?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

35.	Požadoval(a) alebo trval(a) na tom, aby ste sa zapojili do sexuálnych aktivít proti Vašej vôli?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
36.	Fyzicky vás nútil(a) do sexuálnej aktivity proti vašej vôli?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
37.	Sledoval(a) alebo špehoval(a) vás spôsobom, ktorý vo vás vyvolával pocit strachu alebo obťažovania?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
38.	Pokúšal(a) sa vás kontaktovať proti vašej vôli, resp. komunikovať tak, že ste mali pocit strachu alebo obťažovania (napr. nechcenými telefonátmi, poštou alebo SMS, alebo cez kontakty na sociálnych sieťach alebo príspevky)?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
39.	Postával(a) pred vašim domom, školou, pracoviskom alebo iným miestom, kde nemal(a) čo robiť, a robil(a) to spôsobom, ktorý vo vás vyvolával pocit strachu alebo obťažovania?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
40.	Nechával(a) Vám veci, určené k tomu, aby ste ich našli, a robil(a) to spôsobom, ktorý vo vás vyvolával pocit strachu alebo obťažovania?	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
41.	Robil(a) ešte niečo iné, podobné správaniu, o ktorom sme diskutovali? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

Teraz berúc do úvahy tie veci, o ktorých sme hovorili alebo im podobné:

42.	Cítili ste sa v dôsledku správania sa [MENO] niekedy vystrašene, vydesene alebo ste sa obávali, že fyzicky ublíži Vám alebo niekomu inému? <i>Ak Áno, spýtajte sa o koho sa účastník bál a zapíšte to sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
43.	Dopúšťali sa podobného správania voči Vám aj rodinní príslušníci a priatelia [MENO]? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
44.	Utrpeli ste niekedy v dôsledku správania sa [MENO] nejaké fyzické zranenie, hoci len škrabanec, malú modrinu alebo opuchlinu? <i>Ak Áno, spýtajte sa otázky 45 až 48 nižšie. Ak Nie, preskočte tieto otázky a choďte na otázku 49.</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

<i>Vo vzťahu k otázkam 45-48, ktoré sa týkajú zranení, sa spýtajte: Utržili ste niekedy nejaký:</i>			
45.	škrabanec, malú modrinu, opuch alebo drobné poranenie? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
46.	zlomeninu, malú popáleninu, reznú ranu, veľkú modrinu alebo iné stredne ťažké zranenie? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
47.	veľkú ranu, silné krvácanie alebo popáleninu, bezvedomie alebo iné vážne zranenie? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
48.	slepotu, stratu sluchu, znetvoreníe, chronickú bolesť, alebo iné trvalé poškodenie? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

<i>Tieto posledné otázky v Sekcii 2 sú určené pre oboch účastníkov bez ohľadu na to, či uviedli, že utrpeli nejaké fyzické zranenia.</i>			
49.	Vyhľadali ste alebo ste mali vyhľadať lekársku pomoc kvôli akémukoľvek fyzickému zraneniu spôsobenému zo strany [MENO]? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i> [REDAKOVANÉ]	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
50.	Vyhľadali ste alebo ste mali vyhľadať pomoc v oblasti duševného zdravia kvôli akémukoľvek správaniu zo strany [MENO]? (Je to niečo iné než keď som sa pýtal(a) na fyzické zranenia.) <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily a zapíšte ich sem:</i> [REDAKOVANÉ]	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐
51.	Zavolali ste niekedy vy alebo niekto iný v dôsledku správania [MENO] políciu? <i>Ak Áno, spýtajte sa na detaily ohľadne toho, kto zavolať políciu, kedy a čo presne bolo podnetom k zavolaniu polície, a zapíšte ich sem:</i>	Áno ☐ Nie ☐	Áno ☐ Nie ☐

Sekcia 3

Ak účastník uviedol, že druhý účastník sa za posledných 12 mesiacov dopustila niektorého zo správania v Sekcii 2 vyššie, položte otázky 1 – 2; ak nie prejdite na otázku 5:

1. Uviedli ste, že [MENO] sa niektorých vecí, na ktoré som sa pýtal(a) dopustil(a) v období posledných 12 mesiacov. Vyskytuje sa niektoré zo spomínaných správania v poslednej dobe častejšie?

Áno ALEBO Nie

Ak Áno, ktoré správanie:

2. Zhoršujú sa tieto typy správania alebo naberajú na závažnosti v poslednej dobe?

Áno ALEBO Nie

Ak Áno, ktoré správanie:

Ak účastník odpovedal Áno na otázku 1 a/alebo 2 vyššie, a uviedol, že s druhým účastníkom prestala žiť pred menej ako 12 mesiacmi [v Otázke 7d v Sekcii 1], spýtajte sa Otázky 3-4; ak nie, prejdite na Otázku 5.

3. Uviedli ste, že ste s [MENO] prestali spolu žiť pred [] mesiacmi. Odkedy už s [MENO] nežijete, vyskytuje sa niektoré zo spomínaných správania častejšie?

Áno Nie

Ak Áno, ktoré správanie:

4. Zhoršujú sa tieto typy správania alebo naberajú na závažnosti odkedy s [MENO] nežijete spolu?

Áno Nie

Ak Áno, ktoré správanie:

OBOCH účastníkov, bez ohľadu na to ako odpovedali na otázky 1 až 4, sa spýtajte nasledujúce otázky:

- 5a. Cítite sa v pohode ohľadne uzatvorenia rodičovskej dohody s [MENO]

Áno (AK ÁNO, PREJDITE NA OTÁZKU 6) ALEBO Nie

5b. Čo vo vás vzbudzuje nepohodu? []

5c. Je niečo, čo by Vám pomohlo cítiť sa istejšie?

- 6a. Myslíte si, že existuje nejaký dôvod, prečo by ste sa nemali zúčastniť postupov na uzatvorenie rodičovskej dohody?

Nie (AK NIE, PREJDITE NA OTÁZKU 7) ALEBO Áno

6b. Ak Áno, prosím vysvetlite:

- 7a. Chceli by ste počas postupov informatívneho stretnutia rodičov sedieť v jednej miestnosti s [MENO] alebo v inej miestnosti?

rovnaká miestnosť iná miestnosť žiadna preferencia

7b. Ak v inej miestnosti, prečo?

7c. Ak v rovnakej miestnosti, prečo?

- 7d. Ak nemáte preferencie, prečo?
8. Bojíte sa, že vám [MENO] ublíži počas informatívneho stretnutia rodičov alebo po vašom odchode z takého stretnutia kvôli tomu, čo na informatívnom stretnutí poviete?
- Áno Nie
9. Ak Áno, prosím vysvetlite:
10. Myslíte si, že vám v súčasnosti hrozí fyzické nebezpečenstvo od [MENO]? Áno Nie
11. Ak Áno, prosím vysvetlite:
12. Je ešte niečo, o čom si myslíte, že by som ja/my [administrátor/i] mal/i vedieť?

ⁱ Amy Holtzworth-Munroe, Connie J. Beck, & Amy G. Applegate, Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns Version 4 (MASIC-4) (2019). MASIC-4 môže byť reprodukováný, distribuovaný a voľne zobrazovaný na nekomerčné účely. Akékoľvek použitie MASIC-4, ktoré: (a) je na komerčné účely; (b) neuvádza autorov; a/alebo (c) upravuje MASIC-4 bez súhlasu autorov, vrátane prípravy odvodených diel, je prísne zakázané. Prvá verzia MASIC sa objavila v článku: Holtzworth-Munroe, A., Beck, C.J.A., & Applegate, A.G. (October 2010), The Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns (MASIC): A Screening Interview for Intimate Partner Violence and Abuse. Dostupnom na verejnej doméne *Family Court Review*, 48(4), 646-662. Autorský kolektív oceňuje časopis *Family Court Review*, ktorý vydáva Association of Family and Conciliation Courts. Otázky v Sekcii 2 tohto nástroja boli prispôsobené z Marshall L.L., *Development of the Severity of Violence Against Women Scale*; Sullivan CM, Parisian JA, Davidson WS, *Index of Psychological Abuse*; Tjaden P, Thoennes N, *National Violence Against Women Survey*; a Hines D & Douglas E, *Sexual Aggression Experiences of Male Victims of Physical Partner Violence: Prevalence, Severity, and Health Correlates for Male Victims and their Children*. Skriningový nástroj autorského kolektívu Marshall, Sullivan, & Tjaden bol v celom rozsahu validovaný. Navyše bola preukázaná počiatočná reliabilita a validita pre Sekciu 2 skoršej verzie MASIC. Pokman, V., Rossi, F.S., Holtzworth-Munroe, A.G., Beck, C.J.A., Applegate, A.G., & D'Onofrio, B.M. (March 2014), Mediator's assessment of safety issues and concerns (MASIC): Reliability and validity of a new intimate partner violence screen. *Assessment*, 21(5), 529-542. MASIC-4 zahŕňa časti hodnotenia nebezpečenstva (Campbell, J.C. (2004) Danger Assessment, získané 1. decembra 2018 z <http://www.dangerassessment.org>; Campbell, J.C. Webster, D.W., & Glass N. (2009). The danger assessment: validation of a lethality risk assessment instrument for intimate partner femicide. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(4), 653-74). Autorský kolektív taktiež vyjadruje vďaka svojim študentom a študentkám práva a psychológie, ktorí/é priamo alebo nepriamo pomohli pri vypracovaní tohto nástroja.

ⁱⁱ MASIC (vrátane aktuálnej verzie a všetkých predchádzajúcich, budúcich a odvodených verzií) je určený len na účely skriningu a neposkytuje žiadnu formálnu diagnózu nikoho, kto by bol podrobený skriningu alebo o kom by sa v rámci skriningu hovorilo. Autorský kolektív MASIC nenesie žiadnu právnu zodpovednosť ani zodpovednosť za presnosť a/alebo úplnosť informácií získaných skriningom vykonaným pomocou MASIC, alebo za hodnotenia a/alebo odporúčania urobené na základe informácií získaných prostredníctvom skriningového nástroja MASIC. Má sa za to, že používatelia MASIC alebo informácie získané prostredníctvom skriningového nástroja MASIC, prijali podmienky uvedené v tomto vyhlásení.

ⁱⁱⁱ Hoci muži aj ženy môžu byť obeťami a/alebo páchatelmi násillia alebo zneužívania v intímnych párových vzťahoch, väčšina výskumov ukazuje, že ženské obeť uvádzajú viac sexuálnej viktimizácie, strachu a vážnych fyzických zranení. Pozri napr. Winstok, Z., & Straus, M. A. (2016), *Journal of Family Violence*, 31(8), 933-935. Toto je veľmi dôležité vedieť a brať do úvahy v kontexte mediácie. Preto odporúčame, ak je to možné, najskôr skriningový rozhovor so ženou. V prípade, že by výsledky skriningu indikovali, že mediácia by nebola vhodná, skrining účastníka – muža, potom nemusí byť nevyhnutný alebo vhodný.

^{iv} K získaniu kópie Confidential Intake Form, ktorý mediátori/rky používajú vo Viola J. Taliaferro Family and Children Mediation Clinic v IU Maurer School of Law, kontaktujte profesorku Amy G. Applegate cez aga@indiana.edu.

^v Autori tiež odporúčajú: (a) neospravedlňujte sa za kladenie týchto otázok; (b) nehovorte ani iniciatívne nespomínajte, že tieto otázky sa kladú každému; a (c) ak sa účastník pýta, či sú tieto otázky kladené každému, primeraná odpoveď je: „Každému kladieme sériu základných otázok, ktoré sú rovnaké; niektoré nadväzujúce otázky sa líšia. Bez ohľadu na to, čo sa pýtame, to, čo poviete, zostane dôverné, neposúvame to druhému účastníkovi ani súdu.“

Číslo prípadu: Meno administrátora (administrátorky):
Dátum pohovoru:

MASIC-4 NA EVALUÁCIU PRÍPADU – vyhodnotenie prípadu

verzia z 9. januára 2020*

Preskúmajte informácie získané od každého účastníka (ak je to relevantné, tak s vaším supervízorom / supervízorkou), aby ste zväžili, či je tento prípad vhodný na zaradenie do MDP, a ak áno, či je potrebné postupy v MDP nejako prispôbiť.

Zvážte (a zaškrtnite) všetky formy násillia a zneužívania v intímnych partnerských vzťahoch, ktoré mohli byť prítomné:

	Žena reportujúca o správaní muža	Muž reportujúci o správaní ženy
psychické zneužívanie (položky 1-2 v Sekcii 2)	☐	☐
donucovacia kontrola (položky 3-21 v Sekcii 2)	☐	☐
vyhrážanie sa hrubým násillím (položky 22-26 v Sekcii 2)	☐	☐
fyzické násillie (položky 27-30 v Sekcii 2)	☐	☐
hrubé fyzické násillie a zranenie (položky 27, 31-34, a 44-49 v Sekcii 2)	☐	☐
sexuálne násillie (položky 35-36 v Sekcii 2)	☐	☐
stalking (prenasledovanie) (položky 37-40 v Sekcii 2)	☐	☐

Z výskumov vyplýva, že ženským obetiam zneužívania / násillia zo strany intímneho partnera hrozí vážne zranenie alebo smrť, ak sú prítomné niektoré alebo všetky z nižšie uvedených rizikových faktorov:

AK JE OBETĽOU ŽENA, skontrolujte nasledujúce dodatočné rizikové faktory:

- obet'ou je žena v plodnom veku** (do 50 rokov)
- obet' žije s iným partnerom/ manželom, s ktorým má deti** (Otázky 2-3 v Sekcii 1)
- obet' opúšťa násillníka kvôli novému vzťahu** (Otázka 6 v Sekcii 1)
- násillník je momentálne nezamestnaný** (Otázka 4 v Sekcii 1)
- obet' a druhý účastník stále žijú alebo bývajú spolu** (Otázky 7-8 v Sekcii 1)

Skontrolujte prítomnosť všetkých rizikových faktorov platných pre ŽENY, ale tiež zaznamenajte, ak boli reportované zo strany MUŽOV voči ženám:

	Žena reportujúca o správaní muža	Muž reportujúci o správaní ženy
obet' vyjadruje strach z násillníka (položka 42 v Sekcii 2; a otázky 5-11 v Sekcii 3)**	☐	☐
násillník je vysoko kontrolujúci (položky 3-21 v Sekcii 2)	☐	☐
násillník užíva drogy a/alebo alkohol (otázky 10-11 v Sekcii 1)	☐	☐
násillník má prístup k strelným zbraniam alebo iným zbraniam (Otázka 20-23 v Sekcii 1; a Položka 26 v Sekcii 2) (berte na vedomie, že strelné zbrane treba považovať za obzvlášť znepokojivé)	☐	☐
násillník prenasleduje obet' (položky 37-40 v Sekcii 2)	☐	☐
násillník sa vyhráža násillím (položky 22-26 v Sekcii 2) (berte na vedomie, že hrozby násillím zahŕňajúce podrobné plány treba považovať za obzvlášť znepokojivé)	☐	☐

násilník je fyzicky násilný voči obeti a násilie eskaluje čo do frekvencie a/alebo závažnosti za posledných 12 mesiacov a/alebo odvtedy, čo účastníci prestali spolu žiť (položky 1-4 v Sekcii 3)	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------

V niektorých vzťahoch sa jeden partner dopustí všetkého alebo väčšiny zneužívania alebo násilia; v iných vzťahoch sa zneužívania alebo násilia môžu dopustiť obaja partneri.

Na základe reportovania každého účastníka, identifikujte obeť (obete):

- Prvý účastník. Ak áno, je tento účastník: muž žena
 Druhý účastník. Ak áno, je tento účastník: muž žena
 Žiadny z účastníkov.

Ak ste identifikovali oboch účastníkov ako obeť, s ohľadom na to, čo každý z nich uviedol (a na závažnosť týchto skutočností), považujete subjektívne (vy ako administrátor/ka) niektorú z účastníkov za primárnu obeť? áno nie

Toto subjektívne určenie (primárnej obeť) by malo byť založené na rozhovore a odbornom úsudku administrátora/ky, berúc do úvahy najmä hrozby, donucovacie kontrolujúce správanie, zastrasovanie, zranenie, strach a nedávne zmeny frekvencie a závažnosti násilného správania.

Ak áno, koho: Prvého účastníka. Druhého účastníka.

* Amy Holtzworth-Munroe, Connie J. Beck, & Amy G. Applegate, Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns Version 4 (MASIC-4) (2019). MASIC-4 môže byť reprodukováný, distribuovaný a voľne zobrazovaný na nekomerčné účely. Akékoľvek použitie MASIC-4, ktoré: (a) je na komerčné účely; (b) neuvádza autorov; a/alebo (c) upravuje MASIC-4 bez súhlasu autorov, vrátane prípravy odvodených diel, je prísne zakázané. Prvá verzia MASIC sa objavila v článku: Holtzworth-Munroe, A., Beck, C.J.A., & Applegate, A.G. (October 2010), The Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns (MASIC): A Screening Interview for Intimate Partner Violence and Abuse. Dostupnom na verejnej doméne *Family Court Review*, 48(4), 646-662. Autorský kolektív oceňuje časopis *Family Court Review*, ktorý vydáva Association of Family and Conciliation Courts. Otázky v Sekcii 2 tohto nástroja boli prispôbené z Marshall L.L., *Development of the Severity of Violence Against Women Scale*; Sullivan CM, Parisian JA, Davidson WS, *Index of Psychological Abuse*; Tjaden P, Thoennes N, *National Violence Against Women Survey*; a Hines D & Douglas E, *Sexual Aggression Experiences of Male Victims of Physical Partner Violence: Prevalence, Severity, and Health Correlates for Male Victims and their Children*. Skríningový nástroj autorského kolektívu Marshall, Sullivan, & Tjaden bol v celom rozsahu validovaný. Navyše bola preukázaná počiatočná reliabilita a validita pre Sekciu 2 skoršej verzie MASIC. Pokman, V., Rossi, F.S., Holtzworth-Munroe, A.G., Beck, C.J.A., Applegate, A.G., & D'Onofrio, B.M. (March 2014), Mediator's assessment of safety issues and concerns (MASIC): Reliability and validity of a new intimate partner violence screen. *Assessment*, 21(5), 529-542. MASIC-4 zahŕňa časti hodnotenia rizika nebezpečenstva (Campbell, J.C. (2004) *Danger Assessment*, získané 1. decembra 2018 z <http://www.dangerassessment.org>; Campbell, J.C. Webster, D.W., & Glass N. (2009). The danger assessment: validation of a lethality risk assessment instrument for intimate partner femicide. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(4), 653-74). Autorský kolektív taktiež vyjadruje vďaka svojim študentom a študentkám práva a psychológie, ktorí/é priamo alebo nepriamo pomohli pri vypracovaní tohto nástroja.

INŠTRUKCIE PRE IDENTIFIKÁCIU DOMÁCEHO NÁSILIA

Zvážte vyššie uvedené informácie pri zvažovaní o zaradení alebo nezaradení prípadu do MDP.

Ako administrátori nástroja na identifikáciu domáceho násilia by sme sa mali vždy prispôbiť tomu, kto vyjadruje *strach* z druhého účastníka. **Administrátor / administrátorka by nemal(a) trvať na tom, aby účastník začal alebo pokračoval v postupe, keď tento účastník povie, že to nechce z dôvodu strachu z druhého účastníka. Účastníka, ktorý sa sám identifikuje alebo ktorého identifikujete ako obeť násilia alebo zneužívania zo strany intímneho partnera, taktiež nie je vhodné nútiť alebo od neho vyžadovať, aby sa zúčastnil na informatívnom stretnutí rodičov a iných postupov MDP.

Niektoré obeť DN možno neveria, že sú ohrozené. Hoci vo všeobecnosti chceme posilňovať (zmocňovať) obeť, ktorá chce postupovať v záujme uzatvorenia rodičovskej dohody, pri rozhodovaní, či tomu napomáhať alebo nie, musíme zvážiť aj: (a) súvisiace riziká a (b) aké opatrenia prijať, ak bude realizovaný postup na uzatváranie rodičovskej dohody. Okrem bezpečnostných rizík nezabudnite zvážiť akékoľvek ďalšie obavy prezentované v konkrétnej situácii, vrátane otázky rovnováhy moci, možnosti nátlaku, etickej povinnosti koordinátora/ky MDP neumožňovať nedobrovoľné a/alebo bezohľadné dohody a etickej povinnosti koordinátora/ky MDP zostať nestranný.

Je tiež dôležité, aby ste aj naďalej boli ostražití voči DN, ktoré nemuselo vyjsť najavo v procese skríningu. Môže sa prejaviť po skríningu, po zaradení do MDP. Všímajte si správanie a/alebo reakcie strán voči sebe navzájom.

Pri zvažovaní existencie a vplyvu DN v tomto prípade, zvážte prosím nasledujúce otázky:

- 1) Myslíte si, že prípad je vhodný na zaradenie do MDP? Áno Nie

Ak je odpoveď Áno, prejdite na Otázku 2. Ak odpovedáte Nie, potom podľa potreby zodpovedzte otázku 1a, 1b a 1c; nebudete odpovedať na Otázku 2.

- 1a) Ak si myslíte, že **prípad nie je vhodný na zaradenie do MDP**, zaznamenajte sem svoje obavy, s ohľadom na reportované násilie a zneužívanie a jeho vplyv na každého účastníka:
- 1b) Ak prípad neodporúčate zaradiť do MDP alebo považujete za potrebné MDP ukončiť z dôvodu obáv zo zneužívania alebo násilia zo strany intímneho partnera, existujú nejaké etické obmedzenia a/alebo bezpečnostné obavy v súvislosti s tým, ako by ste mali toto rozhodnutie oznámiť účastníkom a/alebo súdu? Zaznamenajte si tieto obavy tu:
- 1c) Ak neodporúčate zaradiť do MDP ihneď po dokončení MASIC skríningu s prvým účastníkom (zvyčajne so ženou), zvážte, či by bolo bezpečné alebo vhodné realizovať celý alebo čiastočný MASIC s druhým účastníkom, vrátane a predovšetkým MASIC pohovoru s druhým účastníkom. Opäť zvážte etické obmedzenia a/alebo obavy o bezpečnosť pri tom, ako toto rozhodnutie oznámite účastníkom a/alebo súdu. Zaznamenajte si tieto obavy tu:
- 2) Sú niektoré z nasledujúcich opatrení potrebné na zabezpečenie bezpečného, dobrovoľného a primeraného postupu za účelom uzatvorenia rodičovskej dohody?

Separácia strán (začiarknite všetko, čo je potrebné):

- účastníci musia byť vždy v oddelených miestnostiach (tzv. kyvadlový postup)
- video-konferenčná, telefonická alebo online stretnutie s účastníkmi v oddelených miestnostiach alebo miestach (uved'te podrobnosti):

- rozložené časy príchodu a odchodu účastníkov (pričom obeť, alebo v prípade dvoch obetí primárna obeť prichádza druhá a odchádza prvá):
- účastník potrebuje sprievod do/z auta (ktorého účastníka/ov):
- účastník potrebuje spôsob, ako opustiť budovu bez toho, aby ho druhý účastník videl (pre ktorého účastníka):
- účastníci by mali byť v oddelených miestnostiach, ak nie je prítomný koordinátor, t. j. spoločné stretnutia sú možné, ale iba vtedy, ak je koordinátor vždy prítomný v miestnosti s oboma účastníkmi (podotýkame, že táto možnosť nie je autormi odporúčaná, a mali by ju zvažovať iba koordinátori, ktorí majú skúsenosti s prípadmi s vysokým stupňom násillia alebo zneužívania zo strany intímneho partnera v spojení s inými uvedenými možnosťami)
- Účastníci sa dostavia na informatívne stretnutia rodičov v odlišné dni:

Bezpečnosť:

- informatívne stretnutia rodičov v zabezpečenom objekte, prechod cez ochranku, prítomnosť stráží atď.

Odporúčania/Zastupovanie/Podpora (zaškrtnite všetko, čo je potrebné):

- odporúčanie služieb na podporu obetí domáceho násillia (pre ktorého účastníka/ov):
- právne poradenstvo v problematike domáceho násillia (pre ktorého účastníka/ov):
- nevyhnutnosť advokáta/tky – právneho zastúpenia (pre ktorého účastníka/ov):
- nevyhnutnosť podpornej osoby (pre ktorého účastníka/ov):

Iné:

- iné prispôsobenie / úpravy (špecifikujte):

Žiadne úpravy / prispôsobenia:

- nie sú nevyhnutné žiadne úpravy
V tejto situácii môže koordinátor/ka MDP zvážiť uskutočnenie spoločného stretnutia rodičov (t. j. účastníci sú spoločne v jednej miestnosti s koordinátorom/kou). Pre niektorých koordinátorov/ky je to preferovaný postup. Napriek tomu autori v rámci obozretnej praxe odporúčajú stretnúť sa s účastníkmi oddelene aspoň na určitú časť postupu pred finalizáciou akejkoľvek rodičovskej dohody, najmä ak účastníci nie sú zastúpení právnym zástupcom.

- 3) Aj napriek tomu, že sa pred zaradením do MDP realizoval skrining domáceho násillia (MASIC), môže sa stať, že sa koordinátor, zúčastnení odborníci alebo súd neskôr dozvie o zneužívaní alebo násillí zo strany intímneho partnera. Ak vás počas prípadu začne znepokojovať možnosť zneužívania alebo násillia zo strany intímneho partnera, urobte si prestávku, aby ste zvážili, ako postupovať. Uistite sa, že sú účastníci oddelení, kým sa rozhodnete pre vhodné opatrenie.

Vylúčenie zodpovednosti: MASIC (vrátane aktuálnej verzie a všetkých predchádzajúcich, budúcich a odvodených) je určený len na účely skriningu a neposkytuje žiadnu formálnu diagnózu osoby podrobenej skriningu alebo osoby, o ktorej sa v rámci skriningu hovorilo. Autorský kolektív MASIC nenesie žiadnu právnu zodpovednosť, ani zodpovednosť za presnosť a/alebo úplnosť informácií získaných skriningom vykonaným pomocou MASIC, alebo za hodnotenia a/alebo odporúčania urobené na základe informácií získaných prostredníctvom skriningového nástroja MASIC. Má sa za to, že používatelia MASIC alebo informácie získané prostredníctvom skriningového nástroja MASIC, prijali podmienky uvedené v tomto vyhlásení.

Číslo prípadu: Meno administrátora/ky:
Dátum vyhotovenia informácie o výsledku:

INFORMÁCIA O VÝSLEDKU SKRÍNINGU

Skríningu sa zúčastnil:

matka otec

Zaradenie do MDP:

je vhodné nie je vhodné

Pôvodný článok: Holtzworth-Munroe, A., Beck, C. J., & Applegate, A. G. (2010). The mediator's assessment of safety issues and concerns (MASIC): A screening interview for intimate partner violence and abuse available in the public domain. *Family Court Review*, 48(4), 646-662.

Upozornenie: V pôvodnom článku z roku 2010 sa nachádzalo plné znenie MASIC-u, spolu s inštrukciami pre jeho vyhodnocovanie. V tomto materiály predkladáme aktualizované znenie MASIC-u, podľa poslednej verzie z roku 2020. Aktualizovaná verzia obsahuje viac otázok, zjednodušuje možnosti odpovedí a poskytuje precíznejší návod na vyhodnocovanie výsledkov.

Hodnotenie miery bezpečia a obáv mediátormi (MASIC): verejne dostupný nástroj na vedenie rozhovoru zameraného na skrining násilia a zneužívania zo strany intímneho partnera

Amy Holtzworth-Munroe, Connie J. A. Beck, a Amy G. Applegate* ¹¹

Skrining násilia a/alebo zneužívania zo strany intímneho partnera (IPN/Z) je dôležitý pri rodinnej mediácii, najmä ak strany nemajú právne zastúpenie. Zatiaľ čo väčšina mediátorov súhlasí s tým, že pri plánovaní mediácie je vhodné zvážiť IPN/Z, menšia zhoda panuje ohľadne toho, či je potrebné vždy a vo všetkých prípadoch systematicky preverovať IPN/Z. Takéto postoje sú znepokojujúce, pretože výskum v iných oblastiach (napr. medicína, párová terapia) ako i náš vlastný výskum na klinike rodinnej mediácie ukazuje, že nedostatok konzistentného a formálneho hodnotenia IPN/Z má za následok nedostatočnú identifikáciu IPN/Z. Hoci existujú rôzne nástroje na skrining IPN/Z, každý má nedostatky. Náš výskum a klinické skúsenosti nás teda viedli k vývoju nového nástroja na skrining IPN/Z – Hodnotenie miery bezpečia a obáv mediátormi (MASIC). V príspevku približujeme vlastnosti MASIC a v prílohe poskytujeme jeho plné znenie. MASIC prostredníctvom behaviorálne špecifických otázok vyhodnocuje rôzne typy IPN/Z (napr. donucovacia kontrola, prenasledovanie, fyzické násilie) v priebehu celého vzťahu a v období posledného roku. Prebieha ako pohovor, aby sa nadviazal raport a vyhodnotili sa indikátory ohrozenia života a s ohľadom na IPN/Z ponúka voliteľné odporúčania pre procedurálne zmeny v mediácii. Hoci sme začali relevantný výskum, je dôležité poznamenať, že MASIC ešte nebol validovaný. Napriek tomu odporúčame používanie systematického skriningu IPN/Z v rodinnej mediácii a podotýkame, že takéto opatrenia môžu byť mimoriadne dôležité k tomu, aby sa stranám, ktoré nemajú právne zastúpenie, poskytli bezpečné a primerané podmienky na mediáciu.

Kľúčové slová: partnerské násilie; rozvod; mediácia medzi partnermi, ktorí sa rozišli; nástroj na skrining násilia; vstupný pohovor.

I. Úvod

Mnoho odborníkov pracujúcich s rodinami zapojenými do mediácie súhlasí s tým, že v týchto prípadoch musia existovať primerané nástroje na skrining násilia a/alebo zneužívania zo strany intímnych partnerov (IPN/Z) (Beck & Sales, 2001; Ellis, 2008; Kelly & Johnson, 2008; Mathis & Tanner, 1998; Salem & Dunford-Jackson, 2008; Ver Steegh & Dalton, 2008). Žiaľ, tento názor nie je všeobecne rozšírený. Hoci sa zdá, že väčšina súhlasí s tým, že IPN/Z je dôležitou otázkou, ktorú treba pri mediácii zvážiť, odpor voči univerzálnemu skriningu sa často zakladá na domnienke mnohých mediátorov, že IPN/Z nepredstavuje často sa vyskytujúci problém.¹ Tento predpoklad je prítomný bez ohľadu na to, či

¹¹ Korešpondencia: holtzwor@indiana.edu; beck@u.arizona.edu; aga@indiana.edu

majú obe strany alebo jedna z nich právne zastúpenie alebo sa zastupujú sami (pro se), bez ohľadu na to, či sa o mediáciu usilujú z vlastnej iniciatívy alebo im bola odporúčaná súdom, a bez ohľadu na to, či je mediátor vyškolený v oblasti práva alebo duševného zdravia. Neraz sme sa stretli s tvrdeniami, že mediátori na základe vlastných skúseností jednoducho neveria, že by mnohí z nich zažívali IPN/Z.

Minulé výskumy však ukázali, že odborníci z mnohých iných oblastí zastávali rovnaké presvedčenie, kým nezačali systematicky realizovať skrining IPN/Z pomocou špecifických behaviorálnych otázok; keď sa takéto skriningy vykonávali, zistené miery IPN/Z boli často dosť vysoké. Napríklad v štúdiu o ženách, ktoré hľadali zdravotnú starostlivosť, 23 % bolo v minulom roku fyzicky napadnutých zo strany svojho partnera (39 % počas svojho života), ale iba 1,7 % uviedlo, že sa ich lekár niekedy pýtal na násilie (Hamberger, Saunders a Hovey, 1992). Podobná situácia je aj medzi rodinnými terapeutmi, u ktorých sa zistilo, že v mnohých prípadoch podceňujú závažnosť násillia v rodine (Hansen, Harway a Cervantes, 1991). Vo vzorke párov hľadajúcich manželskú terapiu Ehrensaft a Vivian (1996) zistili, že: zatiaľ čo viac ako 60 % malo v anamnéze IPN/Z, menej ako 10 % spontánne reportovalo IPN/Z počas rozhovorov realizovaných pri vstupe do terapie, čo dokazuje potrebu priameho dopytovania sa na IPN/Z.

Hoci neschopnosť odhaliť a brať do úvahy IPN/Z v akomkoľvek prípade mediácie je znepokojujúca, obzvlášť znepokojivé je to vtedy, keď strana mediácie, konkrétne tá, ktorá bola zneužívaná, nemá právne zastúpenie. Ako sa uvádza v inom článku tohto špeciálneho čísla, strana sporu bez právneho zastúpenia:

je najdôležitejším problémom, ktorému dnes čelia rodinné súdy. . . a druhým najčastejšie uvádzaným problémom zo strany sudcov a zamestnancov súdov, ktorí riešia prípady rozvodov. . . Počet týchto prípadov je značný, hoci sa líši podľa jurisdikcií a typov konaní. Štúdie ukázali, že rozsah prípadov v rodinnoprávnej agende súdov, kde aspoň jedna zo strán nemá právne zastúpenie, je 55 až 90 percent. (Beck, Walsh, Ballard, Holtzworth-Munroe, Applegate, & Putz, 2010, s. 632).

Napriek týmto štatistikám neexistuje takmer žiadny výskum ohľadne toho, koľko z účastníkov, ktorí nemajú právne zastúpenie, má skúsenosť s IPN/Z a zároveň sa účastní mediácie; ... o aké typy IPN/Z sa v ich prípadoch jedná, a aká je možná korelácia medzi typom IPN/Z a uzatvorenými rodičovskými dohodami, ak nejaké existujú. Pre mediátorov zohrávajú tieto údaje kriticky dôležitú rolu pri ochrane bezpečia obetí IPN/Z a detí ako svedkov IPN/Z (Beck et al., 2010, s. 633).

V sérii štúdií, ktorých cieľom bolo preskúmať rôzne skriningové metódy IPN/Z na Indiana University Maurer School of Law Viola J. Taliaferro Family and Children Mediation Clinic, sme zistili, že rovnako ako v oblasti medicíny a párovej terapie, aj mediátori, ktorí nepoužívajú systematické skriningové metódy, môžu nedostatočne odhaliť IPN/Z v rodinách vstupujúcich do mediácie. Zatiaľ čo podrobnejšie zistenia štúdie budú prezentované v pripravovaných publikáciách, tu uvádzame stručný prehľad.

Na Indiana University law school clinic sú mediátormi študenti druhého a tretieho ročníka práva registrovaní v Indiane ako mediátori pre rodinné vzťahy. Klinika poskytuje pro bono služby mediácie v oblasti rodinného práva rodinám s nízkymi príjmami a chudobným rodinám v južnej centrálnej Indiane. Mnohí klienti v prípadoch nie sú zastúpení, čo je založené predovšetkým na finančných obmedzeniach a nie na dobrovoľnom výbere. Približne v dvoch tretinách prípadov riešených na klinike, strany nemajú žiadne právne zastúpenie, a vo zvyšnej tretine má právne zastúpenie iba jedna strana. Vzhľadom na povahu týchto prípadov sa mediátori kliniky obzvlášť zaujímali o odhalenie IPN/Z.

Keď sme začali vykonávať výskum na klinike, mediátori tam používali skriningové postupy IPN/Z zavedené predtým, ako riaditeľka kliniky (autorka Applegate) začala aktívne spolupracovať s ostatnými autorkami tohto článku (obe sú psychologičky s výskumnými a klinickými skúsenosťami pre oblasť IPN/Z). V tom čase sa riaditeľka kliniky a mediátori domnievali, že skrining IPN/Z adekvátne vykonávajú a detegujú väčšinu prípadov zahŕňajúcich IPN/Z. V skutočnosti vykonávali to, čo sa považovalo za dôkladný skrining IPN/Z v komunite mediátorov. Konkrétne mediátori na klinike absolvovali školenie o problematike a hodnotení IPN/Z. Prostredníctvom školenia sa mediátori naučili informácie dôležité pre skrining IPN/Z získavať rôznymi spôsobmi, a to aj priamo od súdu, vyhľadávaním súdnych záznamov o trestných veciach a ochranných príkazoch, telefonovaním so stranami pred mediáciou, aby si overili, či neexistujú problémy, ktoré by mohli ovplyvniť proces mediácie a realizovaním vstupných pohovorov, kde sa klientov pýtali, nakoľko sa ohľadne mediácie cítia v pohode, či majú z mediácie obavy a ako zvládajú konflikt vo vzťahu. Ak v ktoromkoľvek bode mediátori na klinike zistili IPN/Z, v rámci klinických postupov to prediskutovali s riaditeľkou kliniky.

V našej prvej štúdií sme skúmali mieru detekcie IPN/Z medzi existujúcimi súbormi prípadov na klinike. Tieto miery prevalencie boli nízke (menej ako 40 %) v porovnaní s inými štúdiami párov vstupujúcich do mediácie, kde miera IPN/Z presahovala 50 % (Beck, Walsh, Mechanic a Taylor, 2009; Beck, Walsh a Weston, 2009 Kelly & Johnson, 2008; Pearson, 1997). Toto zistenie naznačovalo, že mediátori nedostatočne zisťovali IPN/Z (pozri Ballard, Holtzworth-Munroe, Applegate a D'Onofrio, v tlači).

Uskutočnili sme teda druhú štúdiu, v ktorej sme náhodne vybrali niektoré prípady mediácie a podrobili ich rozšírenému skriningu IPN/Z pomocou štandardizovaného, behaviorálne špecifického dotazníkového merania IPN/Z – Relationships Behavior Rating Scale (RBRS; Beck, Menke, O' Hara Brewster, & Figueredo, 2009). Výsledky dotazníka RBRS neboli zdieľané s mediátormi a strany mediácie nedostali žiadne pokyny týkajúce sa toho, či so svojimi mediátormi majú diskutovať o otázkach obsiahnutých v RBRS. Po mediácii sme sa spýtali mediátorov, či sa prípadov týkalo IPN/Z. Mediátori nezistili IPN/Z v približne polovici prípadov, ktoré o IPN/Z reportovali v dotazníku RBRS (pozri Putz, Ballard, Holtzworth-Munroe, Applegate a Beck, 2009).

Takéto zistenia naznačujú potrebu systematickejšieho skriningu IPN/Z v prípadoch mediácie. Je preto šťastím, že mediačné programy pripojené k súdnym konaniam začali robiť skrining IPN/Z a vyvíjali svoje vlastné interné skriningové nástroje. V roku 2006 Najvyšší súd v Michigane vypracoval protokol na skrining domáceho násillia (a zneužívania detí) pre tie prípady, ktoré boli súdom odporúčané na mediáciu rodinných vzťahov¹². Kalifornský správny súd tiež vyvinul nástroj na skrining násillia na použitie v programoch súdnej mediácie v tomto štáte¹³. V súčasnosti na to existuje niekoľko ďalších nástrojov (napr. Erickson & McKnight, 1990; Neilson & Guravich, 1999); tu sú uvedené len niektoré. Conflict Assessment Protocol (CAP) bol nástroj včasného skriningu vyvinutý pre strany, ktoré sa sporia o otázkach súvisiacich s rozvodom (Girdner, 1990). Newmark a kolegovia (1995) vytvorili nástroj využívajúci niekoľko existujúcich nástrojov vrátane Conflict Tactics Scale (CTS) (Straus, 1979), Procedural Justice Scale (Roehl, 1988) a Marital Power and Decision-Making Scale (Blood & Wolfe, 1960). Domestic Violence Evaluation (DOVE) je 19-položkový nástroj určený na hodnotenie a manažovanie rizík u párov pred aj po rozvode (Ellis & Stuckless, 2006). P5 je usmernenie (nie špecifický

¹² <http://courts.michigan.gov/scao/resources/standards/odr/dvprotocol.pdf>

¹³ <http://www.courtinfo.ca.gov/courtadmin/aoc/>

skriningový nástroj), ktoré načrtáva komplexný súbor skriningových oblastí pre IPN/Z, ktoré sú relevantné pre poručenské spory o deti (napr. dopad násilia, vzorce násilia, primárny páchatel' násilia, rodičovské problémy, a perspektíva dieťaťa; Johnston, Roseby, & Kuehnle, 2009). RBRS, ktorý sa použil v našom výskume, je nedávno validovaný nástroj používaný v kontexte súdom odporúčanej mediácie (Beck et al., 2009).

Aby sme ďalej preskúmali, do akej miery sú rôzne dostupné skriningové nástroje realizovateľné a jednoduché na použitie, v tretej štúdiu na Indiana University clinic sme porovnali dva nástroje na skrining IPN/Z – revidovanú verziu RBRS (RBRS-R) a DOVE. Mediátori kliniky administrovali obe tieto nástroje u všetkých strán mediácie. Tieto dva nástroje sa v mnohom líšili. Napríklad DOVE je interview, zatiaľ čo RBRS-R je dotazník. DOVE kladie širšie formulované otázky (napr. boli ste „fyzicky napadnutí“), zatiaľ čo RBRS-R kladie otázky behaviorálne špecifické (napr. dusil alebo škrtil vás váš partner). DOVE hodnotil výskyt IPN/Z v rámci celého trvania vzťahu (kedykoľvek), zatiaľ čo RBRS-R hodnotil IPN/Z za posledných 12 mesiacov. Niektoré zo zistení štúdie zahŕňali: mediátori silne preferovali formát interview; niektoré strany mediácie požiadali o definície položiek ako „fyzické napadnutie“ alebo „sexuálne napadnutie“ v DOVE nástroji (ktoré im boli poskytnuté na samostatnom hárkú); pýtanie sa na akékoľvek IPN/Z počas celého vzťahu viedlo k vyššej miere reportovania o IPN/Z ako hodnotenie IPN/Z len za posledný rok; a možno v dôsledku hodnoteného časového rámca viedol DOVE k tomu, že ženy častejšie reportovali o IPN/Z zo strany mužov (pozri Putz et al., 2009). Mediátori považovali proces hodnotenia u oboch nástrojov za komplikovaný a náročný a bránili sa tomu, aby im bolo povedané, čo by mali obsahovať mediačné dohody (čo je v rozpore s kľúčovým konceptom sebaurčenia strán v mediácii).

Ako naznačuje naša tretia štúdia, žiadny nástroj na skrining IPN/Z nie je dokonalý a každý z aktuálne dostupných nástrojov je spätý s určitými obmedzeniami alebo obavami. Niektoré majú napríklad relatívne obmedzený rozsah otázok (napr. CTS, CAP) alebo posudzujú len určité typy zneužívania (napr. fyzické násilie, ale nie koercitívnu kontrolu). Iné neobsahujú behaviorálne špecifické alebo podrobné otázky (napr. DOVE, P5). Niektoré z týchto nástrojov si navyše vyžadujú hodiny špecializovaného školenia na používanie (napr. DOVE) alebo sú chránené autorskými právami a na používanie je potrebné ich zakúpiť (napr. RBRS, RBRS-R), kvôli čomu sú pre mediátorov menej dostupné.

II. Vývoj nového nástroja

Na základe obáv ohľadne existujúcich nástrojov na skrining IPN/Z sme chceli skombinovať najlepšie vlastnosti niektorých nástrojov, najmä tých dvoch, ktoré sme pilotne vyskúšali v našom výskume (t. j. RBRS-R a DOVE). Žiaľ, RBRS a RBRS-R sú nástroje chránené autorskými právami. DOVE zas vyžaduje špecializovaný výcvik na administráciu a nebol tak behaviorálne špecifický, ako sme si želali, vzhľadom na výskum v iných oblastiach (napr. medicína, párová terapia), ktorý naznačuje, že behaviorálne špecifické otázky zvyšujú mieru detekcie IPN/Z. Preto sme sa rozhodli vyvinúť nový nástroj, ktorý by nebol chránený autorskými právami a ktorý by si nevyžadoval rozsiahle školenie na používanie, a mohol by teda byť široko diseminovaný.

Výsledkom je nový nástroj pre skrining IPN/Z: Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns (MASIC), ktorého znenie poskytujeme v prílohe k tomuto článku. Ako už bolo uvedené, nie je chránený autorskými právami a je voľne dostupný na použitie ostatným. MASIC má byť podrobným a rozsiahlym skriningovým nástrojom pre mediátorov. MASIC bol odvodený z predchádzajúcich nástrojov na skrining

IPN/Z, ktoré boli štandardizované, majú dobré psychometrické ukazovatele (napr. údaje a reliabilite) a boli validované. To však znamená, že MASIC je nový skriningový nástroj, ktorého reliabilita alebo validita zatiaľ nebola preukázaná.

MASIC je navrhnutý tak, aby bol administrovaný vo forme interview. V našej tretej štúdií sme sa dozvedeli, že mediátori uprednostňovali skôr interview (na rozdiel od toho, aby klientovi predložili písomný dotazník), pretože to pomohlo vybudovať raport so stranami mediácie a viedlo to k dôkladnejšiemu pochopeniu akéhokoľvek reportovaného IPN/Z. Navyše, pokiaľ majú strany mediácie problémy s čítaním, realizovať interview s nimi je nevyhnutné.

MASIC posudzuje, ako každá zo strán mediácie reportuje o páchaní IPN/Z druhou stranou. Z hľadiska výskumu by bolo najoptimálnejšie, ak by sa skrining IPN/Z robil prostredníctvom dopytovania sa na správanie, ktorého sa partneri voči tomu druhému sami dopúšťali a na správanie, ktoré zažili zo strany druhého partnera (t. j. keby boli dvaja reportujúci). Z praktického hľadiska je nám však nepríjemné žiadať strany mediácie, aby poskytli informácie o ich vlastnom páchaní IPN/Z, čo by mohlo viesť k sebausvedčeniam, ktoré podľa práva štátu Indiana možno odhaliť v rámci iného konania (napr. v prípade trestného konania). Na ochranu strán mediácie pred možným sebausvedčením teda MASIC žiada strany, aby reportovali iba IPN/Z, ktorého sa na nich dopustil ich partner.

MASIC kladie sériu behaviorálne špecifických otázok o IPN/Z. Existuje veľa otázok, ktoré treba zvážiť, pokiaľ ide o to, ako sa pýtať na IPN/Z. Vzhľadom na výskumné poznatky o tom, že mnohé strany nepoužívajú nálepky ako „násilie“, „zneužívanie“ alebo „útočenie“ na svoje skúsenosti, MASIC tieto pojmy nepoužíva. Máme za to, že rodičia s väčšou pravdepodobnosťou odhalia výskyt špecifického IPN/Z správania, než aby povedali, že boli „zneužívaní“ alebo „napádaní“.

MASIC posudzuje viacero typov IPN/Z. V rámci MASIC sa posudzuje tak psychické týranie, donucovacia kontrola, fyzické násilie a extrémne fyzické násilie, sexuálne napadnutie/zneužívanie, prenasledovanie ako aj strach. Nedávny výskum ukazuje dôležité rozdiely medzi rôznymi typmi násilia v mediácii (Beck a kol., 2009; Beck a kol., 2009; Kelly & Johnson, 2008). Napr. koercitívna kontrola a prenasledovanie, hoci nezahŕňajú fyzický kontakt, môžu ovplyvniť to, akú mieru obáv pociťujú strany pri vstupe do mediácie, a preto si zaslúžia pozornosť. Nedávny výskum zistil, že ak sa mediátori zamerali len na fyzické násilie pri rozhodovaní o tom, či prípad obsahuje IPN/Z, riskovali, že prehliadnu väčšinu obetí sexuálnych foriem napadnutia a koercitívnej kontroly (Beck & Raghavan, v tlači), keďže nie všetky obeť z týchto posledných foriem IPN/Z boli tiež obeťami fyzických foriem IPN/Z.

MASIC posudzuje, či sa ktorýkoľvek z typov IPN/Z vyskytol alebo nevyskytol počas dvoch časových období. Niektoré nástroje na skrining IPN/Z formulujú otázky spôsobom, ktorý predpokladá, že k takémuto správaniu došlo (napr. „kto bol sexuálne zneužívaný vo vašej rodine?“) s presvedčením, že normalizácia výskytu IPN/Z môže viesť k zvýšenému reportovaniu o IPN/Z. Mediátorom ale nebolo príjemné klásť otázky týmto spôsobom, pretože verili, že takýto prístup je obviňujúci a často znepokojujúci pre strany, ktoré nezažili žiadne IPN/Z.

Takže pomocou možností odpovedí modelovaných v CTS a v iných nástrojoch, MASIC hodnotí IPN/Z v dvoch časových obdobiach: (1) kedykoľvek (t. j. počas celej histórie vzťahu páru; s možnosťou odpovede áno alebo nie) a (2) za posledných 12 mesiacov (kde je uvedených viacero možností odpovedí týkajúcich sa frekvencie – pozri MASIC). Zhromažďovanie výpovedí je v oboch časových rámcoch pre mediátora informatívne. V niektorých prípadoch môže minulé IPN/Z, najmä ak bolo závažné, naďalej ovplyvňovať vzťah, aj keď v súčasnosti už neprebíha. Obeť sa môže napríklad stále

bát partnera, ktorý bol predtým násilný, a tak sa dá ľahko k niečomu prinútiť. V iných prípadoch strany uviedli, že ich minulé IPN/Z je irelevantné pre ich súčasnú situáciu; veria, že sa emocionálne posunuli ďalej, ich partner ich nezastrašuje a nemajú obavy z možného výskytu budúceho IPN/Z. Vo všetkých prípadoch je dôležité posúdiť nedávne IPN/Z, pretože takéto správanie môže mať aktuálny vplyv na dynamiku vzťahu a nedávne správanie je najlepším prediktorom budúceho správania. Osobitná obozretnosť je potrebná vo vzťahu k akémukoľvek IPN/Z, ku ktorému došlo od rozchodu strán, keďže takéto informácie naznačujú, že samotné fyzické odlúčenie nezastavilo zneužívanie.

MASIC sa teda tiež pýta, ako dlho boli strany oddelené, čo umožňuje mediátorovi zvážiť výskyt IPN/Z počas obdobia odlúčenia ako rizikový faktor pre pokračovanie IPN/Z po rozluke alebo rozvode. Je však dôležité poznamenať, že zatiaľ čo najlepším prediktorom budúceho IPN/Z je minulé IPN/Z, na žiadny skriningový nástroj sa nemožno spoľahnúť ako na presný prediktor budúceho IPN/Z. Namiesto toho MASIC posudzuje minulé IPN/Z, ktoré mohlo ovplyvniť vzťah strán, a môže byť teda relevantné pre mediáciu, a ktoré môže indikovať zvýšené riziko budúceho IPN/Z.

MASIC obsahuje ďalšie otázky, ktoré sú relevantné pre určenie úrovni IPN/Z a potenciálneho nebezpečenstva. MASIC obsahuje otázky priamo súvisiace s úrovňami rizika IPN/Z (napr. dostupnosť zbraní, vyhrážanie sa samovraždou). Navyše, mnohé z otázok v MASIC-u sa týkajú potenciálnych prediktorov letality (napr. dôvod odchodu zo vzťahu, deti z predchádzajúceho manželstva žijúce v domácnosti, prístup k zbraňam). Kontrolný zoznam na konci MASIC-u umožňuje mediátorovi zvážiť indikátory letality odvodené z existujúceho výskumu prediktorov vražd žien zo strany mužských intímnych partnerov (Campbell a kol., 2003; Dobash, Dobash, Cavanagh a Medina-Ariza, 2007; Glass, Laughon, Rutto, Bevacqua a Campbell, 2008).

MASIC uvádza možnosti, ktoré by mal mediátor zvážiť. Posledná strana MASIC-u poskytuje mediátorovi priestor, aby zvážil, či je prípad vhodný na mediáciu, a ak nie, uviedol svoje zdôvodnenie. Je to dôležité, pretože mediátor alebo kolega na klinike môže s párom znova prísť do kontaktu. Okrem toho sa v záverečnej sekcii nachádza zoznam procesných úprav, ktoré môže mediátor zvážiť s ohľadom na výsledky skriningu. Predchádzajúci výskum sa zaoberal tým, aké procesné úpravy a prispôsobenia boli poskytované klientom mediácie, ak si ich žiadali alebo ak sa v priebehu mediácie ukázalo, že ich potrebujú (Beck et al., 2009). Na základe tejto práce sme do MASIC-u zahrnuli zoznam možností prispôsobenia; mediátor môže uviesť, ktoré, ak vôbec nejaké, zvolí. Podoba týchto možností závisí od relevantnej jurisdikcie; možno ich teda zmeniť tak, aby vyhovovali potrebám konkrétnej jurisdikcie.

MASIC sa stal súčasťou vstupnej procedúry na Indiana University Law School Clinic. Zber vstupných údajov sa vykonáva oddelene od mediačných stretnutí. Pri vstupnom pohovore mediátori vysvetľujú proces mediácie, administrujú skrining a nechajú strany vyplniť samostatný písomný vstupný formulár, v ktorom strany poskytujú informácie o sebe, o svojich rodinách a o záležitostiach, ktoré majú byť predmetom mediácie. Táto vstupná procedúra sa realizuje pre všetky strany a v našej oblasti aj v prípadoch, keď jedna alebo obe strany majú právneho zástupcu, no advokáti sa aj tak často vzdávajú účasti pri tejto vstupnej procedúre.

Naše predbežné pozorovanie používania MASIC-u mediátormi je také, že hoci MASIC vyžaduje, aby mediátori kládli citlivé otázky, ktoré môžu byť niekedy pre strany nepríjemné alebo znepokojujúce, skrining je pre mediátorov veľmi nápomocný pri určovaní, či prípad môže byť bezpečný alebo vhodný na mediáciu, a ak áno, ako štruktúrovať prostredie pre mediáciu. K dnešnému dňu poskytli mediátori

používajúci MASIC pozitívnu spätnú väzbu vrátane nasledujúcich citátov, ktoré boli mierne upravené, aby sa uľahčilo čítanie:

- Podstatné je správne zarámcovať procedúru pred začiatkom administrácie MASIC-u. Zistil som, že analógia k formulárom, ktoré sa vyplňajú v ordinácii lekára, je efektívna, pretože ide o univerzálnu skúsenosť, s ktorou sa ľudia môžu stotožniť, a pripravuje ich na potenciálne invazívne otázky.
- MASIC považujem za užitočný nástroj na začatie diskusie o potenciálnom IPN/Z. Skrining je veľmi dôkladný - zahŕňa takmer všetky typy násilia, na ktoré si spomeniete. Avšak aj v prípadoch, keď otázky MASIC-u nie celkom zodpovedajú konkrétnym okolnostiam v prípade konkrétneho páru, často podnieti klientov, aby sa zamysleli a hovorili o svojom vzťahu v novom svetle. Žiaľ, zistila som, že niektorí klienti sa stali obeťami IPN/Z bez toho, aby si to uvedomovali; na konflikty si tak zvykli, že ich začali považovať za "normálne". MASIC pomáha týmto ľuďom "prekalibrovať sa" a rozpoznať násilie ako násilie.
- Určite môže byť nepríjemné klásť našim klientom niektoré z MASIC otázok, ale podľa mojich skúseností oceňujú, že sme si našli čas na preskúmanie týchto otázok.
- MASIC umožňuje mediátorom klásť otázky a získať jasnú predstavu o tom, aké druhy zneužívania strany zažili. Išlo napríklad o emocionálne zneužívanie, koercitívnu kontrolu, alebo fyzické týranie? Navyše MASIC namiesto toho, aby mediátorom určoval, či sú strany vhodné na mediáciu, poskytuje všeobecnejšie usmernenia, pokiaľ ide o úvahy, ktoré by mohli byť užitočné alebo dôležité pri mediácii.
- Veľmi oceňujem, že sa najprv pýtame, či sa zneužívajúce správanie vôbec niekedy stalo, a následne kladieme otázku, či sa stalo za posledných dvanásť mesiacov. Niektoré iné nástroje na skrining zneužívania vyvolávajú poplach, keď účastník jednoducho zaškrtnie, že sa niečo stalo, ale MASIC udržiava veci v perspektíve. Myslím si, že MASIC je dobrý aj v tom, že zabezpečuje objasnenie frekvencie správania, takže si možno vytvoriť pomerne jasný obraz o tom, aké nebezpečenstvo v súčasnosti existuje.
- Pri iných nástrojoch na skrining IPN/Z som bol často frustrovaný "výsledkami", ktoré naznačovali, že strany s násilnou minulosťou sú nevhodné pre mediáciu. Uprednostňujem to, aby o bezpečnostných hľadiskách bolo možné diskutovať so stranami počas mediácie, a nie aby bolo striktne zakázané v mediácii pokračovať. MASIC takéto zvažovanie umožňuje.

V súčasnosti začíname výskum, ktorého cieľom je overiť reliabilitu a validitu MASIC-u v Indiane a Austrálii. Administrovaním MASIC-u v mnohých mediačných prípadoch v rôznych jurisdikciách, so stranami s aj bez právneho zastúpenia, ktoré sa zúčastňujú mediácie z vlastnej iniciatívy alebo im bola odporúčaná zo strany súdu, budeme môcť získať psychometrické údaje (napr. údaje o reliabilite a validite) MASIC-u. Môžeme tiež preskúmať mieru násilia zo strany mužov a žien a iné formy zneužívania (napr. prenasledovanie, koercitívnu kontrolu) medzi párami, ktoré vyhľadávajú mediáciu. Môžeme preskúmať demografické koreláty týchto mier IPN/Z, keďže zhromažďujeme demografické informácie.

Konečným cieľom našej práce je uskutočniť výskum o tom, ako prítomnosť IPN/Z súvisí s procesom a výsledkom mediácie. Identifikovaním prípadov zahŕňajúcich IPN/Z môžeme zhromažďovať informácie o skúsenostiach takýchto párov s mediáciou v porovnaní so skúsenosťami párov bez násilia; niektoré príklady uvádzame tu. Pokiaľ ide o mediačné procesy, môžeme skúmať, či (a ako) mediátori

menia svoje postupy, aby sa mohli zaoberať stranami, ktoré zažívajú IPN/Z (napr. či oddeľujú rodičov a vedú "kyvadlovú" mediáciu). Môžeme tiež skúmať spokojnosť strán a ich pocity z mediácie; cítia sa strany, ktoré uvádzajú IPN/Z, v mediácii bezpečne a sú spokojné s procesom mediácie a s jej výsledkom? Pokiaľ ide o výsledky mediácie, dosahujú rodičia, ktorí zažívajú IPN/Z, dohody, ktoré sa líšia od dohôd nenásilných párov (napr. je pravdepodobnejšie, že dohody strán, ktoré uvádzajú IPN/Z, budú zahŕňať výmenu detí pod dohľadom, aby sa minimalizoval potenciál vzájomného IPN/Z)? A ako sa darí prípadom, ktoré zahŕňajú IPN/Z, ak sa po mediácii vrátia na súd?

S dostatočne veľkými výskumnými vzorkami MASIC umožní aj preskúmanie podrobnejších otázok o rôznych formách a typoch IPN/Z. Napríklad, či je pravdepodobnejšie, že mediátori zavedú bezpečnostné opatrenia v procese mediácie ak im o IPN/Z viktimizácii reportujú ženy alebo muži? Pokiaľ ide o výsledok, či sa reportovanie o konkrétnych formách zneužívania v rámci MASIC-u premietne do zahrnutia súvisiacich bezpečnostných opatrení do mediačných dohôd? Napríklad či reportovanie o prenasledovaní vedie k dohodám obmedzujúcim kontakt medzi stranami? Takáto deskriptívna práca umožní lepšie pochopiť, ako mediátori skutočne využívajú informácie o IPN/Z vo svojej praxi. Takéto zistenia by v ideálnom prípade mohli viesť mediátorov k preskúmaniu ich postupov a zváženiu, či majú vykonať ďalšie zmeny v zaobchádzaní s prípadmi zahŕňajúcimi IPN/Z.

III. Záver

Výskum v iných oblastiach, napríklad v medicíne a párovej terapii, naznačuje, že bez ohľadu na vzdelanie odborníci neustále podceňujú výskyt IPN/Z medzi svojimi klientmi, kým nezačnú systematicky zisťovať IPN/Z pomocou behaviorálne špecifických a priamych otázok. Náš vlastný výskum vedie k rovnakému záveru aj v prípade mediátorov. Preto je dôležité, aby si mediátori zvolili systematický nástroj na skríning IPN/Z s použitím behaviorálne špecifických otázok a požiadali o jeho vyplnenie každú stranu mediácie. Je to obzvlášť dôležité, ak klienti nemajú právne zastúpenie. Môže to byť jedinýkrát, čo sa týchto klientov niekto pýta na IPN/Z a poskytne im informácie a možnosti riešenia ich sporných otázok v bezpečnom a/alebo vhodnom prostredí.

Existuje už niekoľko nástrojov na skríning IPN/Z a použitie ktoréhokoľvek z nich by mediátorom pomohlo odhaliť IPN/Z. Vzhľadom na náš vlastný výskum sme sa však domnievali, že by bolo užitočné vyvinúť nový nástroj na skríning IPN/Z, ktorý by zahŕňal aj zisťovanie letality, prenasledovania a sexuálneho zneužívania/násilia. Domnievali sme sa, že by mohol byť užitočný nástroj, vyhodnocujúci viaceré formy zneužívania prostredníctvom širokospektrálnych, behaviorálne špecifických otázok.

Jedným z našich hlavných cieľov bolo navrhnúť nástroj, ktorý by bol voľne dostupný vo verejnej sfére všetkým mediátorom a výskumníkom. Predstavujeme teda MASIC a povzbudzujeme k jeho používaniu. Uvítame partnerstvo pri zbere a analýze údajov, správy a pripomienky od tých, ktorí si MASIC osvoja.

Poznámky

- * Chceme poďakovať absolventom a študentom práva, ktorí pomáhali pri projektoch opísaných v tomto článku, pričom osobitná vďaka patrí Robin Ballardovej a Johnovi Putzovi. Ďakujeme aj Jenn McIntoshovej za jej plány na pilotné zavedenie MASIC-u v Austrálii. Žiadosti o MASIC treba zasielať Amy Applegate (aga@indiana.edu), hoci čitatelia môžu používať aj MASIC uvedený v prílohe.
1. Niektorí mediátori sa zdráhajú klásť akékoľvek otázky týkajúce sa IPN/Z dôvodu, že by to mohlo vyzerať ako ohrozenie ich neustrannosti a spôsobiť, že strany budú mediátora vnímať skôr ako vyšetrovateľa než ako neutrálneho.

2. Hoci sú v Indiane mediačné rozhovory dôverné (pravidlo 2.11 v rámci pravidiel alternatívneho riešenia sporov v Indiane), vo federálnom prípade z roku 1995 bol mediátor v občianskoprávnom prípade v Indiane nútený vypovedať v konaní pred federálnou veľkou porotou o rokovaní počas občianskoprávnej mediácie. *In re March 1994-Special Grand Jury*, 897 F. Supp. 1170 (S.D. Ind. 1995). Hoci sa tento reportovaný prípad týkal federálneho trestného konania, miestny prokurátor pre výživné na dieťa zaujal stanovisko, že vyhlásenia strany počas mediácie, hoci sú chránené pred sprístupnením súdu v rodinnoprávnej veci, by sa mohli použiť proti tejto strane v trestnom konaní v štáte Indiana. Napriek skutočnosti, že zástupcovia prokuratúry sa zvyčajne nezúčastňujú na mediáciách a pravdepodobne by nemali možnosť dozvedieť sa o akýchkoľvek usvedčujúcich vyhláseniach urobených počas mediácie, prinajmenšom teoreticky by sa jedna strana mediácie mohla pokúsiť spôsobiť, aby sa informácie získané v procese mediácie použili proti druhej strane v trestnom konaní. S cieľom chrániť strany mediácie pred týmto potenciálnym rizikom klinika nezhrmažďuje žiadne údaje, ktoré by mohli viesť k tomu, že by sa strana sama usvedčila.

Referencie

- Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., & D'Onofrio, B. (in press). Factors affecting outcome of divorce and paternity mediations. *Family Court Review*.
- Beck, C. J.A., Menke, J. M., Brewster, K. O., & Figueredo, A. J. (2009). Validation of a measure of intimate partner abuse with couples participating in divorce mediation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 50, 295–308.
- Beck, C. J. A., & Raghavan, C. (in press). Intimate partner abuse screening in custody mediation: The importance of assessing coercive control. *Family Court Review*.
- Beck, C. J. A., & Sales, B. D. (2001). *Family mediation: Facts, myths, and future prospects*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Beck, C. J.A., Walsh, M. E., Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., & Putz, J. W. (2010). Divorce mediation with and without legal representation: A focus on intimate partner abuse and violence. *Family Court Review*, 48, 631–645.
- Beck, C. J. A., Walsh, M., Mechanic, M., & Taylor, C. (2009). Mediator assessment, documentation, and disposition of child custody cases involving intimate partner abuse: A naturalistic evaluation of one county's practices. *Law and Human Behavior*, 39, 227–240.
- Beck, C. J. A., Walsh, M. E., & Weston, R. (2009). Analysis of mediation agreements of families reporting specific types of intimate partner abuse. *Family Court Review*, 47, 401–415.
- Blood, R. E., & Wolfe, D. M. (1960). *Husbands and wives: The dynamics of married living*. Glencoe, IL: Free Press.
- Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, D., et al. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: Results from a multisite case control study. *American Journal of Public Health*, 97, 1089–1097.
- Dobash, R. E., Dobash, R. P., Cavanagh, K., & Mendina-Ariza, J. (2007). Lethal and nonlethal violence against an intimate female partner: Comparing male murderers to nonlethal abusers. *Violence Against Women*, 13, 329–353.
- Ehrensaft, M. K., & Vivian, D. (1996). Spouses' reasons for not reporting existing physical aggression as a marital problem. *Journal of Family Psychology*, 10, 443–453.
- Ellis, D. (2008). Divorce and the family court: What can be done about domestic violence? *Family Court Review*, 46, 531–536.
- Ellis, D., & Stuckless, N. (2006). Domestic violence, DOVE, and divorce mediation. *Family Court Review*, 44, 658–671.
- Erickson, S. K., & McKnight, M. S. (1990). Mediation spousal abuse divorces. *Mediation Quarterly*, 7, 377–388.
- Girdner, L. K. (1990). Mediation triage: Screening for spouse abuse in divorce mediation. *Mediation Quarterly*, 7, 365–376.
- Glass, N., Laughon, K., Rutto, C., Bevacqua, J., & Campbell, J. C. (2008). Young adult intimate partner femicide: An exploratory study. *Homicide Studies*, 12, 177–187.
- Hamberger, L. K., Saunders, D. G., & Hovey, M. (1992). Prevalence of domestic violence in community practice and rate of physician inquiry. *Family Medicine*, 24, 283–287.
- Hansen, M., Harway, M., & Cervantes, N. (1991). Therapists' perceptions of severity in cases of family violence. *Violence and Victims*, 6, 225–235.
- Johnston, J., Roseby, V., & Kuehnle, K. (2009). *In the name of the child: A developmental approach to understanding and helping children of conflicted and violent divorce*. New York: Springer.
- Kelly, J., & Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Family Court Review*, 46, 476–499.
- Mathis, R. D., & Tanner, Z. (1998). Effects of unscreened spouse violence on mediated agreements. *American Journal of Family Therapy*, 26, 251–260.

- Michigan Supreme Court. (2006). *Domestic violence and child abuse/neglect screening for domestic relations mediation: Model screening protocol*. Retrieved from <http://courts.michigan.gov/scao/resources/standards/odr/dvprotocol.pdf> Neilson, L., & Guravich, M. (1999). *Abuse assessment interview protocol*. New Brunswick, NJ: Department of Justice.
- Newmark, L., Harrell, A., & Salem, P. (1995). Domestic violence and empowerment in custody and visitation cases. *Family Court Review*, 33, 30–62.
- Pearson, J. (1997). Mediating when domestic violence is a factor: Policies and practices in court-based mediation programs. *Mediation Quarterly*, 14, 319–335.
- Putz, J. W., Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., & Beck, C. J. A. (2009, November). Intimate partner violence in divorce mediation: Detection and screening. Poster presented at the 43rd annual convention of the Association for Behavioral and Cognitive Therapy (ABCT), New York.
- Roehl, N. J. (1988). *Measuring perceptions of procedural justice*. Unpublished doctoral dissertation, George Washington University.
- Salem, P., & Dunford-Jackson, B. L. (2008). Beyond politics and positions: A call for collaboration between family court and domestic violence professionals. *Family Court Review*, 46, 437–453.
- Straus, M. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 75–88.
- Ver Steegh, N., & Dalton, C. (2008). Report from the wingspread conference on domestic violence and the courts. *Family Court Review*, 46, 454–470.

Amy Holtzworthová-Munroeová získala doktorát z klinickej psychológie na University of Washington v roku 1988. Potom nastúpila na Katedru psychologických a mozgových vied na Indiana University-Bloomington, kde pôsobí ako profesorka. Od polovice 80. rokov sa venuje výskumu problematiky vzťahovej agresie vrátane skúmania deficitov sociálnych zručností násilných manželov a výskumu identifikácie a porovnávania podtypov mužov násilníkov. Viedla skupiny pre liečbu násilníkov a spolupracovala s miestnou pracovnou skupinou pre domáce násilie na vytvorení nového programu liečby násilníkov a vyhodnotení účinnosti liečby. Nedávno začala spolu s kolegami z Maurerovej právnickej fakulty Univerzity v Indiane výskum zameraný na štúdium rozvodovej mediácie, skúmanie partnerského násillia v mediácii a porovnanie účinnosti rôznych foriem mediácie.

Connie J. A. Beck, PhD. je docentkou v programe Psychológia, politika a právo na Katedre psychológie Arizonskej univerzity a je licencovanou klinickou psychologičkou v Arizone. Jej výskum sa zameriava na to, ako možno upraviť právny systém, aby sa minimalizovalo psychické utrpenie tých, ktorí ho využívajú. V súčasnosti skúma krátkodobé a dlhodobé následky u rozvádajúcich sa párov, ktoré zažívajú partnerské násilie, a zároveň podstupujú mediáciu ohľadne ich sporov. Vykonáva tiež výskum týkajúci sa účinnosti programu koordinátora rodičovstva. Vyštudovala University of Arizona s dvojitým titulom v odbore klinická psychológia a psychológia, politika a právo a absolvovala postdoktorandský pobyt v odbore forenzná psychológia na Institute of Law, Psychiatry and Public Policy na University of Virginia. Je bývalou členkou predstavenstva arizonskej pobočky Asociácie rodinných a zmierovacích súdov.

Amy G. Applegate je klinickou profesorkou práva a riaditeľkou kliniky rodinnej a detskej mediácie Violy J. Taliaferro na Právnickej fakulte Indiana University Maurer School of Law-Bloomington, vyučuje a superviduje interdisciplinárny klinický program na Právnickej fakulte, prostredníctvom ktorého sa jej študenti stávajú registrovanými mediátormi v oblasti domácich vzťahov v Indiane a následne poskytujú mediačné služby nemajetným a nízko príjmovým účastníkom v sporných prípadoch týkajúcich sa starostlivosti o deti, kontaktu rodičov a detí a iných rodinnoprávnych prípadoch. Spolu so svojimi študentmi spolupracuje aj na výskume a odbornej príprave s pedagógmi a absolventmi z Katedry psychologických a mozgových vied Indiana University v Bloomingtone vrátane toho, ako v rámci mediačného procesu odhaľovať a riešiť násilie a zneužívanie v rodinnoprávnom kontexte a ako pomáhať rodičom v mediácii znižovať ich konflikty a dosahovať rodičovské dohody, ktoré sú dobré pre ich deti. Okrem iných aktivít je predsedníčkou výkonného výboru sekcie klinického právneho vzdelávania Americkej asociácie právnických škôl (2010 - 2011). Výrazne sa angažuje aj na štátnej a miestnej úrovni v oblasti poskytovania pro bono služieb a etiky mediácie vrátane pôsobenia ako členka komisie Indiana Pro Bono (2003 - 2009) a spolupredsedička výboru Indiana State Bar Association Pro Bono (2007 - 2009).

Okno tolerancie

Okno tolerancie (60) predstavuje oblasť optimálneho nabudenia organizmu, v rámci ktorej sú emócie prežívané ako tolerovateľné, zvládnuteľné, osoba sa dokáže ovládať, upokojiť sa, informácie sú spracovávané (osoba je duchom prítomná, dokáže jasne myslieť a robiť rozhodnutia) a skúsenosti môžu byť integrované. V situáciách, kedy osoba čelí podnetom, ktoré vedome či podvedome vníma ako ohrozujúce, sa miera nabudenia v organizme mení, dochádza k nadmernému nabudeniu (hyperarousalu) alebo ochromeniu (hypoarousalu).

- **Hyperarousal** sa môže prejavovať napr. ako: emocionálne zaplavenie (hnev, panika, distress), impulzivita, strata kontroly, agitovanosť, nepokoj, vyjadrovanie frustrácie, úľaková reakcia, hypersenzitivita, vysoko-rizikové správanie; vtieravé (intruzívne) predstavy, záblesky "živých" spomienok, neschopnosť jasne myslieť, sústrediť sa, myslenie ovládané strachom, hnevom, nadmernou ostražitosťou, podozrievavosťou. Organizmus je v stave pohotovosti, pripravený akoby na boj alebo útek.
- **Hypoarousal** sa môže prejavovať ako chvíľkové stratenie sa z tu a teraz (odpojenie sa, vypnutie, osoba je akoby duchom neprítomná) a následná neschopnosť spomenúť si, čo sa presne stalo, o čom sa hovorilo alebo koľko času prešlo; osoba vykazuje emočnú otupenosť, javí sa ako znudená, unavená, ľahostajná, hyposenzitívna, vykazuje spomalenú pohotovosť reagovať na požiadavky, ktoré na ňu kladú iní ľudia, nie je schopná premýšľať, ak komunikuje, v obsahu komunikovaných myšlienok dominuje rezignácia (objavujú sa vyjadrenia typu nevládnem to, nevládzem bojovať, nemá to význam).

Spúšťačom, ktorý spôsobí vychýlenie z okna tolerancie, môže byť nielen aktuálne ohrozenie, ale aj ohrozenia súvisiace s tým, čo sa udialo v minulosti a dosiaľ nebolo spracované. Spúšťačmi môžu byť teda rôznorodé podnety (zmyslové či emočné), ktoré sú asociované s traumou. Spúšťačom môže byť napr. aj fyzický zjav nejakej osoby; autorita, ktorou disponuje; neverbálna komunikácia (tón reči, úškrn, gesto); niečo v aktuálnom prostredí, v miestnosti (pachy, vzor na poťahoch nábytku, koberec, záclonách, obrazy na stenách a pod.). Spúšťačom môžu byť aj rôzne aspekty súčasnej situácie, ktoré pripomínajú postoj, ktorý k obeti zaujala násilná osoba a ktoré v súčasnej situácii predstavujú druhotnú viktimizáciu, najmä tendencie:

- spochybňovať, či sa skutok vôbec stal, či nie je vymyslený /zinscenovaný;
- spochybňovať rozsah /závažnosť ujmy;
- očierňovať / obviňovať obeť;
- neochota zohľadňovať terapeutické potreby traumatizovanej osoby;
- neposkytnutie informácií obeť.

PRÍLOHA 3: Teória tzv. syndrómu zavrhnutého rodiča bola a stále je kontroverzná

Teória tzv. syndrómu zavrhnutého rodiča bola a stále je kontroverzná

V júni 2016 sa na Ministerstve spravodlivosti SR uskutočnilo odborné stretnutie na tému „Syndróm zavrhnutého rodiča a rozhodovanie o maloletých.“ Cieľom uvedeného stretnutia bolo upozornenie na to, že koncept „syndróm zavrhnutého rodiča“ (v angl. *parental alienation syndrome*) prenikol do slovenskej klinickej, sociálnej a súdnej praxe a negatívne ovplyvňuje rozhodovanie orgánov verejnej moci a súdov vo veciach týkajúcich sa maloletých. Na stretnutí sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny, Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny, Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Títo vyjadrili podporu [vyhláseniu Sekcie detskej a adolescentnej psychiatrie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti](#) a spoločnému vyhláseniu k problematike „syndrómu zavrhnutého rodiča“, ktoré urobila Slovenská komora psychológov, Slovenská psychoterapeutická spoločnosť, Asociácia rodinných sudcov, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Verejná ochrankyňa práv, Komisárka pre deti, Inštitút pre výskum práce a rodiny a Koalícia pre deti Slovensko. Plné znenie vyhlásenia je dostupné na [webe](#) Ministerstva spravodlivosti SR.

Vo februári 2018 vydala **Európska asociácia pre psychoterapiu** (European Association for Psychotherapy, EAP) svoje [stanovisko](#) ku konceptu „syndrómu zavrhnutého rodiča“. EAP považuje používanie tohto konceptu v psychoterapeutickej praxi za nevhodné a nebezpečné vo vzťahu k obetiam domáceho násilia.

V auguste 2019, pri príležitosti zverejnenia novej definície psychického týrania, **Americká profesná spoločnosť zaoberajúca sa problematikou zneužívania detí** (American Professional Society on the Abuse of Children, **APSAC**) na svojom [webe](#) uviedla, že prívrženci teórie syndrómu zavrhnutého rodiča používajú definície psychického týrania od APSAC, aby vzbudzovali dojem, že APSAC podporuje túto teóriu, čo však nie je pravda. APSAC zdôrazňuje, že tvrdenia o tom, že dieťa trpí syndrómom zavrhnutého rodiča sa príliš často robia bez starostlivého posúdenia obvinení zo zlého zaobchádzania s deťmi, násilia zo strany intímneho partnera a iných zlých činov rodičov, najmä v poručenských sporoch.

Prívrženci teórie syndrómu zavrhnutého rodiča kontinuálne zavádzajú laickú i odbornú verejnosť tvrdeniami, že došlo k zaradeniu tohto „syndrómu“ do najnovšej verzie Medzinárodnej klasifikácie chorôb (MKCH-11, ICD-11). V skutočnosti určitú dobu, počas vývoja ICD-11, pri zadaní slovného spojenia „*parental alienation*“ do vyhľadávača na webe Svetovej zdravotníckej organizácie (<https://icd.who.int/browse11/l-m/en>) systém ponúkal diagnostický kód QE52.0 (*Caregiver-child relationship problem*, t. j. Problémy súvisiace s interpersonálnymi interakciami v detstve). Tento diagnostický kód bol charakterizovaný ako „Podstatná a trvalá nespokojnosť vo vzťahu medzi opatrovateľom a dieťaťom spojená s výrazným narušením fungovania“, a sám o sebe nehovoril nič o príčinách onej nespokojnosti. Predmetný kód spadal pod kapitolu 24: *Factors influencing health status or contact with health services* (Faktory ovplyvňujúce zdravotný stav alebo kontakt so zdravotníckymi službami), a nie pod kapitolu 6: *Mental, behavioural or neurodevelopmental disorders* (Duševné, behaviorálne a neurovývinové poruchy). Nakoľko sa však začali šíriť dezinformácie o tom, že SRZ tak ako je chápaný jeho tvorcami a prívržencami bol uznaný zo strany WHO, WHO slovné spojenie

„parental alienation“ zo systému odstránila. V súčasnosti teda po zadaní do vyhľadávača neponúka **žiadny diagnostický kód**. Stanovisko k predmetnej záležitosti je verejne dostupné na webe [WHO](#).

Prívrženci teórie syndrómu zavrhnutého rodiča taktiež kontinuálne zavádzajú laickú i odbornú verejnosť tvrdeniami, že predmetná teória je vedecky overená a požíva všeobecné uznanie vo vedeckých a odborných kruhoch.

PRÍLOHA 4: Prípadové štúdie o domácom násilí

Prípad pani Júlie

Pani Júlia sa vydávala z veľkej lásky. Svojho manžela veľmi ľúbila a dúfala v šťastný spoločne prežitý život plný lásky, porozumenia a vzájomného rešpektu. Spoločný život začali u manželových rodičov, pretože si nemohli dovoliť samostatné bývanie. Prvé bitky nastali už v čase, keď pani Júlia čakala prvé dieťa, syna Miška. Postupne bolo násilie častejšie a silnejšej intenzity. Pani Júlia bola z tejto situácie nešťastná, mnohokrát odišla spolu so synom Miškom k mame, aby si na chvíľu oddýchla.

Po čase sa pani Julke narodila dcéra Bianka a situácia v domácnosti sa ešte viac zhoršila. Manžel pani Júliu fyzicky napádal pre malichernosti, vulgárne jej nadával a ponižoval ju. Pani Júlia nenašla podporu ani u svojej svokry, ktorá naopak podporovala svojho syna v tomto násilnom správaní. Pani Júlia nemala prístup k spoločným účtom, čo spôsobovalo nedostatok financií na základné potraviny pre ňu a jej deti. Manžel ju postupne izoloval od priateľov, nemohla sa stretávať s najbližšou rodinou. Zakazoval jej nastúpiť do akéhokoľvek zamestnania. Tvrdil, že si tam nájde niekoho a bude mu neverná. Situácie sa opakovali a pani Júlia nevládala sama riešiť túto situáciu. Pridali sa aj brutálnejšie fyzické útoky, kvôli ktorým musela podstúpiť aj operáciu. Nevedela, ako si má pomôcť, nevedela, čo má robiť. Volala aj políciu, avšak stále to skončilo len napomenutím manžela.

Dozvedela sa o organizácii, ktorá pomáha ženám zažívajúcim násilie a poskytuje im podporu a pomoc. Krátky čas bývala spolu s deťmi v zariadení núdzového bývania. S pomocou odborníkov sa posilnila a podala aj návrh na rozvod manželstva. Avšak po čase sa jej manžel začal ozývať a presvedčať, že sa zmení a všetko bude v poriadku. Pani Júlia mu dala ďalšiu šancu a dúfala, že sa manžel zmení tak, ako jej sľuboval, a že opäť budú žiť ako fungujúca rodina. Po čase sa im narodila tretie dieťa - dcéra Sára, chvíľu bol doma pokoj a už sa zdalo, že zlé obdobia pominuli.

Po približne dvoch rokoch relatívneho pokoja nastalo pre pani Júliu jej najťažšie životné obdobie. Útoky sa začali stupňovať, neustále hádky, ponižovanie, osočovanie či nadávky boli na dennom poriadku. Manžel pani Júliu fyzicky napadol, čím jej spôsobil vážnejšie zranenie. Pani Júlia podala trestné oznámenie pre ublíženie na zdraví, neskôr bol manžel zo skutku obžalovaný.

Najhoršie na tom všetkom bolo, že svedkami tohto domáceho násillia boli malé deti. Pani Júlia nevedela, ako ich ochrániť. Chcela im zabezpečiť šťastné detstvo plné lásky a harmónie. Doma bol však presný opak. U detí sa dlhodobo prejavovali zdravotné problémy súvisiace so zvýšeným stresom, navštevovali pravidelne aj psychológa. Pani Júlia si preto zbalila veci a zo strachu o život a zdravie svojich detí s nimi odišla bývať k mame. Manžel si však zobral dcéru Bianku a nechcel ju pani Júlii vrátiť. Nakoniec sa to po pár týždňoch podarilo pomocou neodkladného opatrenia a následného rozhodnutia súdu. Na dcére však pozorovala veľké zmeny v správaní a zhoršujúce výsledky v škole.

Vedela tiež, že manžel ju nenechá len tak odísť. Podala preto návrh na rozvod a následnú úpravu výkonu rodičovských práv, aby bolo manželovi zrejmé, že to myslí vážne a ich manželský vzťah je definitívne ukončený. Pár dní pred pojednávaním jej dcéra povedala, ako sa k nej otec správal a naznačovala formu sex. obťažovania. Okamžite o tom informovala psychológa, kolíznu opatrovníčku a na ich spoločnú radu podala trestné oznámenie na otca na políciu.

V konaní o rozvod bolo zvolané informatívne stretnutie napriek násilliu popísanom v samotnom návrhu. Na informatívnom stretnutí cítila pani Júlia obrovský tlak zo strany súdu, psychologičky, kolíznej opatrovníčky a jej právnej zástupkyne. Myslela si, že tak závažné podozrenie bude súdu oznámené priamo kolíznu opatrovníčkou, netušila, že to má sama iniciatívne povedať. Taktiež sa bála manžela, necítila sa na stretnutí komfortne a rovnocenne s ostatnými účastníkmi.

Cieľom stretnutia bolo docieľiť uzavretie rodičovskej dohody, a nie zistiť skutočné pomery v rodine a príčiny, ktoré viedli k rozpadu manželstva či skutočný úprimný súhlas účastníkov s rodičovskou dohodou do budúcnosti. Prítomné odborníčky hovorili, že je lepšie uzavrieť rodičovskú dohodu teraz, ako následne vystavovať deti nevhodným výsluchom, čo by im spôsobilo veľké ťažkosti. Išlo o uzavretie

dohody s rozšíreným stykom, ktorú navrhoval manžel s tým, že sa už polepší a konečne môže dokázať aplikovanie svojich rodičovských zručností. Pani Julka sa nastrašila a poslušne, ako zodpovedná matka počúvajúca rady inštitúcií, podpísala rodičovskú dohodu, čo vzápätí okamžite oľutovala. Tlak autority samotného súdu a prítomných zástupkýň ju dostal do nerovného a podriadeného postavenia, a bola sekundárne viktimizovaná. Dodatočná následná zmena už uzavretej rodičovskej dohody je veľmi problémová, je priam nemožné preukázať tlak a prítomnú sekundárnu viktimizáciu. Aj odborníci (psychológovia) odporúčali úplne zamedziť styk otca s deťmi, až kým nebude ukončené trestné konanie.

Celý život sa matka snažila o udržanie rodiny, aby deti mali otca napriek všetkým okolnostiam, ktoré sa diali v ich partnerskom vzťahu. Situácia vyvrcholila podozrením zo sexuálneho zneužívania dcéry, vážnymi zdravotnými komplikáciami u detí a strachom a úzkosťou, ktorú matka rieši pod lekárskeho dohľadom. Deti majú tiež rúzne odmietavý postoj detí otcovi. Matka má za to, že je úlohou matky konať v najlepšom záujme detí, že ich má ochraňovať a zabezpečovať im zdravý vývin a pocit bezpečia.

Následné bol podaný nový návrh na zmenu pôvodne schválenej rodičovskej dohody, odôvodňujúci zmenu pomerov na strane dieťaťa, ako aj na strane otca, ktorý bol podozrivý zo spáchania trestného činu. Súd napriek požiadavke pani Júlie ako aj odporúčaniam odborníkov týkajúcej sa úplného zákazu styku otca s mal. dieťaťom na čas prešetrenia podaného trestného oznámenia, ustanovil styk v rozmedzí pár hodín počas víkendu na verejnom mieste raz za dva týždne. Tento styk sa neuskutočnil ani raz, keďže všetky deti odmietali čo i len telefonovať s otcom. Otec volal aj políciu na zabezpečenie výkonu styku, avšak ani napriek privolanej policajnej hliadke deti sa s otcom stretnúť nechceli. Strach z otca bol veľký, báli sa chodiť samé do školy, preľakli sa, keď im zazvonil na telefón. Komunikácia s manželom bola nezniesiteľná, akákoľvek snaha pani Júlie o konštruktívnu debatu sa skončila jej osočovaním a vulgárnymi nadávkami. Pani Júlia preto začala komunikovať s manželom len písomnou stručnou a nevyhnutnou formou. Stres detí z prinútenia na kontakt s otcom vyústil do rôznych porúch správania či zdravotných ťažkostí. Toho času prebieha znalecké dokazovanie, pričom súdom ustanovený styk otca s deťmi sa stále pre odmietanie detí vidieť otca neuskutočňuje a nariadenie styku umožňuje ďalší tlak zo strany otca na matku, samotné deti aj inštitúcie.

Otec neustále tvrdí kompetentným inštitúciám, že matka zamedzuje kontakt s deťmi, že s nimi manipuluje a snaží sa ho vylúčiť zo života detí, čím deti stratia akúkoľvek väzbu na otca. Postoj inštitúcií bol a je voči matke málo rešpektujúci vzhľadom na konkrétnu situáciu v rodine, matke bolo vysvetlené, že musí deti dávať k otcovi, že sa s nimi musí naučiť rozprávať a primäť ich aj napriek ich nevoli a odmietavému postoj k tomu, aby sa stretávali s otcom. Zároveň im má ako zodpovedná a milujúca matka poskytnúť bezpečný domov a láskyplné prostredie. Matka je zmätená a konanie, ktoré od nej vyžadujú kompetentné orgány je protichodné s cieľom zabezpečenia najlepšieho záujmu detí. Pokiaľ nekoná podľa žiadostí otca ale podľa želania a vôle samotných detí, dostáva sa pre tretie osoby do postavenia tzv. „manipulátorky“, ktorá cielene zabraňuje otcovi v styku s deťmi a upiera mu rodičovské práva, teda samotná matka má pocit viny, že niečo robí zle, že sa málo „snaží“ vyhovieť každej strane a že je nespolupracujúca strana konania bez ochoty robiť kompromisy.

Odporúčania pracovníčok Intervenčného centra pre obeť domáceho násillia

V takýchto prípadoch máme za to, že je nevyhnutné profesionálnym odborným šetrením dôkladne zistiť dôvody, ktoré vedú deti k tak veľkému strachu z otca. Cieľom je také úprava rodičovských práv a povinností, ktorá zabezpečí čo najpriaznivejšie podmienky na vývoj detí a nebude v rozpore s ich najlepším záujmom. Považujeme za nevyhnutné, aby boli záujmy maloletých detí chránené, či už zo strany kolízneho opatrovníka, ktorého je to prioritnou úlohou, ako aj zo strany matky a celej spoločnosti, a to jedine tak, že do vykonania všetkých potrebných dôkazov a vyšetrovaní zabránime vystavovaniu dieťaťa možnému traumatickému zážitku, ktorým kontakt s otcom môže byť. Tieto nesmierne vážne okolnosti a skutočnosti výraznou mierou prevažujú nad právom rodiča na kontakt s dieťaťom.

Úprava rodičovskej starostlivosti má zabezpečiť čo najpriaznivejšie podmienky na vývoj detí a nemôže byť v rozpore s ich najlepším záujmom. Zabezpečenie výchovného prostredia u oboch rodičov je dôležitým faktorom na zachovanie rodinného prostredia, avšak nie v špecifických prípadoch, kedy je podozrenie zo sex. zneužívania zo strany rodiča. Záujem rodičov na osobnej starostlivosti o dieťa a na kontakte s dieťaťom nemôže prevýšiť nad záujmom mal. Detí; podľa článku 3 Dohovoru o právach dieťaťa: „**Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.**“ Podľa článku 34 Dohovoru o právach dieťaťa: „**Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania.**

Prípad pani Jarky

Pani Jarka bola s manželom šťastná až do veku 1,5 roka ich prvej dcéry. Manžel Pavol trávil veľa času v rodinnej firme, nevenoval sa Jarke, ani dcére, ale svojej pôvodnej rodine, s ktorou trávil čas vo firme. Po narodení druhej dcéry jej povedal, že chce, aby bola doma, starala sa o deti, veď je žena. Jarka Pavlovi vyčítala, že trávi čas v práci, s rodičmi a že sa jej to nepáči. Mala pocit, že jeho rodinou nikdy nebola prijatá. Často sa kvôli tomu hádali. Pavol si urobil jazykový kurz, našiel si novú prácu. Voľný čas trávil viac s kamarátmi, venoval sa koníčkom, Jarka sa o deti starala sama.

Pavol uhrádzal výdavky spojené s bývaním a ostatné výdavky musela Jarka zvládať sama. Materské a rodičovský príspevok jej na to nestačili. K napätiu medzi Jarkou a Pavlom prispelo to, keď Jarka zistila, že Pavol má pomer s kolegyňou. Manžel to poprel a po každej hádke sa jej za všetko ospravedlňoval. Od začiatku vzťahu ju kontroloval, prehľadával obsah jej mobilu, notebooku, musela mu hovoriť, kam ide, kedy príde a zdôvodňovať svoje rozhodnutia. Pri niektorých hádkach mu povedala, že sa chce rozviešť, na čo jej povedal, že spácha samovraždu. Zvykol byť niekoľko dní mimo domu, ohováral a očierňoval ju pred rodinou. Jarka pochádzala z nábožensky založenej rodiny, podporovali ju, aby situáciu nejako vyriešila, ale bez rozvodu. Pavlovi rodičia mali postoj, že by mala byť rada, že Pavol zabezpečuje ju a celú rodinu, veď päť rokov nepracovala. Pavol sa ju snažil pripraviť o prácu, do ktorej nastúpila po skončení rodičovskej dovolenky. Okrem hádok jej začal aj vulgárne nadávať, tiež pred dcérami, kričal na nich. Deti vnímali napätie v domácnosti, preto sa Jarka rozhodla od Pavla odísť. Pavol našiel Jarkin zošit, kde si plánovala odchod. O jej pláne povedal rodine, ktorá ju od odchodu odhovárala. Pri jednom z rozhovorov Pavol napadol Jarku, bol vykázaný políciou z obydľia. Následne Jarka podala návrh na súd o dočasné nevstupovanie Pavla do domu. Pavol oznámil odd. soc. právnej ochrany detí a soc. kurately rodinné problémy. Jarka bola predvolaná na pohovor ku kolíznej opatrovníčke. Na pohovor ju sprevádzala sociálna pracovníčka poradne pre ženy, ktorá Jarke od prvej návštevy pomáhala, bola jej dôverníčkou. Kolízna opatrovníčka odmietla prítomnosť sociálnej pracovníčky poradne pre ženy z dôvodu, že je to neštandardný postup, preto sociálna pracovníčka počkala Jarku na chodbe. Kolízna opatrovníčka hovorila s Jarkou zvýšeným hlasom, jej komunikácia s ňou bola posudzujúca, spochybňujúca, zľahčujúca Jarkine skúsenosti. Jarka odmietla podpísať záznam zo stretnutia, o pár dní zaslala na úrad svoj vlastný záznam. Zo stretnutia s kolíznou opatrovníčkou odchádzala vystresovaná a vystrašená, ako sa voči nej bude správať ďalej. Keď bola kolízna opatrovníčka na sociálnom šetrení v dome u Jarky, kričala na dcéru, ktorá bola pod posteľou, aby vyšla von, prečo má z nej strach, veď sa nepoznajú. Komunikácia kolíznej opatrovníčky počas sociálneho šetrenia bola pre Jarku a jej deti necitlivá a ubližujúca. Na ulici pred domom čakal Pavol, ktorý prišiel s kolíznou opatrovníčkou. Neodkladným opatrením boli deti Jarke zverené do osobnej starostlivosti. Presťahovala sa k rodičom, podala návrh na rozvod, trestné oznámenie za týranie manželom a za vyhrážanie sa zabitím. Pred rozvodom aj po ňom podal Pavol aj Jarka niekoľko neodkladných opatrení ohľadom úpravy práv a povinností voči maloletým deťom. Jarka bola rozvedená a vo vzťahu k deťom bola určená striedavá starostlivosť. Presťahovala sa do podnájmu. Trestné konania prebiehajú do súčasnosti.

Odporúčania pracovníčok Intervenčného centra pre obeť domáceho násillia

Ženy zažívajúce násillie, ktoré sa rozhodnú odísť od násillného partnera a riešiť situáciu násillia, hľadajú povzbudenie, usmernenie, oporu, ochranu. Keď sa na začiatku riešenia situácie násillia stretnú s kolíznou opatrovníčkou, ktorá sa voči nim správa nerešpektujúco, ubližujúco, ovplyvní to ich ďalší postoj k hľadaniu a prijatiu pomoci. Dôležitá je aj vzájomná spolupráca medzi pomáhajúcimi organizáciami. Problémy v komunikácii a spolupráci medzi pomáhajúcimi organizáciami môžu byť pre ženu signálom, že nedostane pomoc alebo že pomoc, ktorú potrebuje nebude koordinovaná, profesionálna. Žena, ktorá je pripravená prijať pomoc by mala dostať rýchlu, efektívnu a koordinovanú službu.

Prípady pani Pavlíny

Pani Pavlína navštívila poradňu pre ženy zažívajúce násillie ako vydatá žena, spolu s manželom mali tri deti. Bývali v rodinnom dome spolu s rodičmi manžela. Pani Pavlína prichádzala často do konfliktov s manželovými rodičmi. Išlo o zle urobené alebo neurobené domáce práce, podľa manželových rodičov sa zle starala o deti. Nespĺňala ich predstavy o dobrej manželke, matke a neveste. Manžel Pavlíny – Marek sa do hádok manželky so svokrovcami nezapájal, keď sa vyjadril, nie vždy bol na strane Pavlíny. Čoraz častejšie sa stávalo, že pri rozporoch alebo hádkach nadfýžal svojim rodičom a nie Pavlíne. Starí rodičia mali svoje vnúcatá radi. Venovali sa im, ale často Pavlínu – ich mamu pred nimi očierňovali. Niektoré hádky medzi starými rodičmi, jej manželom a Pavlínou skončili fyzickými útokmi zo strany Markových rodičov. Po hádke sa všetci tvárili, že sa nič nestalo. Pani Pavlína sa v dome svokrovcov necítila dobre, mali tam ťažký život. Okrem toho, že im starí rodičia zasahovali do výchovy detí a mali poznámky k ich spolužitiu, svokor nadužíval alkohol a svokra mala viditeľné psychické problémy. Svokor bol náruživým fajčiarom, netolerantným voči rodine. Starí rodičia a Marek sa postupne stali spojencami proti Pavlíne. Keď bola Pavlína na materskej dovolenke, Marek bol živnostníkom. Tvrdil jej, že nemajú peniaze, preto jej na týždeň vydeľoval 5 Eur. Pavlíne materské a neskôr rodičovský príspevok nestačili ani na najnutnejšie výdavky, preto sa rozhodla zobrať postupne viac pôžičiek bez toho, aby o tom Marek vedel. Keď sa o tom dozvedel, pohádali sa s tým, že ju začal viac kontrolovať. Keďže chodil na celý deň do práce, cez deň ho „zastupoval“ otec – svokor Pavlíny. Ako náhle sa vzdialila od domu, svokor volal synovi Marekovi s tým, že večer Pavlína čakala hádku. Pri hádkach boli aj deti.

Konfliktov, hádok a násillia bolo čoraz viac a pani Pavlína nemala v rodine žiadnu oporu. Rozhodla sa aj s deťmi odísť, ale keďže bola pod veľkou kontrolou, naplánovala si bezpečný odchod. Deti boli alergici, mali naplánované liečenie a keď sa mali vrátiť domov, Pavlína využila túto chvíľu a pomocou sociálnej pracovníčky poradne pre ženy sa nastahovala do núdzového bytu. Keď sa Pavlína spolu s deťmi z liečenia nevrátili, začal ju Marek hľadať, najprv cez telefón, potom aj prostredníctvom kolíznej opatrovníčky detí. Pani Pavlíne boli deti neodkladným opatrením zverené do osobnej starostlivosti. Po odchode z núdzového ubytovania bývala Pavlína s deťmi v rôznych podnájmoch, ktoré boli pre ňu cenovo dostupné. Požiadala o rozvod, manžel najprv nesúhlasil. Pavlína na súde hovorila o prežitom násillí, zákonná sudkyňa na pojednávaní vypočula deti samostatne bez prítomnosti ostatných zúčastnených. Pavlína si počas pojednávania všimla, že kolízna opatrovníčka detí nie je neustranná, komunikovala tak, že bola viac naklonená ex-manželovi. Pavlína bola rozvedená, deti jej boli zverené do osobnej starostlivosti.

Po rozvode Marek pokračoval v ubližujúcom správaní – deti si vyžadoval načas, späť ich odovzdával neskoro, u detí zisťoval všetko o živote Pavlíny. Nerešpektoval jej súkromie, otázkami o mame obťažoval deti, pri odovzdávaní detí sa často pohádali alebo odmietal komunikovať. Pavlína nemala možnosť s Marekom konzultovať žiadne záležitosti ohľadom detí, lebo na sms a emaily neodpovedal, rovnako nezdvíhal mobil. Keď sa niektoré informácie o deťoch dozvedel napríklad v škole, obviňoval ju, že ho neinformuje o deťoch. Pavlína poprosila o pomoc kolíznou opatrovníčku detí, aj keď boli všetky pojednávania ukončené. Telefonicky sa jej snažila vysvetliť situáciu, že ex-manžel nerešpektuje určený styk s deťmi, že s ňou vôbec nekomunikuje, že ich deti zaťažuje zisťovaním informácií o nej. Telefonickému rozhovoru s kolíznou opatrovníčkou predchádzalo to, že sa jej dlhý čas nemohla dovolať

alebo sa dovolala jej kolegyni, no kolízna opatrovníčka nebola dostupná. Na stretnutí s kolíznou opatrovníčkou bol prítomný aj ex manžel, vec bola prerokovaná tak, že im boli odporúčané konzultácie v psychologicko poradni za účelom zlepšenia komunikácie medzi rodičmi. Tie Pavlína odmietla, lebo sa nechcela stretávať s Marekom.

Pavlína očakávala, že kolízna opatrovníčka bude motivovať ex manžela k dodržiavaniu určeného styku a k tomu, aby venoval deťom pozornosť namiesto toho, aby zisťoval informácie o nej, jej osobnom živote a tým zaťažoval deti. Bola prekvapená zaujatým prístupom kolíznej opatrovníčky, ktorá na ňu pôsobila, že je na strane ex manžela, nie detí. Po stretnutí s kolíznou opatrovníčkou sa ex-manželovo správanie zhoršilo. Počas obdobia, kedy sa mal možnosť starať o deti, aj naďalej od detí zisťoval informácie o jej osobnom živote, pred deťmi ju ohováral, očierňoval a cez deti jej posielal odkazy. Deťom bola táto situácia nepríjemná, mali radi mamu aj otca. Ako deti rástli, ex-manžel ich presviedčal, aby uňho zostávali dlhšie, podarilo sa mu, aby najstarší uňho zostal bývať na dlhší čas. Po asi roku bývania s otcom sa vrátil k Pavlíne. Otec bol prevažne v práci a starostlivosť starých rodičov bola nedostačujúca. To isté sa snažil aj u ostatných detí. Pavlína sa niekoľkokrát snažila telefonovať kolíznej opatrovníčke a keď sa nedovolala, prestala to skúšať. Vzhľadom na to, že jej skúsenosť s kolíznou opatrovníčkou nebola dobrá, ďalšie problémy s ex manželom a deťmi sa snažila riešiť sama alebo cez poradňu pre ženy. Ex manžel dlhodobo platil nižšie výživné na deti alebo neplatil vôbec. S vymáhaním dlžného výživného sa obrátila na exekútora. Keďže od jeho oslovenia prešiel dlhší čas a nemala od neho žiadnu reakciu, zatelefonovala mu a exekútor jej povedal, že má počkať, mala by byť viac tolerantná voči ex manželovi. Dlžné výživné postupne za ex manžela posplácala jeho sestra. Aktuálne Pavlína znova eviduje vznik dlhu na výživnom. Nevie, či bude túto situáciu riešiť, pretože počas ťažkého životného obdobia stretla odborníkov, odborníčky, ktorí nielenže neboli nápomocní, keď mali byť, ale správali sa aj necitlivo. Všetko, čo Pavlína robí, robí najmä pre deti.

Odporúčania pracovníčok Intervenčného centra pre obe domáceho násilia

V prípade, že žena zažívajúca násilie odíde od násilného partnera, požiadala o rozvod a úpravu práv a povinností voči maloletým deťom, kolízna opatrovníčka jej môže byť v tomto životnom období veľkou oporou. Aj keď má hájiť záujmy dieťaťa, byť nestranná, žene zažívajúcej násilie by pomohla vládna komunikácia, akceptujúci prístup zohľadňujúci jej skúsenosť s násilím. Aj po rozvode alebo rozchode by žene zažívajúcej násilie pomohol ústretový a aktívny prístup kolíznej opatrovníčky, ktorá týmto ženu posilňuje, aby chránila seba a deti. Viktimizačné správanie kolíznych opatrovníčok a iných profesionálok, profesionálov v rámci rodinnoprávnej agendy znižuje vieru žien zažívajúcich násilie v riešenie situácie násilia, vieru k zastaveniu jeho pokračovania po rozvode, rozchode, znižuje dôveru žien voči pomáhajúcim profesionálkam, profesionálom, voči systému pomoci.

Bibliografia

1. McCutcheon, R. Harvard Negotiation Law Review. [Online] 2021. https://www.hnlr.org/2021/05/addressing-domestic-violence-in-mediation-the-need-for-more-uniformity-and-research/#_ftn1.
2. Duninngan, A. Restoring Power to the Powerless: The Need to Reform California's Mandatory Mediation for Victims of Domestic Violence. *University of San Francisco Law Review*. 2003, Zv. 37, s. 1041 a nasl.
3. McCutcheon, R. Addressing Domestic Violence in Mediation: The Need for More Uniformity and Research. *Harvard Negotiation Law Review*. Online, 2021. <https://www.hnlr.org/2021/05/addressing-domestic-violence-in-mediation-the-need-for-more-uniformity-and-research/>.
4. Olson, K. B. Post-Grillo: New Family Mediation Protections and Revised Dangers. [aut. knihy] A., Schneider, A. K., Cole, S. R. (eds.) Hinshaw. *Discussions in Dispute Resolution: The Foundational Articles*. New York : Oxford Academic, 2021, s. 169-173.
5. Oliphant, R. E., Ver Steegh, N. *Examples & Explanations for Family Law*. s.l. : Aspen Publishers, 2019. 9781543802283.
6. Michigan Supreme Court, Office for Dispute resolution. Domestic Violence Screening Protocol for Mediators of Domestic Relations Conflicts. [Online] 2021. <https://www.courts.michigan.gov/4ae455/siteassets/court-administration/standardsguidelines/dispute-resolution/domestic-violence-screening-protocol-for-mediators.pdf>.
7. Ministerstvo spravdlivosti SR. *Zavádzanie jednotných zásad multidisciplinárneho prístupu v rodinnoprávnej agende*. Bratislava : Ministerstvo spravdlivosti SR, 2022.
8. McPherson-Sexton, S. A. A Comprehensive View of Post-Traumatic Stress Disorder. *Journal of Police Crisis Negotiations*. Abingdon 2006, Zv. 6:1, s. 93-124.
9. Filadelfiová, J., Gerberry, D., Vittek, J. *Reprezentatívny výskum domáceho násillia na Slovensku*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. Pramenná správa.
10. Zorza, J. Custody, contact, and visitation: relationship to domestic violence. [aut. knihy] C.M. a Edleson, J. L. (eds.) Renzetti. *Encyclopedia of interpersonal violence*. Thousand Oaks, California : SAGE Publications, Inc., 2008, s. 161-163.
11. O'Regan, K., Brennan, K. a Matheson, E., Fusco-Virtue, A. *Family Law Mediation in Family Violence Cases: Basics & Best Practices*. University of New Brunswick. Fredericton, NB : Muriel McQueen Fergusson Centre for Family Violence Research, 2022. Family Violence & Family Law Brief (13). Dostupné na: <https://www.fvfl-vfdf.ca/briefs/Atlantic-FVFL-Brief-Issue-13---MARCH-2022-EN.pdf>. 978-1-7778342-1-0.
12. Saunders, D.G., Faller, K.C. he Need to Carefully Screen for Family Violence When Parental Alienation is Claimed. *Michigan Family Law Journal*. 2016, Zv. 46, 6, s. 7-11.
13. Cross, P. C., Crann, S., Mazzuocco, K., Morton, M. *What You Don't Know Can Hurt You: The importance of family violence screening tools for family law practitioners*. s.l. : Department of Justice, 2018. Dostupné na: <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/jr/can-peut/can-peut.pdf>.
14. Slepak-Cherney, E. Yates, S. M. Considering an Online Pre-Mediation Tool to Screen for Intimate Partner Violence: Findings & Blueprint. [Online] 2019. <https://www.aboutrsi.org/library/considering-an-online-pre-mediation-tool-to-screen-for-intimate-partner-violence-findings--blueprint>.

15. Linton, H. Best Practices for Addressing Power Imbalances and Safety in Family Dispute Resolution Processes: Research, Protocols and the Law. *Ontario Family Law Reporter*. 2020, Zv. 33, 10, s. 117-143.

16. Rossi, F. S., Applegate, A. G., Beck, C. J., Timko, C., Holtzworth-Munroe, A. Screening for Intimate Partner Violence in Family Mediation: An Examination of Multiple Methodological Approaches Using Item Response Theory. *Assessment*. 2022, Zv. 29, 8, s. 1641-1657.

17. Ontario Association for Family Mediation. Policy on Intimate Partner Violence and Power Imbalances. [Online] 2022. <https://www.oafm.on.ca/wp-content/uploads/OAFM-Policy-on-Domestic-Violence-and-Power-Imbalances-2022.pdf> .

18. Pokman, V., Rossi, F. S., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., Beck, C. J., D'Onofrio, B. M. Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns (MASIC) reliability and validity of a new intimate partner violence screen. *Assessment*. 2014, Zv. 28, 8, s. 1641-1657.

19. Dettenborn, H. a Eginhard, W. *Familienrechtspsychologie*. 1. vydanie. Stuttgart : Reinhardt UTB, 2002. s. 59. 9783825282325.

20. Stark, E. *Coercive Control: How men entrap women in personal life*. Oxford : Oxford University Press, 2007.

21. Dalton C., Waters Matthews K., Drozd L. M., Wong F. Q. F. (et al.). *Navigating Custody & Visitation Evaluations in Cases with Domestic Violence: A Judge's Guide*. Reno, NV : National Council of Juvenile and Family Court Judges, 2004 (rev. 2006). s. 43.

22. Kernic, M. A., Wolf, M. E., Holt, V. L., McKnight, B., Huebner, C. E., & Rivara, F. P. Behavioral problems among children whose mothers are abused by an intimate partner. *Child abuse & neglect*. 2003, Zv. 27, 11, s. 1231–1246.

23. Brownridge, D. A. Violence against women post-separation. *Aggression and Violent Behavior*. 2006, Zv. 11, 5, s. 514-530.

24. Brownridge, D., Chan, K., Hiebert-Murphy, D., Ristock, J., Tiwari, A., Leung, W., et al. The elevated risk for non-lethal postseparation violence in Canada: a comparison of separated, divorced and married women. *Journal of Interpersonal Violence*. 2008, Zv. 23, 1, s. 117–135. https://www.researchgate.net/publication/5761814_The_Elevated_Risk_for_Non-Lethal_Post-Separation_Violence_in_Canada.

25. Jaffe P. G., Johnston J. R., Crooks C. V., Bala N. Custody Disputes Involving Allegations of Domestic Violence: Towards a Differentiated Approach to Parenting Plans. *Family Court Review*. Zv. 46, 3, s. 500-522. https://capc.sccgov.org/sites/g/files/exjcpb1061/files/document/Family%20Court%20Conundrum%20Reference%20-%20Johnston%20Jaffe_et_al-2008-Family_Court_Review.pdf.

26. Vatnar, S.K.B., Bjørkly, S. Does Separation or Divorce Make any Difference? An Interactional Perspective on Intimate Partner Violence with Focus on Marital Status. *Journal of Family Violence*. 2012, Zv. 27, s. 45-54.

27. Dallam S. J., Silberg J. L. Six Myths That Place Children at Risk During Custody Disputes. *Family & Intimate Partner Violence Quarterly*. 2014, Zv. 7, 1, s. 65-88(24). <http://www.leadershipcouncil.org/docs/Dallam&Silberg.pdf>.

28. American Psychological Association Presidential Task Force on Violence and the Family. *Violence and the family: Report of the American Psychological Association Presidential Task Force on Violence and the Family*. Washington D.C. : American Psychological Association, 1996. s. 142.

29. Walker, L. E., Price, R. L., Wilk, D., Rogers, S. *Domestic Violence & The Courtroom Understanding The Problem... Knowing The Victim*. Williamsburg, VA : American Judges Foundation,

Inc., National Center for State Courts, 1995.
https://amjudges.org/domviol/publications_domviobooklet.htm.

30. Magurová Z., Magurová H. *Prípadové štúdie z rozhodovacej činnosti CEDAW Výboru*. Bratislava : Možnosť voľby, 2020. s. 13-17.

31. Swanová, B., Baliová, D., Dolanská, R. *Mediácia: Praktický právny sprievodca (1. vydanie)*. Bratislava : Wolters Kluwers, 2016. 978-80-8168-434-0.

32. Academy of Professional Family Mediators. Standards of Practice for Professional Family Mediators. [Online] 2018. <https://apfmnet.org/wp-content/uploads/APFM-Standards-2018-0418.pdf>.

33. The Model Standards of Conduct for Mediators. [Online] 2021. <https://www.adrtimes.com/model-standards-of-conduct-for-mediators/>.

34. Davis, G., Frederick, L., Ver Steegh, N. *Practice Guides for Family Court Decision-Making in Domestic Abuse-Related Child Custody Matters (Forms and Instructions)*. s.l. : Battered Women's Justice Project, 2018. Dostupné na: <https://www.bwjp.org/assets/compiled-practice-guides-may-2018.pdf>.

35. Spearman, K. J., Hardesty, J. L., Campbell, J. Post-separation abuse: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*. 2022, Zv. 00, s. 1-22.

36. Feresin, M., Folla, N., Lapierre, S., Romito, P. Family Mediation in Child Custody Cases and the Concealment of Domestic Violence. *Affilia*. 2018, Zv. 33, 4, s. 509-525.

37. Champion, K.M. Intimate Partner Violence and Family Court. [aut. knihy] R., White, J.W., Hamberger, L.K., Rosenbaum, A., Vaughan-Eden, V., Vieth, V.I. (eds) Geffner. *Handbook of Interpersonal Violence and Abuse Across the Lifespan*. s.l. : Springer, 2022, s. 3071-3091.

38. Rivera, E. A., Sullivan, C. M., Zeoli, A. M. Secondary Victimization of Abused Mothers by Family Court Mediators. *Feminist Criminology*. 2012, Zv. 7, 3, s. 234-252.

39. Durbáková, V., Karlovská, D., Králová, S., Olearniková, J., Takáč Pachová, Z. *Ochrana žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich detí: Príručka pre prokuratúry a súdy*. Košice : Fenestra, 2020.

40. Čírtková, L. *Domáci násilí: Nebezpečné rodinné vzťahy ve 21. století*. Plzeň : Vydavatelství Aleš Čeněk, 2020.

41. Council of Europe. 3rd General Report on GREVIO's Activities (GREVIO - Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) covering the period from January to December 2021. [Online] 2022. <https://rm.coe.int/prems-055022-gbr-2574-rapportmultiannuelgrevio-texte-web-16x24/1680a6e183>.

42. —. Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member States on family mediation. (Adopted by the Committee of Ministers on 21 January 1998 at the 616th meeting of the Ministers' Deputies). 1998.

43. Family Mediation Council. General Principles for mediators and mediation. [Online] 2023. <https://www.familymediationcouncil.org.uk/us/code-practice/general-principles/#>.

44. Gerencser, A. E. Family mediation: Screening for domestic abuse. *Florida State University Law Review*. 1995, Zv. 23, 1, s. 43-69.

45. Zylstra, A. Mediation and domestic violence: a practical screening method for mediators and mediation program administrators. *Journal of Dispute Resolution*. 2001, Zv. 2001, 2, s. 253-300.

46. Kunce Field, J. Screening for domestic violence: meeting the challenge of identifying domestic relations cases involving domestic violence and developing strategies for those cases. *Court Review*. 2002, Zv. 39, 2, s. 4-11.

47. Maryland Judicial Center. Screening cases for family violence issues to determine suitability for mediation and other forms of ADR: Screening Protocols and Tools for Maryland Circuit Courts. [Online] 2005. <https://www.courts.state.md.us/sites/default/files/import/family/publications/screening.pdf>.
48. Baldry, A. C., Duban, E. Improving the effectiveness of law-enforcement and justice officers in combating violence against women and domestic violence - Training of trainers manual. [Online] 2016. <https://rm.coe.int/16807016f3>.
49. Clark, A., Browe Olson, K. A Guide for Family Mediators: Working with Self-Represented Litigants. Association of Family and Conciliation Courts. [Online] 2017. <https://www.afccnet.org/Resource-Center/Professional-Resources>.
50. Nylund, A. A Dispute Systems Design Perspective on Norwegian Child Custody Mediation. [aut. knihy] A., Ervasti, K., Adrian, L. (eds) Nylund. *Nordic Mediation Research*. Cham : Springer, 2018, s. 9-26.
51. Association of Family and Conciliation Courts. Guidelines for examining intimate partner violence: A supplement to the AFCC model standards of practice for child custody evaluation. [Online] <https://www.afccnet.org/Resource-Center/Practice-Guidelines>.
52. Deutsch, R., Drozd, L., Ajoku, C. Trauma-informed interventions in parent-child contact cases. *Family court review*. 2018, Zv. 58, 2, s. 470-487.
53. Fidler, B.J., Bala, N. Concepts, controversies and conundrums of "alienation:" lessons learned in a decade and reflections on challenges ahead. *Family court review*. 2020, Zv. 58, 2, s. 576-603.
54. ESLP. *Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku*. 41615/07, s.l. : Európsky súd pre ľudské práva, 6. júl 2010.
55. —. *Pedovič proti Českej republike*. 27145/03, s.l. : Európsky súd pre ľudské práva, 18. júl 2006.
56. Mediation Training & Consultation Institute. 8-hour Domestic Violence Screening Protocol Training. [Online] <https://www.learn2mediate.com/training/8-hour-domestic-violence-screening-protocol-training/>.
57. Adams, J. M., a iní. New Services for Families in the DC Superior Court. *Dispute Resolution Magazine*. 2019, Zv. 25, s. 20-22.
58. Meyer, S. Motivating perpetrators of domestic and family violence to engage in behaviour change: The role of fatherhood. *Child & Family Social Work*. 2018, Zv. 23, s. 97-104.
59. Scott, K. Fathering in the context of domestic violence and abuse. [aut. knihy] J., Bradbury-Jones, C., Macy, R.J., Øverlien, C., Holt, S. (eds.). Devaney. *The Routledge International Handbook of Domestic Violence and Abuse*. London : Routledge, 2021, s. 478-494.
60. Siegel, D. J. *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are*. 2. New York : The Guilford Press, 1999, 2012.
61. Coelho, P. et al. Intimate Partner Violence Risk Identification and Assessment Tool: User Guide (Part of the project Enhanced Safety – Risk Assessment Tool in Family Courts Project). [Online] Toronto, Ontario: Barbra Schlifer Commemorative Clini, 2020. <https://www.schliferclinic.com/wp-content/uploads/2020/12/IPV-RIA-User-Guide-Final.pdf>.
62. Domestic Violence and Child Abuse: Neglect Screening for Domestic Relations Mediation. [Online] 2001. <https://mediate.com/domestic-violence-and-child-abuse-neglect-screening-for-domestic-relations-mediation/>.

63. Holtzworth-Munroe, A., Beck, C. J., Applegate, A. G. The mediator's assessment of safety issues and concerns (MASIC): A screening interview for intimate partner violence and abuse available in the public domain. *Family Court Review*. 2010, Zv. 48, 4, s. 646-662.

64. Raines, S. S., Indovina, V. How does domestic violence influence the likelihood of settlement in mediation? New data answers old questions. *Conflict Resolution Quarterly*. 2020, Zv. 37, 3, s. 195-205.

65. Rossi, F. S., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A. G., Beck, C. J., Adams, J. M., Hale, D. F. Shuttle and online mediation: A review of available research and implications for separating couples reporting intimate partner violence or abuse. *Family court review*. 2017, Zv. 55, 3, s. 390-403.

66. Karkošková, S. *Znalecké posudzovanie domáceho násillia v kontexte poručenskýh sporov o deti. Metodologické východiská pre súdnych znalcov a znalkyne*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2017. Dostupné na: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/files/2016/02/Znalecke-posudzovanie-domaceho-nasilia-v-kontexte-porucenskych-sporov-o-deti.pdf>.